

č. 4-2017

MESÁČNÍK O FILMOVOM ŽIVOTÍ NA SLOVENSKU

WWW.FILMSK.SK

film.sk

CENA 1 €

ROZHOVOR

► Milan Stráňava

TÉMA

► Filmové kluby
v strede Európy

RECENZIA

- Diera v hlave
- Masaryk
- Obchádzka na ceste
k dokonalej ilúzii
- Piata loď
- Únos

PODPORENÉ A NEPODPORENÉ
PROJEKTY V AVF V ROKU 2016

Aktuálne vydanie *Film.sk* venuje veľký priestor recenziám slovenských filmov. Sú medzi nimi tituly *Piata loď* (r. I. Grófová), *Diera v hlave* (r. R. Kirchhoff), *Masaryk* (r. J. Ševčík), ale aj *Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii*, ktorú do kín neponúka distribučná spoločnosť, ale tvorcovia filmu. A takisto *Únos*, o ktorom sa už dopredu hovorilo ako o dôležitom filme a po premiére sa zvrtila reč aj na jeho vysokú návštevnosť (*Únos* aktuálne vedie rebríček najúspešnejších slovenských filmov z pohľadu návštevnosti za prvý víkend v ére slovenskej samostatnosti; hneď za ním je nedávna novinka *Všetko alebo nič*). Tri z recenzovaných filmov sa pritom venujú dôležitým obdobiam/udalostiam/osobnostiam z (nielen) slovenskej histórie a platí to aj o *Únose*, ktorý sa vracia v čase tak, že je vlastne prudko aktuálny. Jeho producent Milan Stráňava v rozhovore spomína i ďalšie plánované filmové exkurzy do histórie.

Režisérku Máriu Rumanovú zaujalo mesto Čierna nad Tisou, a keď o ňom začala nakrúcať film, vychádzala z toho, že kedysi malo povest „zlatej brány socializmu“. Jej súčasný pohľad na prostredie a tamojších ľudí odráža stredometrážna snímka *Hotel Úsvit*, ktorú predstavujeme v rubrike *Novinky*. Je v nej aj komédia *Cuky Luky Film* (r. K. Janák) a minoritné koprodukcie *Cez kosti mŕtvych* (r. A. Holland) a *Vlk z Kráľovských Vinohrad* (r. J. Němec).

Únos, to sú 90. roky, s ktorými sa spájali krízy rôzneho typu. A súviseli aj s filmovým prostredím, takže spätný pohľad môže bolieť. Azda však prebolí pri porovnaní so súčasným stavom kinematografie. Podporné argumenty prinesie aj aprílová prehliadka *Týždeň slovenského filmu*.

► Daniel Bernát

▪ FOTO: Pavel Kastl

DUŠAN KÁLLAY
VÝTVARNÍK

▲ Dušan Kállay, výtvarník

Oslovilo ma viacero slovenských filmov, okrem iných kultové *Slnko v sieti* Štefana Uhra alebo snímky Juraja Jakubiska, ktorý svoje filmové obrazy akoby maľoval. Ale azda najviac mi je blízka tvorba Dušana Hanáka, ktorého poznám od roku 1967. Chodieval do nášho ateliéru, a tak vzniklo priateľstvo medzi tromi Dušanmi – Hanákom, Grečnerom a mnou.

Za najväčšie Hanákovho majstrovstvo považujem jeho schopnosť zachytiť a sprostredkovať človečenstvo. Keď pozeráte film *Obrazy starého sveta*, na jeho konci zostanete ohúrení, že aj takí ľudia žijú medzi nami a každý má napriek svojmu hendikepu nádherné hobby alebo obdivuhodné schopnosti. Dušanov pohľad nie je kritický, ale čisto ľudsky ukazuje, že i takýto spôsob života existuje a že je vlastne bolestne krásny. V každom jeho filme cítim nejakú nadstavbu nad tým dokumentárnym alebo nad samotným príbehom. Čoho sa vlastne potentáti báli, keď *Obrazy starého sveta* aj iné jeho filmy zavreli do trezoru? Oficiálne pre škaredosť, no myslím si, že to bolo práve pre to autenticky ľudské v nich. V *Obrazoch starého sveta* Hanák nič neretušuje, len konštatuje a vníma ľudí na okraji spoločnosti ako krásnych. Podľa mňa nie je na Slovensku porovnateľný filmár, ktorý by mal takýto úprimný vzťah k mnohorakosti života. A u Dušana Hanáka cítim ešte jeden fenomén – žiadny jeho film nie je rovnaký ako ten predošlý. Každý je svojbytný a vo vzťahu k téme a postavám precítený, netrčí z nich žiadna schéma. Teraz, keď už filmy nenakrúca, sa tento jeho princíp videnia a myslenia prejavuje v jeho mnohotvárných, neopakovateľných fotografických prácach z rôznych častí sveta, aj tých protikladných. ▲

18
CSA
04-2017

FILM.SK

Film.sk

Mesačník o filmovom dianí
na Slovensku (18. ročník)

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

Film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava
TEL.: 02/57 10 15 25
FAX: 02/52 73 32 14
E-MAIL: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniel Bernát

Redakcia:

Zuzana Sotáková

Redakčná rada: Peter Dubecký
generálny riaditeľ SFÚ

Rastislav Steranka

riaditeľ NKC – SFÚ

Marián Brázda

vedúci edičného oddelenia SFÚ

Miroslav Ulman

odborný referent Audiovizuálneho
informačného centra SFÚ

Simona Nôtová–Tušerová

tlačová tajomníčka SFÚ

Andrea Biskupičová

vedúca predajne Klapka.sk

[Stefan Vraštiak](mailto:Stefan.Vrashtiak@sfu.sk)

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava:

Gratyp, s. r. o.

Tlač: Dolis, spol. s r. o.

Uzavierka čísla 4/2017:

28. 3. 2017

Snímka na titulnej strane:

Únos – JMB Film & TV Production

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia
zhodovať s názormi prispievateľov.

Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, gravov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

 **SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV**
SLOVAK FILM
INSTITUTE

18

03 **MYSLÍM SI!**

04–05 **KALENDÁRIUM**

06–07 **KALENDÁRIUM:** Týždeň slovenského filmu a ceny Slnko v sieti

08–11 **PREMIÉRY** v kinách / **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

12–13 **NOVINKY:** Cuky Luky Film podľa Karla Janáka

14–15 **NOVINKY:** Hotel Úsvit podľa Márie Rumanovej

16 **NOVINKY:** Cez kosti mŕtvych podľa Agnieszky Holland

17 **NOVINKY:** Vlk z Kráľovských Vinohrad podľa Jana Némca

18–21 **ROZHOVOR:** Milan Stráňava

22–23 **TÉMA:** Filmové kluby na Slovensku a v okolitých krajinách

24–26 **RECENZIA:** Piata loď podľa Ivety Grófovej

27–29 **RECENZIA:** Únos podľa Mariany Čengel Solčanskej

30–32 **RECENZIA:** Masaryk podľa Juliusa Ševčíka

33–35 **RECENZIA:** Diera v hlave podľa Roberta Kirchhoffa

36–37 **RECENZIA:** Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii podľa Róberta Filá

38–39 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE:** Dejiny slovenskej kinematografie
1896 – 1969

40–41 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE / DVD NOSIČE / ČO ROBIA**

42–43 **OHĽASY:** 24. MFFK Febiofest

44 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

45 **PROFIL:** Roman Rjachovský

46–47 **PROFIL:** Viktor Kubal

48 **PROFIL:** Milan Černák

49 **SVET SPRAVODAJSKÉHO FILMU:** Týždeň vo filme

50 **TIPY MESIACA:** Kino Lumière

51 **VÝROČIA / Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

52 **STALO SA ZA 30 DNÍ / Klapka.sk a Kino Lumière**

33

24

MYSLÍM SI

Peter Michalovič,

filozof a estetik

Václav Macek v časopise *Kino-Ikon* a Jana Dudková v minulom čísle *Film.sk* sa dotkli témy doktorandského štúdia. Súhlasím s nimi, je to vážny problém. Zaiste obaja majú svoju pravdu a vôbec nechcem s nimi polemizovať. Namiesto toho sa pokúsím vyjadriť, prečo si my príslušníci vedeckého spoločenstva musíme ctíť cnosti, medzi ktorými dominuje výsada hovoriť pravdu.

Súhlasím s názorom amerického filozofa Richarda Rortyho, že prednosť vedeckého spoločenstva napríklad pred politickým nespočíva v tom, že by vedci boli „objektívnejší“, „racionálnejší“, „metodickejší“, ale v tom, že sú schopní efektívne dosahovať konsenzus týkajúci sa toho, čo sa nazýva pravda. Vedci sú schopní dohodnúť sa na tom, v čom spočíva problém a ako ho produktívne riešiť. Politické spoločenstvo neraz nie je schopné dohodnúť sa ani na tom, v čom je problém, a preto sa nevie dohodnúť ani na jeho riešenie.

Vedecké spoločenstvo teda môže slúžiť ako príklad pre iné spoločenstvá, avšak len za predpokladu, že bude prísne dodržiavať svoje cnosti. Vedec sa môže pomýliť, omyl netreba brať ako niečo negatívne. Človek poznania sa vždy v dobrej viere vydáva na cestu poznania a niekedy v určitom bode zisťí, že sa táto cesta končí v slepej uličke. Vtedy mu nezostáva nič iné, len sa vrátiť na začiatok a hľadať novú cestu. V jeho hľadaní mu pomáhajú názory iných vedcov, ktoré spoločenstvo už konsenzuálne odsúhlasilo ako pravdy. A keďže tie mu pomáhajú na jeho ceste poznania, musí si ich ctíť minimálne do takej miery, že vždy uvedie mená autorov týchto často veľmi malých, ale zároveň prepotrebných právd. Prečo to treba vždy a za každých okolností robiť? Nuž jednoducho preto, lebo v našich končinách vedci, teda aspoň tí humanitne orientovaní, na vede zbohatnúť nemôžu. Jediné, čo vlastnia, sú ich pravdy, signované ich menom, a ak im aj tie niekto zoberie a prisvojí si ich, tak strácajú všetko, čo dávalo, dáva a zdá sa, že aj bude dávať zmysel ich činnosti. Ako vidno, stačí si ctíť pravdu a duševné vlastníctvo a uľahčí to život nielen vedcom. Tak sa toho držíme a už nikdy túto cnosť nerelativizujeme, pretože to môže mať fatálne následky. ▲

► FILMOVÉ PODUJATIA NA SLOVENSKU

■ BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE
► www.kino-lumiere.sk

1 / 2 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Anthony Perkins

Psycho (r. A. Hitchcock, 1960), *Meč a váhy* (r. A. Cayatte, 1963)

3 / APRÍL ► 17.30

Očami filmových spravodajcov

Výber filmových týždenníkov z rokov 1947 až 1975 sa tentoraz venuje téme Retribučné súdy.

4 / 14 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Fred Zinnemann

Na pravé poľudnie (1952), *Šakal* (1973)

5 / 6 / 7 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Viktor Kubal

Kino uvedie pásmo krátkometrážnych filmov (1966 – 1989) V. Kubala aj dlhometrážne snímky *Zbojník Jurko* (1976) + lektorský úvod Jana Libantová a *Krvavá pani* (1980) + lektorský úvod Lenka Magulová.

8 / 15 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Jack Nicholson

Malé životné etudy (r. B. Rafelson, 1970), *Čarodejnice z Eastwicku* (r. G. Miller, 1987)

9 / 10 / 11 / 18 / 19 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Zuzana Kronerová

Nevera po slovensky (r. J. Jakubisko, 1981) + lektorský úvod Tatiana Rusnáková, *Čarbanice* (r. E. Štefankovičová, 1982) + lektorský úvod Adam Straka, *Fénix* (r. D. Trančík, 1981), *Lea* (r. I. Fíla, 1996) a *Prežiť svoj život* (r. J. Švankmajer, 2010)

12 / 13 / 20 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Anouk Aimée

Milenci z Montparnassu (r. J. Becker, 1958), *8½* (r. F. Fellini, 1963), *Muž a žena* (r. C. Letouch, 1966), *Jeden večer, jeden vlak* (r. A. Delvaux, 1968)

16 / APRÍL ► 18.15

Filmový kabinet EXTRA

Skrytý pôvab buržoázie (r. L. Buñuel, 1972), *Vlčie diery* (r. P. Bielik, 1948) + lektorský úvod Oliver Melicherčík

17 / APRÍL ► 18.15

Kratasy z archívu

Pásmo s názvom Dobývanie vesmíru ponúkne krátke filmy o studenej vojne a vesmírnych pretekoch: *Raketou na Mesiac*, *Človek a vesmír*, *Vstupujeme do doby atómovej*, *Na prahu kozmickej éry*, *Týždeň vo filme č. 20/1978*, *Vtáči kozmonaut*.

21 / APRÍL ► 18.15, 20.15

Double Bill

Proces (r. O. Welles, 1962) a *Brazil* (r. T. Gilliam, 1985)

23 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Ladislav Burlas

Zodpovednosť (r. J. Zachar, 1959) a *Alexander Moyzes* (r. V. Polakovičová, 1981)

24 / APRÍL ► 18.15

Výročia: Milan Černák

Kino uvedie za účasti M. Černáka pásmo krátkych filmov z rokov 1967 až 1985.

24 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Jerzy Stuhr

Predtanečník (r. F. Falk, 1978), *Vojna svetov – budúce storočie* (r. P. Szulkin, 1981), *O-bi, o-ba – zánik civilizácie* (r. P. Szulkin, 1985) a *Ga, ga – sláva hrdinom* (r. P. Szulkin, 1986)

29 / APRÍL ► 18.15

Výročia osobností: Tibor Andrašovan

Traja svedkovia (r. P. Bielik, 1968)

■ BRATISLAVA – A4 – PRIESTOR SÚČASNEJ KULTÚRY

► www.a4.sk

2 / 4 / 30 / APRÍL ► 18.00, 18.30, 20.00

Kino inak

FC Roma (r. R. Kohoutová, T. Bojar), *Diera v hlave* (r. R. Kirchhoff), *Nocturama* (r. B. Bonello), *Strýčko Tony*, *traja blázni a tajná služba* (r. M. Mileva, V. Kazakova), *Vlk z Kráľovských Vinohrad* (r. J. Němec)

3 / 10 / 18 / APRÍL ► 18.00, 20.00

Fresh Air

Krátke filmy režisérky Ane Hjort Guttu a snímky *Na večnosť a Návšteva* (r. M. Madsen)

5 / APRÍL ► 20.00

Moskovské procesy (r. M. Rau)

■ TRNAVA – BERLINER DPK

► www.malyberlin.sk

25 / APRÍL ► 19.00

iShorts: Žlté kraciasy

■ KOŠICE – TABAČKA KULTURFABRIK

► www.tabacka.sk

9 / 11 / APRÍL ► 17.30, 20.15

Francúzske filmy v Tabačke

Rabínov kocúr (r. J. Sfar, A. Delesvaux), *Spomienky* (r. J.-P. Rouve), *Po prvýkrát* (r. N. Saglio, M. Govare), *Versailles* (r. P. Schoeller)

12 / APRÍL ▶ 18.00

Dozvuky Premietanca – festivalu tanečných filmov

Zrcadení, Vzdálení prachu, Reč dychu, Za sklém, Who am I, Solo 1

24 / APRÍL ▶ 20.00

Queer café: *Mám teplý hlas?* (r. D. Thorp)

30 / APRÍL ▶ 19.00

KineDok: *Kainove deti* (r. M. Geró)

■ **PREHLIADKY A FESTIVALY NA SLOVENSKU**

3 – 9 / APRÍL

Týždeň slovenského filmu

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

O podujatí čítajte viac na stranách 6 – 7.

▶ www.tyzdenfilmu.sk

4 – 7 / APRÍL

24. MFFK Febiofest (PRIEVIDZA – FK '93)

▶ www.febiofest.sk

25 – 29 / APRÍL

Visegrad Film Forum

(BRATISLAVA – VŠMU)

O podujatí čítajte viac na str. 44.

▶ www.visegradfilmforum.com

▶ **PODUJATIA SLOVENSKEHO FILMU V ZAHRANICÍ**

30 / MAREC – 2 / APRÍL

Festival študentských animovaných filmov

Fête de l'anim', Lille (FRANCÚZSKO)

V sekcii Best of European Animation Schools: *Okupácia* a *Chilli* (r. M. Mikušová), v sekcii Very Short Film: *Tutti* (r. M. Jasaň)

3 – 9 / APRÍL

5. Medzinárodný festival krátkeho filmu

Clujshorts, Kluž (RUMUNSKO)

Braček jelenček (r. Z. Žiaková)

▶ <http://clujshorts.ro>

4 – 9 / APRÍL

29. Filmfest Dresden, Drážďany (NEMECKO)

Nebojsa (r. J. Gajdoš) v medzinárodnej súťaži, *Rosso Papavero* (r. M. Smatana), *Mila Fog* (r. M. Prokopová), *Hviezdny taxík* (r. J. Krumpolec), *Fongopolis* (r. J. Kožuch), *Chilli* (r. M. Mikušová), *Superbia* (r. L. Tóth), *Braček jelenček* (r. Z. Žiaková), *Drobci* (r. V. Raýmanová, M. Struss) v programe Focus Slovakia

▶ www.filmfest-dresden.de

5 – 9 / APRÍL

9. Medzinárodný festival krátkych filmov Go Short, Nijmegen (HOLANDSKO)

Checkpoint (r. A. Felix) v programe Diversity of travel in contemporary short film

6 – 8 / APRÍL

21. medzinárodný festival Cartoons on the Bay, Turín (TALIANSKO)

Preteky zo seriálu *Drobci* (r. V. Raýmanová, M. Struss)

▶ www.cartoonsbay.rai.it

7 – 17 / APRÍL

Filmový festival Istanbul (TURECKO)

Učiteľka (r. J. Hřebejk)

▶ <http://film.iksv.org/tr>

8 – 17 / APRÍL

Medzinárodný festival krátkych filmov Cinema Perpetuum Mobile, Minsk (BIELORUSKO)

Chilli (r. M. Mikušová) v sekcii Animation competition

20 – 26 / APRÍL

30. festival Finále Plzeň (ČESKO)

Súťaž celovečerných hraných a animovaných filmov: *Ani vo sne!* (r. P. Oukropec), *Ja, Olga Hepnarová* (r. T. Weinreb, P. Kazda), *Lichožrúti* (r. G. Miklínová), *Červený kapitán* (r. M. Kollár), *Teória tigra* (r. R. Bajgar), *Učiteľka* (r. J. Hřebejk), *Vlk z Královských Vinohrad* (r. J. Němec), súťaž dokumentárnych filmov: *5 October* (r. M. Kollar), *Diera v hlave* (r. R. Kirchhoff), *Okhwan na ceste za slobodou* (r. M. Mackovič), súťaž necyklickej TV tvorby: *Zázračný nos* (r. S. Párnický), súťaž cyklickej TV tvorby: *Za sklóm* (r. P. Bebjak, Z. Marianková, R. Šveda). V programe festivalu je aj film *Špina* (r. T. Nvotová).
▶ <http://festivalfinale.cz>

26 / APRÍL – 2 / MÁJ

17. festival stredo- a východoeurópskeho filmu goEast, Wiesbaden (NEMECKO)

Špina (r. T. Nvotová)

▶ www.filmfestival-goeast.de

27 / APRÍL – 7 / MÁJ

Kanadský medzinárodný festival dokumentárnych filmov HOT DOCS, Toronto (KANADA)

V súťaži *Hotel Úsvit* (r. M. Rumanová)

28 / APRÍL – 3 / MÁJ

19. filmová prehliadka Kino na hranici, Český Těšín/Cieszyn (ČESKO/POLSKO)

Jedna z retrospektívnych sekcií prehliadky bude venovaná tvorbe Milana Lasicu. V programe sú aj slovenské a koprodukčné filmy *Piata loď* (r. I. Grófová), *Stanko* (r. R. Boroš), *Masaryk* (r. J. Ševčík), *Baba z ľadu* (r. B. Sláma), *5 October* (r. M. Kollar) *Milan Čorba* (r. M. Šulík), *Cez kosti mŕtvych* (r. A. Holland) a ďalšie.
▶ www.kinonagranicy.pl

(REDAKČIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!)

▶ **Zuzana Sotáková**

Týždňový rok slovenského filmu

► Daniel Bernát

Projekcie slovenských filmov s premiérou v roku 2016, diskusie, semináre, workshopy aj odovzdávanie cien. To všetko spája bilančná prehliadka Týždeň slovenského filmu, ktorá sa koná od 3. do 9. apríla v Bratislave. Počas nej sa 7. apríla uskutoční aj slávnostné udeľovanie národných filmových cien Slnko v sieti.

Čitateľ *Film.sk* dobre vie o postupnom náraste produkcie slovenských filmov, problém však ešte stále môže byť v ich „zachytiteľnosti“ v kinách. Potenciálny divák tak s niektorými z nich nenadviaže priamy kontakt a má len kusé, rozdrobené povedomie o súčasnej domácej tvorbe. Prehliadka Týždeň slovenského filmu môže byť užitočná z viacerých pohľadov. Nielenže v krátkom čase koncentruje pozornosť na celok aktuálnej slovenskej filmovej tvorby, ale aj umožňuje spoznať názory samotných tvorcov a preniknúť do mnohorakých súvislostí tunajšej kinematografie, jej tém, otázok i problémov. Je už o čom hovoriť aj sa na čo pozeráť. Konštatujú to i organizátori prehliadky. „*Týždeň slovenského filmu dokazuje, že domáca kinematografia je životaschopná a žánrovo pestrá. Filmy, na ktorých sa podieľali slovenskí tvorcovia, boli ocenené na prestížnych medzinárodných festivaloch a oslovili divákov po celom svete,*“ uviedol prezident Slovenskej filmovej a televíznej akadémie (SFTA) Martin Šulík. „*Divácky úspech prvého ročníka nás uistil v tom, že bilančná prehliadka má zmysel nielen pre filmových teoretikov a publicistov, ale hlavne pre široké publikum. Druhý ročník dokázal, že záujem o slovenské filmy je okrem*

hlavného mesta aj v ostatných regiónoch, dokonca aj v zahraničí – najzaujímavejšie snímky sa predietli v Budapešti. Pre nás je dôležité, že tohto roku sa ozveny Týždňa slovenského filmu rozšíria o ďalšie slovenské mestá. Ak sa bude tradícia rozvíjať, apríl by sa mohol v budúcnosti stať mesiacom slovenského filmu.“

Filmy a sprievodné podujatia

Prehliadku tento rok otvorí 3. apríla projekcia filmu *Špina* (r. T. Nvotová), ktorý mal svetovú premiéru na prelome januára a februára na prestížnom MFF Rotterdam. „*Dovedna je v prehliadke 53 filmov, z toho 28 dlhometrážnych a z nich 14 hraných, 13 dokumentárnych a 1 animovaný,*“ ozrejmuje programový dramaturg Miro Ulman zo Slovenského filmového ústavu. Zároveň pripomína, že 16 filmov tvorí programový profil tohtoročného laureáta ceny Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii Rudolfa Urca. Tieto snímky sa v Kine Lumière predietnu už v nedeľu 2. 4.

Z celovečerných hraných filmov slovenskej produkcie (vrátane minoritných koprodukcii) sa okrem *Špiny* dostali do programu tituly *Ani vo sne!* (r. P. Oukropec), *Agáva* (r. O. Šulaj), *Pirko* (r. L. a P.

Kleinovci Svobodovci), *Stanko* (r. R. Boroš), *Červený pavúk* (r. P. Koszałka), *Rodinný film* (r. O. Omerzu), *Anjel Pána 2* (r. J. Strach), *Bezva ženská na krku* (r. T. Hoffman), *Teória tigra* (r. R. Bajgar), *Červený kapitán* (r. M. Kollár), *Učiteľka* (r. J. Hřebejk), *Ja, Olga Hepnarová* (r. P. Kazda, T. Weinreb) a *Masaryk* (r. J. Ševčík). Panelová diskusia o slovenskom hranom filme sa uskutoční v utorok 4. apríla s odbornými príspevkami Václava Maceka a Michala Michaloviča.

Podobne bohaté zastúpenie v programe majú aktuálne domáce dokumenty. Z dlhometrážnych snímok sa premietnu *Opustěný vesmír* (r. P. Hledík), *Okhwan na ceste za slobodou* (r. M. Mackovič), *Finále* (r. P. Korec, D. Milko), *Zem, ktorá hľadá svoje nebo* (r. E. Prais), *Ťažká voľba* (r. Z. Piussi), *Tatry, nový príbeh* (r. M. Romeo Dvořák), *Richard Müller: Nespoznaný* (r. M. Remo), *Trabantom do posledného dychu* (r. D. Přibáň), *IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia* (r. P. Janík), *5 October* (r. M. Kollar), *Para nad riekou* (r. R. Kirchhoff, F. Remunda) a *Sloboda pod nákladom* (r. P. Barabáš). Panelová diskusia k dokumentárnej tvorbe s odbornými referátmi Martina Palúcha a Tomáša Hučka sa uskutoční vo štvrtok 6. apríla.

Z celovečerných animovaných snímok sa premietne len minoritná koprodukcia *Smrteľné historiky* (r. J. Bubeníček), program však obsahuje deväť krátkych „animákov“. O tomto druhu domácej tvorby sa bude diskutovať v piatok 7. 4., autormi odborných príspevkov sú Eva Šošková a Maroš Brojo. Projekcie všetkých filmov prehliadky sa budú konať v Kíne Lumière.

Zo sprievodných podujatí sa hneď v prvý deň uskutoční o 10. hodine v Kíne Lumière seminár Peter Mihálik po tridsiatich rokoch (moderovať ho bude Martin Šmatlák) a v tom istom čase sa na FTF VŠMU začne masterclass Terezy Nvotovej na tému Ako dostať svoj film do kín ešte počas štúdia na vysokej škole (pre verejnosť je masterclass prístupný až o 11.30 hod.). V ponuke však bude napríklad aj panel o slovenskej filmovej vede 2016 či workshop filmovej kritiky. Špeciálne sprievodné podujatia sa viažu na konkrétne filmy z programu: v súvislosti s Removým dokumentom *Richard Müller: Nespoznaný* sa bude konať diskusia s tvorcami a filmovými teoretikmi na tému Kontroverzia v dokumentárnej tvorbe (6. 4.), k snímke *Para nad riekou* sa bude viazať diskusia o slovenskom džeze v emigrácii (8. 4.) a odborníci na ľudskú psychiku budú viesť

debatu inšpirovanú koprodukčným filmom *Ja, Olga Hepnarová* (9. 4.).

Počas prehliadky sa navyše po prvý raz udelí Cena Petra Mihálika za celoživotný prínos alebo významný publikačný či editorský počin v oblasti slovenskej filmovej vedy.

Slnko v sieti

Zásadnou súčasťou prehliadky bude odovzdávanie národných filmových cien Slnko v sieti. Slávnostný ceremoniál prebehne 7. apríla v Starej tržnici v Bratislave; ocenenia sa prvý raz rozdájú s ročným odstupom od predchádzajúceho udeľovania, predtým sa Slnko v sieti konalo ako bienále. Tohtoročnou novinkou je aj rozšírenie kategórií – pribudli ceny za herecké výkony vo vedľajších úlohách a osamostatnili sa kategórie kostýmy a masky – a premiéru bude mať Divácka cena.

Ocenenia Slnko v sieti udelí SFTA dovedna v sedemnástich kategóriách. Najviac nominácií získali filmy českých tvorcov – *Učiteľka* v réžii Jana Hřebejka je nominovaná v trinástich a *Masaryk* Juliusa Ševčíka v dvanástich kategóriách. Oba tituly figurujú aj v hlavných kategóriách najlepších hraných film, réžia a scenár, kde ich dopĺňa koprodukčná snímka *Ja, Olga Hepnarová* režisérsky dvojice Tomáš Weinreb a Petr Kazda. Najlepším dokumentom sa môže stať jeden z trojice *Para nad riekou* (r. R. Kirchhoff, F. Remunda), *5 October* (r. M. Kollar) a *Richard Müller: Nespoznaný* (r. M. Remo).

V hlavných hereckých kategóriách sú nominovaní Peter Bebjak (*Učiteľka*), Peter Kočan (*Stanko*) a Karol Roden (*Masaryk*), medzi herečkami sú to Zuzana Mauréry (*Učiteľka*), Michalina Olszańska (*Ja, Olga Hepnarová*) a Dominika Zeleníková-Morávková (*Pirko*). Medzi nominované sa v niektorých kategóriách prepracovali aj snímky *Červený kapitán* (r. M. Kollár) a *Agáva* (r. O. Sulaj). Členovia SFTA vyberali kandidátov na ceny spomedzi 20 prihlásených filmov – 9 hraných a 11 dokumentárnych. Cena za najlepšie animovaný film tento rok udeľaná nebude, pretože sa neprihlásil dostatočný počet titulov.

Výber z programu bratislavského Týždňa slovenského filmu sa počas apríla a mája predstaví aj v regiónoch, konkrétne v Banskej Bystrici, Kežmarku, Košiciach, Martine, Nitre, Partizánskom, Spišskej Novej Vsi, Trnave a Žiline.

Týždeň slovenského filmu organizuje SFTA, spoluorganizátormi prehliadky sú SFÚ a RTVS. ▲

PREMIÉRA: 20. 4. 2017

Baby šéf

(**Boss Baby**, USA, 2017) DCP 2D + DCP 3D, 97 min., MP, SLOVENSKÝ DABING, ANIMOVANÁ KOMÉDIA

RÉŽIA: Tom McGrath

V SLOVENSKOM ZNENÍ: Maroš Kramár, Jakub Horák, Bibiana Ondrejková, Filip Tůma, Juraj Kemka, Jozef Švoňavský, Peter Rúfus, Jozef Benedik

DISTRIBÚTOR: CinemArt SK

Ústrednou postavou príbehu je zvláštna bábätko, ktoré síce navonok pôsobí ako milé dieťa, ale v skutočnosti je skúseným biznismenom, posadnutým obchodnými úspechmi. Pracuje pre organizáciu BabyCorp a jeho hlavným poslaním je zistiť, prečo deti prehrávajú na trhu rodičovskej lásky.

PREMIÉRA: 27. 4. 2017

Belgica

(**Belgica**, Belgicko/Francúzsko, 2016) DCP 2D + blu-ray + DVD, 126 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Felix van Groeningen **HRAJÚ:** Stef Aerts, Tom Vermeir, Dominique Van Malder, Charlotte Vandermeersch, Jean-Michel Balthazar, Sam Louwyck **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Príbeh dvoch bratov – charismatického a temperamentného Franka, ktorý je manželom, otcom, ale aj sukníčkárom, a ambiciózneho, no neskúseného Joea, ktorý vlastní bar Belgica. Keď sa stanú obchodnými partnermi, postupne zisťujú, že viest podnik je náročnejšie, než čakali, a ich vzťahy tým začínajú trpieť.

PREMIÉRA: 6. 4. 2017

Cez kosti mrtvých

(**Pokot**, Poľsko/Česko/Nemecko/Švédsko/Slovensko, 2017) DCP 2D + blu-ray + MP4, 128 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, TRILER

RÉŽIA: Agnieszka Holland **HRAJÚ:** Agnieszka Mandat, Wiktor Zborowski, Miroslav Krobot, Jakub Gierszał, Tomasz Kot, Borys Szyc, Marcin Bosak

DISTRIBÚTOR: ASFK

Energická a excentrická učiteľka angličtiny a milovníčka zvierat Janina Duszejko žije v česko-poľskom pohraničí, kde záhadne zomierajú poľovníci. Hroza z týchto vrážd kontrastuje s ľahostajným postojom ľudí k zabíjaniu zvierat. ▶ O filme čítajte viac na strane 16.

PREMIÉRA: 6. 3. 2017

Hotel Úsvit

(**Hotel Úsvit**, Slovensko, 2017) DCP 2D, 49 min., MN 15, DOKUMENT

RÉŽIA: Mária Rumanová

DISTRIBÚTOR: Filmtopia

Čierna nad Tisou bola kedy „zlatou bránou socializmu“, dnes je to vstup do zradných vôd východnej Európy. Réžisérka Mária Rumanová sleduje príbehy štyroch tamjších obyvateľov, ktorí sa pokúšajú prekročiť kruh periférnej stagnácie, vyzbrojení len vlastnou túžbou po šťastí.

▶ O filme čítajte na stranách 14 – 15.

PREMIÉRA: 13. 4. 2017

Chatrč

(**The Shack**, USA, 2017) DCP 2D, 132 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Stuart Hazeldine

HRAJÚ: Sam Worthington, Octavia Spencer, Radha Mitchell, Tim McGraw

DISTRIBÚTOR: Forum Film

Mack Phillips príde za tragických okolností o svoju milovanú dcéru Missy. V stave hlbokého zúfalstva dostáva list, v ktorom ho Boh pozýva na stretnutie presne tam, kde sa tragédia odohrala. Mackov hlboký žiaľ je konfrontovaný s večnosťou a on zrazu vníma prežitú utrpenie úplne inak.

PREMIÉRA: 13. 4. 2017

Ospalá zátoka

(**Ma Loute**, Francúzsko, 2016) DCP 2D + MP4, 122 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Bruno Dumont

HRAJÚ: Fabrice Luchini, Juliette Binoche, Valeria Bruni Tedeschi, Jean-Luc Vincent **DISTRIBÚTOR:** ASFK

V kombinácii extravagantnej komédie a retrodetektívy ukazuje oceňovaný režisér Bruno Dumont (napr. *Flandres*, *Hadewijch* – medzi *Kristom* a *Alahom*, *Camille Claudel 1915*), že aj Francúzi si dokážu zo seba vystreliť.

PREMIÉRA: 27. 4. 2017

Circle

(**The Circle**, USA, 2017) DCP 2D, 90 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, TRILER, SCI-FI

RÉŽIA: James Ponsoldt **HRAJÚ:** Emma Watson, Tom Hanks, John Boyega, Karen Gillan, Patton Oswalt, Bill Paxton, Ellar Coltrane

DISTRIBÚTOR: Bontonfilm

Svet bez hladu, vojen, chorôb. V najväčšej high-tech spoločnosti The Circle neexistuje problém, ktorý by nemal riešenie. Jej šéf túži po dokonalom svete, ktorý sa dá podľa neho dosiahnuť úplnou otvorenosťou ľudí a ich sledovaním. Do tejto firmy nastúpi mladá Mae, ktorá sa časom začne vymykať spod kontroly.

PREMIÉRA: 27. 4. 2017

Cuky Luky Film

(**Cuky Luky Film**, Slovensko, 2017) DCP 2D, MP 7, KOMÉDIA

RÉŽIA: Karel Janák **HRAJÚ:** Petra Polnišová, Zuzana Šebová, Diana Mórová, Lukáš Latínák, Barbora Švidraňová, Zuzana Porubjaková, Števo Martinovič, Roman Pomajbo

DISTRIBÚTOR: Itafilm

Cuky je neuznaná videobloggerka, ktorá túži po sláve. Luky je zase celebrita, ktorá má všetko okrem jedinej veci – lásky. Aby Luky získala muža svojich snov, musí z obyčajnej ženy z ľudu vytvoriť miss. Čo sa však stane, ak ňou bude expertka na trapasy Cuky? ▶ O filme čítajte na stranách 12 – 13.

PREMIÉRA: 4. 3. 2017

Český Alláh

(**Český Alláh**, Česko, 2017) DCP 2D, 91 min., MN 15, DOKUMENT

RÉŽIA: Zuzana Piusi

DISTRIBÚTOR: Filmtopia

Dokumentárna sonda do názorového sveta českej spoločnosti, ktorá reaguje na problémy spojené s migračnou vlnou. Film je tragikomickým obrazom, ktorý počas dvoch rokov sleduje reakcie českej spoločnosti na príchod utečencov pred vojnou do Európy a mediálnu tematizáciu islamu ako vážneho ohrozenia nášho života.

PREMIÉRA: 27. 4. 2017

Pápež František: Modlite sa za mňa

(**Francisco – El padre Jorge**, Argentína/Španielsko/Taliano, 2016) DCP 2D, 104 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, ŽIVOTOPISNÝ, DRÁMA

RÉŽIA: Beda Docampo Feijó **HRAJÚ:** Darío Grandinetti, Silvia Abascal, Leticia Brédice, Carlos Hipólito, Blanca Jara, Emilio Gavira, Milio Gutiérrez Caba **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Novinárka Ana spoznala Jorgeho Maria Bergogliu na konkláve v roku 2005. Vtedy sa začalo ich priateľstvo, nasiaknuté rovnakým teplom, dobrou náladou a múdrosťou, akou tento súčasný pápež ohromil vereciach. Jej očami začína publikum sledovať dlhú, ťažkú a dojímavú cestu Jorgeho Bergogliu.

PREMIÉRA: 6. 4. 2017

Power Rangers

(**Power Rangers**, USA, 2017) DCP 2D, 124 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY/ČESKÝ DABING/MAĎARSKÝ DABING, AKČNÝ, SCI-FI

RÉŽIA: Dean Israelite **HRAJÚ:** Dacre Montgomery, Naomi Scott, RJ Cyler, Becky G, Ludi Lin, Bill Hader, Bryan Cranston

DISTRIBÚTOR: Forum Film

Päť vzdorných tínedžerov sa nevysvetlitelnou náhodou či riadeným osudu zišlo, aby sa z nich stala nová generácia bojovníkov, známych ako Strážcovia vesmíru. Musia spojiť svoje sily, aby odvrátili inváziu mimozemskej civilizácie.

PREMIÉRA: 13. 4. 2017

Proti svojej krvi

(**Tresspass Against Us**, Veľká Británia, 2016) DCP 2D, 98 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Adam Smith

HRAJÚ: Michael Fassbender, Brendan Gleeson, Rory Kinnear, Sean Harris, Lyndsey Marshal

DISTRIBÚTOR: CinemArt SK

Tri generácie rodiny Cutlerovcov žijú ako vyhnanci v karavanovom tábore uprostred krásneho anglického sídla Gloucestershire. Neustále sa pohybujú na hranici záklona a okolie ich neznáša. Na čele klanu stojí Colby, ktorý by časom rád prenechal vodcovstvo synovi, ale Chad tým nie je veľmi nadšený.

PREMIÉRA: 6. 4. 2017

Raw

(**Grave**, Francúzsko/Belgicko, 2016) DCP 2D + blu-ray + DVD, 99 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, HOROR, DRÁMA

RÉŽIA: Julia Ducournau **HRAJÚ:** Garance Marillier, Ella Rumpf, Rabah Nait Oufella, Joana Priess, Laurent Lucas, Bouli Lanners

DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Vegetariánka Justine odchádza v šestnástich rokoch na veterinárnu školu, kde študuje aj jej staršia sestra. V rámci šikanovania donúti Justine zjesť mäso – po prvýkrát v živote a navyše surové. Táto skúsenosť ju od základov zmení a v krehkom dievčati prebudí spiacie monštrum.

PREMIÉRA: 13. 4. 2017

Rýchlo a zbesilo 8

(**The Fate of the Furious**, USA/Japonsko/Francúzsko/Kanada, 2017) DCP 2D, 136 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, ŽÁNER

RÉŽIA: F. Gary Gray **HRAJÚ:** Vin Diesel, Dwayne Johnson, Jason Statham, Michelle Rodriguez, Tyrese Gibson, Nathalie Emmanuel, Charlize Theron, Kurt Russell **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

V ôsmej časti série *Rýchlo a zbesilo* sa budú diať nečakané veci. Proti „rodine“ bude stáť nielen veľmi schopná a nebezpečná hackerka, ale prekvapivo aj jeden z jej členov.

PREMIÉRA: 20. 4. 2017

Stát pevne

(**Rester vertical**, Francúzsko, 2016) DCP 2D + blu-ray + DVD, 100 min., MN 18, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Alain Guiraudie **HRAJÚ:** Damien Bonnard, India Hair, Raphaël Thiéry, Christian Bouillette, Basile Meilleurat, Laure Calamy

DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Scenárista Léo sa vydáva do divokej prírody, aby našiel vlkov, no stretne pastierku Marie, s ktorou splodí dieťa. Odstahuje sa teda na statok, kde žijú s jej čudáckym otcom. Po pôrode sa Marie nedokáže o dieťa postarať, a tak s ním Léo ostáva sám. S novou rolou sa vyrovnáva potulovaním, sexuálnymi avantúrami i svojráznou lesnou terapiou.

PREMIÉRA: 27. 4. 2017

Úplní cudzinci

(**Perfetti sconosciuti**, Taliansko, 2016) DCP 2D + blu-ray + DVD, 93 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA/KOMÉDIA

RÉŽIA: Paolo Genovese **HRAJÚ:** Giuseppe Battiston, Anna Foglietta, Edoardo Leo, Marco Giallini, Valerio Mastandrea, Alba Rohrwacher, Kasia Smutniak

DISTRIBÚTOR: Film Europe Media Company

Skupina priateľov sa stretáva na večeri a všetko by bolo v pohode, nebyť nápadu, aby všetci ukázali, aké esemesky a telefonáty sa ukrývajú v ich mobiloch. Priatelia sa tak o sebe dozvedia počas jednej večere viac ako za celý život. No a tí, ktorí sa doposiaľ javili ako dobrí známi, sa odrazu stávajú cudzincami.

PREMIÉRA: 20. 4. 2017

Vlk z Královských Vinohrad

(**Vlk z Královských Vinohrad**, Česko/Slovensko/Francúzsko, 2016) DCP 2D + DVD, 68 min., MP 12, ČESKÁ VERZIA, DRÁMA/KOMÉDIA

RÉŽIA: Jan Němec **HRAJÚ:** Jiří Mádál, Martin Pechlát, Tatiana Pauhofová, Gabriela Míčová, Markéta Janoušková, Jiří Menzel, Jiří Bartoška **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Rozkošatené, úprimné i fanfaronské rozprávanie o svojom živote pri naša jedna z najoriginálnejších postáv českého filmu – režisér Jan Němec. Ústredným bodom rozprávania sú udalosti roku 1968 a cesta Johna Jana na festival v Cannes.

► O filme čítajte viac na strane 17.

PREMIÉRA: 6. 4. 2017

Vo veľkom štýle

(**Going in Style**, USA, 2017) DCP 2D, 96 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Zach Braff, Theodore Melfi

HRAJÚ: Morgan Freeman, Michael Caine, Alan Arkin, Joey King, Matt Dillon, Ann-Margret, Maria Dizzia **DISTRIBÚTOR:** Continental film

V snahe platiť účty a prežiť kvôli svojim blízkym sa trojica kamarátov odhodlá riskovať a prepadnúť banku, ktorá ich pripravila o peniaze. V hlavných úlohách účinkujú Morgan Freeman, Michael Caine a Alan Arkin.

PREMIÉRA: 20. 4. 2017

Stratené mesto Z

(**The Lost City of Z**, USA, 2016) DCP 2D, 141 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, DOBRODRUŽNÝ

RÉŽIA: James Gray

HRAJÚ: Charlie Hunnam, Robert Pattinson, Sienna Miller, Tom Holland, Angus Macfadyen, John Sackville, Aleksandar Jovanovic

DISTRIBÚTOR: Magic Box Slovakia

V roku 1906 sa britský bádateľ Percy Fawcett po prvý raz vydal do Amazonie. Počas nebezpečnej výpravy naďobil hlboko v pralese na dôkazy o existencii neznámej, veľmi vyspelej civilizácie. V Anglicku sa mu síce vedecká obec vysmieva, no jeho odhodlanie nájst bájne mesto Z je čoraz silnejšie, a tak sa vydáva opäť do džungle.

PREMIÉRA: 2. 3. 2017

Zákon Helena

(**Zákon Helena**, Česko, 2016) DCP 2D, 78 min., MN 15, DOKUMENT

RÉŽIA: Petra Nesvačilová

DISTRIBÚTOR: Filmtopia

Dokumentaristka Petra Nesvačilová zachytáva policajtku Helenu Kahnovou, ktorej sa spolu s kolegom podarilo v 90. rokoch poslať do väzenia niekoľko desiatok ľudí v kauze tzv. Berdychovho gangu.

► **Zuzana Sotáková a Miro Ulman**

PREMIÉRA: 13. 4. 2017

Špunti na vodě

(**Špunti na vodě**, Česko, 2017) DCP 2D, 83 min., MP, ČESKÉ ZNENIE, KOMÉDIA

RÉŽIA: Jiří Chlumský HRAJÚ: Jiří Langmajer, Hynek Čermák, Pavel Liška, Tatiana Vilhelmová, Anna Polívková, Jana Kvantiková, Arnošt Goldflam

DISTRIBÚTOR: Magic Box Slovakia

Rodičia Igora a Davida chystajú zlatú svadbu. Z Kanady prilieta ich brátranec Ondra, povahou tak trochu dobrodruh. Bratom napadne, že najlepšie by bolo vyraziť za rodičmi na kanoe, len v trojici, ako za starých čias. Ibaže odvtedy sa toho dosť zmenilo. Napríklad to, že Igor a David sú ženatí a majú deti...

Piata loď s animovaným spojencom

Pred filmom *Piata loď* (r. I. Grófová) sa v kinách premieta krátky slovenský animovaný titul *39 týždňov, 6 dní* autorskej dvojice Joanna Kožuch a Boris Šíma. Táto snímka prináša divákovi animovaný obraz vnútorného stavu ženy a muža – manželov a spoluautorov – z obdobia štyridsiatich týždňov tehotenstva, ktoré každý z nich vnímal rozdielne a jedinečne. „*Piata loď* reflektuje tému rodičovstva a rodiny z úplne iného pohľadu, ale zdalo sa nám veľmi zaujímavé prezentovať experimentálnu, takmer nepríbehovú animáciu spolu s výtvarne a významovo silným hraným filmom,“ hovorí Joanna Kožuch. „Navyše, okrem podobnej témy spája tieto filmy aj podobná cieľová skupina divákov. Pre náš film je to aj jedinečná príležitosť, ako ho dostať k domácejmu publiku, do slovenských kín,“ dodáva Kožuch.

► **ZS**

Bláznivá komédia so známymi postavami

► Daniel Bernát

Do slovenských kín prichádza film, ktorý pracuje so zabehanou značkou. Tvorí ju dvojica afektovaných shopoholičiek Cuky a Luky – populárne televízne figúrky v podaní Petry Polnišovej a Zuzany Šebovej. Obe herečky sa podieľali aj na scenári **Cuky Luky Filmu**, kde, prirodzene, stvárajú hlavné úlohy.

Len nedávno sa do kín dostala komédia *Všetko alebo nič*, ktorá vyrástla na základoch inej populárnej značky – knižnej autorky Evy Urbaníčkovej –, a z filmu, ktorý režírovala Marta Ferenčová, sa stal napokon divácky hit. Pri bláznivej komédii *Cuky Luky Film* sa takisto očakáva zvýšený divácky záujem, hoci s ňou súvisia aj otázky, ako bude dvojica výstredných postáv, ktorá exhibovala v krátkych TV skečoch, fungovať na filmovom plátne v celovečernom formáte. „Snažili sme sa urobiť dobrú divácku komédiu. Bolo nám jasné, že hyperbolizované skeče neunesú celovečerný formát, a tak sme dlho hľadali formu, ako spraviť z Cuky a Luky filmové postavy bez toho, aby stratili to, čo majú na nich diváci radi, a zároveň aby boli natoľko zaujímavé, že unesú filmový príbeh,“ hovorí pre *Film.sk* Petra Polnišová. „Išli sme cestou bláznivej komédie, ktorá na Slovensku doposiaľ nevznikla. Rozhodne to nie je model zreťazných kratších skečov, ale ucelený filmový príbeh o tom, ako sa Cuky a Luky dali dokopy.“ Polnišová

stváraňuje postavu Cuky a vo filme je to neuznaná videoblogerka, túžiaci po sláve, kým Luky je celebrita, ktorá chce získať muža snov.

Petra Polnišová tvrdí, že v porovnaní s TV skečmi hrajú tentoraz so Zuzanou Šebovou oveľa civilnejšie, čo považuje vo vzťahu k diváckym očakávaniam aj za riskantné. „Sme si vedomé, že spôsob, akým sa Cuky a Luky vyjadrujú, by bol na celovečerný film príliš. Zmiernili sme ich prejav, takže určite vás afekt v kine neprefacká. Potrebovali sme vytvoriť autentické postavy, aby sa diváci mohli s ich príbehom stotožniť. Zároveň sme však zostali v absurdnej rovine, pretože svet Cuky a Luky je predsa len absurdný.“

Nakrúcania sa zhostil český režisér Karel Janák, ktorý stál aj za populárnymi komédiami *Snowboardáči* a *Raftáci*. K téme posunov medzi TV skečmi a filmovou verziou Cuky a Luky poznamenáva: „Skeče sú krátkymi príbehmi, v ktorých môžeme sledovať dve typické predstaviteľky ‚VIP paničiek‘, ktoré trávajú čas trepaním o zdlanlivo

nepodstatných veciach. Ich sila spočíva v dokonalom napodobňovaní tohto typu žien a v ich výstižnom parodovaní. Toto by však celovečerný film neutiahlo. Divákovi by nebavilo hodinu a pol sledovať nekonečný monológ bez dramatického deja. Vo filme už nejde len o prázdne reči, absurditu dialógov a dokonale výstižnú paródiu. Scenár je vystavaný ako poriadny príbeh, nabitý akciou a emóciami.“

Janák sa v poslednom čase sústreďoval skôr na televízne projekty, pred tromi rokmi sa však aj v tunajších kinách premietala jeho komédia *10 pravidiel jak sbaľiť holku* (s hereckým zastúpením Sloveniek Kristíny Svarinskej, Terezy Nvotovej a Anny Šiškovéj). Čím ho vlastne oslovil projekt *Cuky Luky Filmu*? „*Cuky a Luky* sú výnimočný fenomén. Existuje množstvo mužských komediálnych dvojíc, no u žien je niečo také nezvyčajné. Ženy si zo seba nedokážu uťahovať v takej miere ako muži, nevedia sa na svoje slabosti pozrieť s takým nadhľadom. Peťa so Zuzanou sú čestnými výnimkami a ich chémia a komediálny talent sú niečo, čo má podľa mňa určite potenciál prekročiť hranicu televíznych obrazoviek. Som rád, že im pri tom môžem pomôcť.“

Polnišová a Šebová sú komičky, ktoré pri realizácii skečov využívajú improvizáciu. Bol na niečo také priestor aj na pláci *Cuky Luky Filmu*? „Na

scenári sme pracovali veľmi intenzívne, takže pri natáčaní nebol až taký veľký priestor na improvizáciu, aký máme pri výrobe skečov. My sme však so Zuzkou také zohraté, že častokrát za jazdy vytvoríme úplne nové pointy a to sa občas dialo aj vo filme. Karel Janák je práve pre takýto „ruka hore“ spôsob výroby ideálny režisér,“ ozrejmuje Petra Polnišová. A keď už spomenula režiséra, jeho pohľad na vec je takýto: „*Peťa a Zuzana dokonale poznajú Cuky a Luky*, žijú s nimi. Preto sú aj spoluautorkami scenára k filmu, čo má veľký podiel na tom, že vo výsledku pôsobia naozaj prirodzene. Scenár bol pomerne obsiahly, čo však neznamená, že na pláci sa nenechávala voľná ruka na improvizáciu. Je dobré, keď si každý herec vezme rolu za svoju a dodá jej trochu farby.“

Vo filme účinkuje okrem ústrednej hereckej dvojice aj Diana Mórová, Lukáš Latinák, Barbora Švidraňová, Zuzana Porubjaková, Števo Martinovič či Roman Pomajbo. Niektorí z nich sa pritom objavujú aj v TV relácii *Kredenc*, kde majú svoje miesto i Cuky a Luky. Na otázku, či sa do filmu dostali aj nejaké ďalšie známe figúrky z *Kredenca*, však Petra Polnišová odpovedá záporne a uzatvára: „*Vytvorili sme úplne iné a rozhodne menej štylizované postavy ako v Kredenci. Ale takmer nikto z nich nie je úplne normálny.*“ ▲

Cuky Luky Film (r. Karel Janák, Slovensko, 2017) • CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 900 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: v čase uzávierky Film.sk 5 000 eur) • DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Režisér Karel Janák s predstaviteľkami hlavných úloh. FOTO: Itafilm

Upadnutá sláva postsocialistického mesta

► Zuzana Sotáková

Mesto nakazené letargiou, chradnúce za prítomnosti svojich obyvateľov, zabudnuté zvyškom krajiny na hraniciach s Ukrajinou a Maďarskom. A predsa aj inšpiratívne. Dokumentaristka Mária Rumanová tam natočila svoj debutový film *Hotel Úsvit*. Svetovú premiéru mal na Medzinárodnom festivale dokumentárneho filmu v Amsterdame, uviedol ho aj 24. MFFK Febiofest a dnes je už v kinodistribúcii.

Divák sa zoznamuje so štyrmi postavami. Na prvý pohľad odlišné individuality spája snaha prekročiť periférnu stagnáciu, ale iba túžba po šťastí na úspech nestačí. Preto si každý z nich hľadá vlastné chodníčky. „Do Čiernej nad Tisou ma priviedla náhoda. Od ranej puberty ma lákalo túlať sa po Slovensku aj okolitých krajinách, možno práve preto, že za hranicou monotónnej bratislavskej domoviny sa vždy skrývali nové tajomstvá a perspektívy, ktoré ma ako zvedavého človeka vždy bavili. Na jednej z takýchto výprav sme mali v pláne prejsť na Ukrajinu, no keďže som si zabudla pas, ostali sme pred hranicami v Čiernej nad Tisou,“ hovorí pre Film.sk Mária Rumanová. „Stredoškolská spomienka na mesto, kde panuje zvláštna ťažoba, pocit bezčasia, raziaci z polorozpadnutých kulís niekdajšej slávy, so zvukovou kulisou melodického pískania dožívajúceho železničného prekladiska, sa mi vybavila s tým, že Čierna nad Tisou je najlepšia lokácia na natočenie magisterského filmu, v ktorom som

sa chcela venovať práve fenoménu upadnutej slávy postsocialistických miest,“ vysvetľuje Rumanová. Jej magisterský film, ktorý predchádzal stredometrážnemu *Hotelu Úsvit*, sa volal *Proti srsti*. „Ak nerátam množstvo obhliadok, tak na samotné natočenie magisterského filmu nám školské časové mantinely a obmedzené financie dovoľovali štrnásť dní. V strižni sme zistili, že postavy aj prostredie majú potenciál, ktorý by bola škoda odbiť v 26-minútovom školskom filme. Navyše sme si vytvorili s protagonistami veľmi dobré vzťahy a ťahalo nás to vrátiť sa tam a urobiť niečo väčšie a osobnejšie. Oslovila som teda producenta Ivana Ostrochovského a spolu s ním Audiovizuálny fond, ktorí túto ambíciu podporili.“

Rumanová chodila už od začiatku magisterského ročníka na obhliadky s režisérkou Máriou Pinčíkovou, ktorá ju v prípravnej fáze sprevádzala. „Jednoducho sme sa túlili mestom, rozprávali sa s ľuďmi, pozorovali, pýtali sa. Treba byť trpezlivý, všade

nakoniec stretnete niekoho, kto je dobrou filmovou postavou, len na to treba mať cit. Tí vás potom privedú k ďalším a ďalším,” spomína Rumanová a približuje aj spoluprácu s protagonistami jej dokumentu: „V rámci dôvery asi dobre zafungovalo to, že sme tú dostrihanú magisterskú 26-minútovku prišli protagonistom premietnuť. S malou dušičkou sme čakali, či nás nepoženu vidlami z mesta. Namiesto toho sa nám však poďakovali, že sme ich zobrazili takých, akí sú. Potom sme postupne a s celým štábom pracovali počas troch rokov na udržaní tejto dôvery. Veľmi mi s tým pomohol kameraman Michal Fulier. Bolo to také medziľudské lavírovanie.“ Okrem Fuliera sa za kameru postavila aj Radka Šišuláková a spoločne vytvorili pre *Hotel Úsvit* pôsobivú obrazovú koncepciu.

Natáčalo sa teda na dve kamery. „Poskytuje to možnosť netlačiť na placi na pílu, no môcť v strižni s materiálom precízne pracovať, voliť si uhly pohľadu a slobodne selektovať materiál. Situácie sú vďaka tejto metóde čisté a pôsobia na dokument až ‚neuveriteľne‘, nemuseli sme ich v teréne práčne vytvárať a narúšať ich prirodzenosť. Veľmi veľa sme len pozorovali. K záveru strihovej fázy sme však zistili, že vinou tejto observačnej voľnosti nám v priebehu chýbajú niektoré situácie, ktoré sú pre uzavretie dejových línií kľúčové, takže sme sa vracali niektoré situácie rekonštruovať či iniciovať. Nie

je ich však veľa.“ Okrem vizuálnej stránky filmu sú jeho ďalšími výraznými prvkami zvuk a hudba. „Michal Horváth je asi najprecíznejší zvukár, akého poznám, bazíruje na čistote zvuku a po celý čas si nahrával v teréne aj veľmi veľa zvukových atmosfér z okolia. Snažili sme sa teda postaviť zvukovú dramaturgiu na kontaktnom zvuku, podčiarknutom reálnymi zvukovými atmosférami, ktoré do prostredie definujú. Tie potom do jednotlivých hudobných motívov rozvinul skladateľ Vladislav Šarišský, takže v duchu striedmosti a jednoduchosti.“

Obhliadky zabrali filmárom približne rok, nakrúcanie tri a rok a pol vznikol dokument v strižni. Pôvodne bol zamýšľaný ako celovečerný, no nakoniec sa jeho dĺžka ustálila na 49 minútach. „V strižni sme zistili, že by sme museli týmto trpezlivým, dej nediktujúcim spôsobom natáčať ešte ďalšie dva roky, aby sa príbehy uzavreli do nejakých súvislejších dejových oblúkov, a teda uniesli dlhšiu minútáž. Život totiž nie je ako rozprávka, kde sa všetko v jednom bode končí. Materiálu sme mali veľa, mnoho verzií malo 70 alebo 65 minút, no stále nám to ako celok nedržalo pokope. Tak som sa rozhodla, že kratší film, ktorý funguje, je cennejší než rozvláchny nekonzistentný film. Vznikla teda 49-minútová verzia pre festivaly a kiná a televízna 52-minútová. Som tomuto rozhodnutiu spätne veľmi rada,“ uzatvára Mária Rumanová. ▲

Hotel Úsvit (r. Mária Rumanová, Slovensko, 2017) • **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** 71 570 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 15 000 eur, podpora z RTVS: 20 000 eur) • **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

FOTO: archív M. Rumanovej

Táto krajina nie je pre staré ženské

► Zúzana Sotáková

O morálnej schizofrénii, pokrivených hodnotách aj ohýbaní zákonov hovorí nový film sveztoznámej režisérky Agnieszky Holland **Cez kosti mŕtvych**. Poľsko-nemecko-česko-švédsko-slovenskú snímku uviedli vo svetovej premiére na 67. Berlinale, kde získala Strieborného medveďa – Cenu Alfreda Bauera, v marci uzatvárala 24. MFFK Febiofest v Bratislave a tento mesiac sa dostáva do tunajšej kinodistribúcie.

Film vznikol podľa knižnej predlohy poľskej spisovateľky Olgy Tokarczuk *Svoj voz aj pluh ved' cez kosti mŕtvych* a spája tému ochrany prírody s témou vyčleňovania tých, ktorí nezapadajú do všeobecne prijateľnej spoločenskej šablóny. Hlavnou hrdinkou príbehu je staršia milovníčka prírody Janina Duszejko, ktorá bojuje so skupinou poľovníkov v horskej osade. Keď sa v okolí začínajú objavovať ich mŕtvy, je presvedčená, že vie, kto za vraždami stojí. Ibaže jej nikto neverí. „Myslím si, že pôsobivosť filmu *Cez kosti mŕtvych* tkvie predovšetkým v silnom, istým spôsobom až provokatívnom príbehu, ktorý vyvoláva množstvo otázok týkajúcich sa aktuálnych problémov našej spoločnosti,“ povedal pre *Film.sk* slovenský producent zo spoločnosti nutprodukcia Jakub Viktorín. „Agnieszka v rozhovoroch spomína, že film by sa mohol volať aj *Táto krajina nie je pre staré ženské*, čím naráža na hlavnú postavu príbehu – outsiderku, ktorá nepatrí medzi úplne typických hrdinov, no napriek tomu si dokáže získať vaše sympatie. Nehovoriac o tom, že film podobne ako jeho knižná predloha v sebe netradične spája viacero žánrov, čím funguje aj v určitej experimentálnej rovine. Dokáže nielen udržať diváka v napätí od úvodných záberov po záverečné titulky, ale aj mu pripraviť zopár úplne neočakávaných prekvapení.“

Za slovenskú stranu sa na výrobe filmu podieľal Tomáš Juríček ako druhý kameraman, steadycam operátorom bol Martin Točka a zábery divokých zvierat poskytli filmári zo spoločnosti Arolla Film. Aj keď nakrúcanie prebiehalo najmä v poľsko-českom pohraničí, na Slovensku fungoval takzvaný wild unit štáb, ktorý natáčal poľovačky. Hudbu nahrával Bratislavský symfonický orchester v Slovenskom rozhlase. Na scenári sa začalo pracovať v roku 2010, nakrúcanie filmu prebiehalo v rozmedzí jedného roku a premiéru mal vo februári 2017. „Hlavná postava je úprimná, vášnivá, štedrá, inteligentná, ale aj šialená. Šialená od hnevu, posadnutá zvieratami a súcitom k marginalizovaným ľuďom. Prekypuje rebéliou a rozhorčením,“ uviedla Agnieszka Holland, ktorá do postavy Janiny obsadila poľskú herečku Agnieszkę Mandat. „Je to detektívka, podobenstvo a zároveň trpký obraz nášho sveta, kde sú ľudia i zvieratá, starí i slabí bezbranní voči brutalite a blbosti. Bezbranní byť nechcú, takže príbeh predstavuje akúsi fantáziu pomsty, trochu ako v Tarantinoových filmoch. Zaujalo ma aj to, že hrdinkou je žena mojej generácie. Je pochabá a väčšina mojich kamarátok je bláznivá, takže sa s ňou úplne stotožňujem.“

Posledný film Jana „Vlka“ Němca

► Daniel Bernát

V ére československej novej vlny nakrútil napríklad filmy **Démanty noci**, **O slavnosti a hostech** alebo **Mučedníci lásky**. V normalizačnom období sa však už doma nemohol uplatniť, roky strávil v zahraničí a po revolúcii sa vrátil do Česka, kde realizoval niekoľko projektov. Reč je o Janovi Němcovi. Autobiograficky ladený **Vlk z Královských Vinohrad**, ktorý vstupuje do slovenských kín, sa stal posledným filmom jeho kariéry.

Nekonformný tvorca začína aj režisérsku explikáciu k svojmu poslednému filmu slovami: „*Režijný výklad je prostý. Žiadna úcta k zaužívaným postupom.*“ Producent Tomáš Michálek zase pripomína, že **Vlk z Královských Vinohrad** je poskladaný z pestrého materiálu, pričom na Jana Němca odkazuje postava Johna Jana v hereckom podaní Jiřího Mádra a súčasne Karel Roden stvárňuje režisérovo alter ego. Časový horizont rozprávania je ohraničený rokom 1968 a súčasnosťou. „*To, čo bude vo filme, sa skutočne stalo a John Jan to skutočne prežil. Aj keď, pravda, občas to trochu nafúkol,*“ vyhlásil Němec. Snímka **Vlk z Královských Vinohrad** voľne vychádza z jeho knihy *Nepodávej ruku číšníkovi*.

Nakrúcanie sa začínalo na festivale v Cannes a v tejto súvislosti Michálek hovorí o subverzívnom prístupe Němca. Aj Jiřímu Mádrovi chvíľu trvalo, než si na režisérov spôsob práce privykol. Scenár vraj nikdy nedostal a priebeh nakrúcania opísal ako divoký. „*Spočiatku mi to bolo dosť nepríjemné. Ja som proste ako herec rád na sto percent pripravový, tu to nešlo. V Cannes som ešte trochu trpel, potom som si to však začal užívať a hovoril si, že už asi nikdy nič také nezažijem.*“ Neskôr

sa stal kulisou pre film ďalší prestížny festival, tentoraz na domácej pôde – v Karlových Varoch. Tam mal vlani hotový film aj premiéru. Uchádzal sa o Krištáľový glóbus v hlavnej súťaži a napokon si z festivalu odniesol Zvlášťne uznanie poroty. (Němec vo Varoch už v roku 2006 dostal cenu za výnimočný prínos svetovej kinematografii.)

Žiaľ, vznik filmu napokon poznačila tragická udalosť – Jan Němec sa jeho dokončenia nedožil. Záverečné práce tak zostali v rukách druhého režiséra Tomáša Kleina, ktorý spolupracoval so strihačom Josefom Krajbichom a s dramaturgom Jakubom Felcmanom. „*Príbeh Johna Jana veľmi dobre kopíruje osud našej krajiny s jej vrcholmi aj prepadmi a môže byť dobrým návodom na život. Keď sa človek drží toho, čo vie, a robí v ťažkých chvíľach, čo je správne, môže odísť s rovnou chrbticou a ešte o tom zanechať silnú správu,*“ cituje Tomáša Kleina webová stránka Českej televízie. A producent Tomáš Michálek dodáva: „*Vlk rozpráva príbeh nás všetkých, je to veselým a komunikatívnym spôsobom vyrozprávaný pohľad na druhú polovicu 20. storočia... Veselým a komunikatívnym, ale nie podliezavým.*“ ▲

Vlk z Královských Vinohrad (Vlk z Královských Vinohrad, r. Jan Němec, Česko/Francúzsko/Slovensko, 2016)

- **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** Údaj nebol do uzávierky Film.sk k dispozícii (podpora z Audiovizuálneho fondu: 30 000 eur)
- **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, blu-ray, MP4, DVD

Pri každom projekte hráte o všetko

► Daniel Bernát

Slovenskému filmu **Únos** sa podarilo pritiahnúť do kín veľký počet divákov a presiahol aj do politických debát. Producentom snímky je Milan Stráňava, ktorý stál napríklad aj za filmami **Na krásnom modrom Dunaji**, **Polčas rozpadu**, **Miluj ma alebo odíď**, **Viditeľný svet** či **Láska na vlásku**.

Od koho vzišiel impulz na projekt *Únos*?

– Pôvodne to bol môj nápad, no autorom scenára som nedával presné zadanie, pretože som ho nedokázal jasne sformulovať, bola to skôr pocitová záležitosť. Tému som pôvodne plánoval spracovať s iným tímom, čo z rôznych dôvodov nevyšlo, a keď sme s Marianou Čengel Solčanskou dokončili rozpravku *Láska na vlásku*, povedal som si, že to napokon skúsím s ňou. Ani jej som nedával presné zadanie, sama však vo štvrtéj či v piatej verzii scenára našla presne ten kľúč k téme a príbehu, aký som si predstavoval.

Kto bol v pôvodnej zostave autorov?

– Spočiatku písali scenár Sergej Michalič so Silvestrom Lavříkom a režisérom bol Vlado Fischer. Morili sme sa s tým minimálne tri roky, no potom to vzhľadom na vzájomnú únavu materiálu prestalo mať ťah na bránu. S autormi, ktorí mali aj iné záväzky, sme sa dohodli, že to prevezme niekto iný. Vlado Fischer chcel pokračovať, ale aj s ním sme sa napokon takto dohodli. Následne bol projekt zhruba pol roka vo vzduchoprázdne, až sa ho zhostila Mariana.

Prebehlo už v prvej fáze nejaké nakrúcanie?

– Áno, nakrúcali sme zhruba týždeň, keď sme okrem iného zrealizovali väčšiu rekonštrukciu samotného únosu. Napokon to však poslúžilo len ako inšpirácia k ďalšej fáze realizácie.

Verzia Mariany Čengel Solčanskej teda nestála na tom, čo už bolo pripravené?

– Odporúčal som jej, aby na tom svoje spracovanie postavila, chceli sme to zúročiť. Ale ako písala novú verziu scenára, prejavoval sa čoraz viac jej vlastný pohľad na tému a príbeh. Výsledný film má s pôvodnou podobou projektu len veľmi málo spoločné.

V súvislosti s projektom sa istý čas spomínal aj Dominik Dán a jeho kniha *Popol všetkých zarovná...*

– Je to úspešný román a dlho sme sa ho snažili použiť ako predlohu, dúfali sme, že si tým pomôžeme. Dánov príbeh sa však počas vývoja z filmu čoraz viac vytláčal, až sme sa museli autorovi knihy priznať, že nám poslúžila len ako inšpiračný zdroj.

Do akej miery robila Mariana Čengel Solčanská vlastný výskum materiálov, ktoré s daným obdobím a témou súvisia?

– Tú dobu si našťudovala natoľko dôkladne, že by sme na základe jej znalostí mohli nakrútiť aj dôslednú rekonštrukciu skutočného príbehu. Nechceli sme však traumatizovať tých, ktorých to obdobie a s ním spojené udalosti postihli. Nemali sme ani ich stopercentný súhlas. S pani Remiášovou sme sa dohodli, že môžeme použiť jej citát, ktorý zaznie v závere príbehu, čo bolo akési jej požehnanie, ktoré nás morálne oprávňovalo uviesť film do života.

Koho sa tie spomínané súhlasy týkali?

– Na Oskara Fegyveresa sme nezískali kontakt, od Michala Kováča ml. sme súhlas nedostali a od pani Remiášovej čiastočne – niektoré veci sme na základe rozhovoru s ňou vo filme skorigovali, niektoré sme jej vysvetlili, pretože neboli úplne v súlade s jej prežívaním udalostí. Napríklad účasť postavy Robovej mamy na mítingu v pozícii obdivovateľky Predsedu vznikla len v záujme dramaturgického oblúku filmu, neodrážala skutočnosť.

Uvažovali ste už od začiatku nad reakciami publika? Očakávali ste, že film bude mať takýto divácky dosah a mobilizačný potenciál?

– Ťažko uveriť, že dvaja dôležití protagonisti tohto príbehu mali v skutočnosti len okolo 25 rokov. Myslím si, že v tejto súvislosti dostala Mariana nápad previazať ich postavy s mladou kamarátkou, napažiť sa na ich emócie, čo mohlo pritiahnúť do kina aj mladých divákov. Chceli sme, aby ich film oslovil do tej miery, že budú mať záujem dohľadať si k téme ďalšie informácie. A to sa nám stopercentne potvrdilo.

Mariana Čengel Solčanská nám hovorila, že v súvislosti s týmto projektom cítila aj tlaky zvonka. Nie v tom zmysle, že by sa niekto pokúšal projekt zastaviť, ale v zmysle pochybností, či by nebolo lepšie „obrátiť list“. Vy ste registrovali nejaký tlak?

– Bolo to obdobie ako u Mariany. U nás v produkcii sa to ešte odrazilo v tom, že sme ťažko hľadali partnerov. Stretávali sme sa s reakciami typu: zabudnime na to, žime súčasnosť a pozerajme sa do budúcnosti. Niektorí dúfali, že sa témy vzdáme. Pri stretnutí s pani Remiášovou som si však povedal: Ako sa má ona pozerat' s nádejou do budúcnosti, keď ju dlho traumatizuje pod koberec zametaný prípad, pri ktorom jej zomrel syn? Vtedy sa mi potvrdilo, že je dôležitý ten film urobiť. Hoci spočiatku pracovala

dvojica scenáristov na projekte pod pseudonymami, lebo sme nevedeli, aké budú prvé reakcie.

Únos je triler, ktorý sa vracia do obdobia 90. rokov, čo si vyžaduje nielen skúseného tvorca, ale aj dostatočné finančné zázemie. V akých podmienkach film vznikal?

– Časť financií nám odčerpala prvá fáza nakrúcania s pôvodným tvorivým tímom, čo sme museli zahrnúť do celkového rozpočtu. Producent by vždy vedel využiť na projekt aj ďalšie peniaze, ale napríklad s českou koprodukciou sme nepochodili, a to najmä preto, že sme sa s *Únosom* dostali tak blízko k slovenským realitám, až nám povedali, nech si tú špiňavú bielizeň perieme u nás doma. Myslí si však, že náš rozpočet niečo vyše 1,3 milióna eur neovplyvnil negatívne technickú kvalitu nakrúcania. Robilo sa takpovediac v európskych podmienkach, hoci s menším štábom päťdesiatich ľudí a nie desať-dvaťnásť hodín denne, ale šesťnásť a viac. No v konečnom dôsledku považujem za presvedčivý moment nášho filmu aj to, že sa v ňom prejavuje zjednotená, koncentrovaná energia všetkých zúčastnených.

Na stránke vašej spoločnosti JMB Film & TV Production figurujú aj ďalšie filmové exkurzy do histórie – *Generál*, *Návraty k Dubčekovi*, *Stalo sa 1. septembra*...

– Čo sa týka dokumentárneho filmu o Alexandrovi Dubčekovi, zatiaľ sme v súvislosti s ním urobili zopár rozhovorov a povedal by som, že čaká na nejakú novú energiu, aby sme ho nakrútili. Nie sme časovo obmedzení, takže predpokladám, že v ňom budeme pokračovať. Pri projekte *Stalo sa 1. septembra* máme práva na výbornú knihu Pavla Rankova ešte asi na dva roky. Je to ešte náročnejší projekt ako *Generál*, ale, žiaľ, nezohнали sme naň dostatok finančných prostriedkov, takže ho zrejme nebudeme môcť zrealizovať, čo mi je ľúto. Najďalej je projekt *Generál*, za ktorým stojí opäť Mariana Čengel Solčanská. Pripravujeme ho na sté výročie smrti Milana Rastislava Štefánika, ktoré bude v máji 2019. Získali sme naň zmluvu s RTVS, v Audiovizuálnom fonde sme dostali grant na jeho vývoj a teraz žiadame financie na realizáciu. Chceli by sme ho začať nakrúcať už túto jeseň. Zo zahraničných partnerov živo komunikujeme s francúzskou, ruskou a talianskou stranou, takisto sme projekt zaslali do Českej televízie, zaujímame sa aj o podporu z programu MEDIA a fondu Eurimages. Vzhľadom na osobnosť

Štefánika je to prirodzene európska koprodukcija. Projekt máme po obhliadkach a desiatich kastin-goch, existujú návrhy medzinárodného obsadenia...

Váš starší projekt *Dunajská sága* bol takisto plánovaný ako výpravný, no hoci bol rozpracovaný, nepodarilo sa ho dokončiť. Prečo?

– *Dunajská sága* mala byť film aj seriál. Projekt sme rozbiehali zhruba v roku 2009, nezískali sme naň grant v Audiovizuálnom fonde, takže v prvej fáze bol krytý len zmluvou so Slovenskou televíziou, kde sa po prvom nakrúcaní zmenilo vedenie a televízia v projekte nechcela pokračovať. Začala sa dlhodobá debata s manažmentom pani Zemkovej, odovzdali sme denné práce, nakrútený materiál však nebol v takom stave, aby sme z neho mohli zostrihať nejakú časť plánovaného seriálu. Čakali sme na rozhodnutie televízie ako hlavného koproducenta, ktoré bolo odmietavé, a napokon sme zmluvu s ňou už za vedenia pána Miku rozviazali s tým, že všetok materiál má RTVS. Istý čas sme ešte verili, že keď odprezentujeme výstupy z celej prípravy projektu a z dvojtýždňového nakrúcania, môžeme získať dotáciu z Audiovizuálneho fondu, no nestalo sa to.

Projekt však predpokladal medzinárodnú koprodukciju...

– Áno, zvažovalo sa niekoľko koprodukčných partnerov. Zahraniční partneri sú však veľmi citliví na to, keď sa okolo nejakého projektu rozhostí na domácej pôde ticho, prípadne sa vynárajú pochybnosti a podozrenia. Stáva sa to akýmkoľvek väčším projektom, nielen filmovým, ktorým do cesty vstúpi napríklad voľba alebo výmeny manažmentu.

Ako však zabezpečiť dokončenie projektu, ak naň už boli preinvestované verejné prostriedky? Nedo-končenie filmu predsa musí zasahovať aj do kreditu producenta.

– Z producentskej stránky hráte pri každom projekte o všetko. Keď na projekt preinvestujete prvé verejné peniaze, väčšinou z Audiovizuálneho fondu, a nedokončíte film, strata vášho kreditu je medzi 50 až 100 percentami. Je potom naozaj ťažké pokračovať. Dnes je výhoda v tom, že pri menších filmoch, keď už je časť nakrútená a preinvestovaný základný kapitál, dajme tomu okolo tristo- až štyristo-tisíc eur, tak zhruba dvesto- až dvestopäťdesiat-tisíc vám môže poskytnúť banka ako komerčný úver a za to sa taký nízkorozpočtový film dá dokrútiť.

(Samozrejme, potom je ešte otázka, ako tie peniaze producent vráti.) S tými väčšími projektmi je to však horšie. Napriek tomu tu existuje chuť robiť aj výpravnejšie veci a v *Generálovi* chceme cez osobnosť Štefánika hovoriť o európskej histórii. Teoreticky by sme mohli Štefánika predstaviť len čiastkovo, cez vybranú epizódu z jeho života. Ale cez ktorú a čo s tým ďalej? Zo skúsenosti viem, že je lepšie poskytnúť divákovi širší príbeh, ktorý mu umožní nazrieť na históriu celistvejšie. My taký chceme ponúknuť a Štefánika ukázať ako európskeho svetobežníka, čiastočne aj rozporuplnú osobnosť, ktorá v sebe spája množstvo aktivít, skúseností a prínosov. V takom prípade treba ukázať aj kontext doby, v akej žil.

To áno, ale získate si dôveru zahraničných koproducentov?

– Pred touto otázkou stojíme vlastne pri každom projekte. *Generála* však chceme robiť ako európsku koprodukciiu a minimálne český a francúzsky partner je pre nás jednoducho nevyhnutný. Verím, že ich získame. Aj *Dunajská sága* by sa podarila, keby nevznikla neistota na domácej pôde a v reakcii na to sa zahraniční partneri nestiahli.

Vráťme sa ešte do 90. rokov, o ktorých hovorí *Únos*. Bolo to ťažké obdobie i pre filmárov. Ako by ste ho opísali aj vzhľadom na vtedajšiu politickú klímu a kolibské ťahanice? Spolupracovali ste vtedy na filmoch *Na krásnom modrom Dunaji*, *...kone na betóne*, *Jaškov sen* či *Tábor padlých žien*.

– Bolo to mimoriadne ťažké obdobie. Za to, že sa mečiarovci napokon zmocnili Koliby, si mohla filmová obec sama. Privatizácia mohla dopadnúť aj inak, ale vnútornými napätiami medzi filmármi sa ten proces skrečoval. O vtedajšej realizácii filmov sa hovorí ťažko, všetko išlo cez Kolibu a my takzvaní nezávislí producenti sme tam stáli v rade a bojovali, aby sme sa mohli dostať k nejakému titulu hoci ako najatí vedúci výroby. A ak sme chceli občas niečo nakrútiť, museli sme sa chtiac-nechtiac uchádzať aj o priazeň vtedajšieho kolibského vedenia. S produkciou filmu to malo pramálo spoločné, systematická podpora tvorby v tom čase nefungovala, o grantoch rozhodovalo ministerstvo kultúry a nedalo sa k nim veľmi dostať, lebo prechádzali cez Kolibu... Ten prechod od socializmu k trhovému hospodárstvu sa však neprejavil negatívne iba na Slovensku. Našťastie je už toto obdobie minulosťou. ▲

Klubové hnutie v strede Európy

► Zuzana Sotáková

„Krajiny bývalého sovietskeho bloku si pamätajú, že filmové kluby boli veľmi dôležité z hľadiska iniciácie a vzdelávania. Mnohí z nás začínali vo filmových kluboch. Žiaľ, takáto platforma, v rámci ktorej by sa dali pozerat filmy, diskutovať o nich a byť vlastne súčasťou ich života, už dnes neexistuje,“ povedal počas diskusie o filmových kluboch na 24. MFFK Febiofest Dragan Milinković Fimon, ktorý v súčasnosti pôsobí ako predseda Srbskej asociácie filmových klubov. Táto diskusia nás inšpirovala k prieskumu situácie klubového hnutia v krajinách V4.

Začnime v domácom prostredí, kde existuje občianske združenie Asociácia slovenských filmových klubov (ASFK), ktoré už 24 rokov zastrešuje a metodicky riadi filmové kluby. Dnes ich je 57, pred siedmimi rokmi ich bolo 43, pred pätnástimi 63. „Klubové hnutie sa však nedatuje rokom vzniku ASFK, tradícia filmových klubov a snaha premietat filmy umelecky hodnotné, nedostupné a zakázané vtedajším režimom sa tiahne až do 50. rokov 20. storočia,“ pripomína pre *Film.sk* Silvia Dubecká z ASFK. Financovanie asociácie sa skladá z členských príspevkov a vlastnej činnosti, ale asociácia sa uchádza aj o podporu z Audiovizuálneho fondu či z programu Kreatívna Európa – MEDIA. Asociácia českých filmových klubov (AČFK) vznikla takisto v roku 1993 a dva roky nato sa odpútala od Národného filmového archívu ako nezávislé občianske združenie. V súčasnosti združuje 96 klubov a financie získava predovšetkým z domácich verejných grantov a dotácií, ale aj z programu MEDIA. „Ďalším zdrojom je podpora zo strany komerčných firiem, ale nemalou časťou rozpočtu sú aj naše vlastné príjmy z distribúcie a Letnej filmovej školy,“ hovorí pre *Film.sk* predsedníčka Rady AČFK Radana Korená. Obe asociácie – česká i slovenská – sú totiž zároveň distribútormi filmov.

U našich severných susedov funguje Poľská federácia filmových klubov (Polska Federacja Dyskusyjnych Klubów Filmowych), ktorá vznikla v roku 1956 a v súčasnosti zastrešuje približne 120 klubov.

Väčšina z nich funguje v menších mestách a často sú vo svojej oblasti jediným kontaktom s filmovým umením. Podľa predsedu federácie Grzegorza Pieńkowského sú zdrojom financií na jej prevádzku výlučne členské príspevky. „Pre nedostatok prostriedkov na distribučné a produkčné aktivity nie sme súčasťou profesionálneho poľského filmového priemyslu. Každoročne sa usilujeme získať dotácie z Poľského filmového inštitútu na vzdelávaciu a popularizačnú činnosť, ako aj príspevky z iných zdrojov, najmä bánk a miestnych štruktúr štátnej správy. Žiaľ, pre ich nedostatok už niekoľko rokov nevydávame náš občasník *Film na Świecie*,“ uvádza Pieńkowski. Všetky spomínané organizácie sú členmi Medzinárodnej federácie filmových klubov (FICC), ktorá eviduje aj Maďarskú federáciu filmových klubov. O klubovom hnutí v Maďarsku sa nám však napriek snahám nepodarilo získať informácie.

Rôzne modely fungovania

Základným princípom týchto organizácií je združovanie filmových klubov, no ich aktivity sú rozsiahlejšie. AČFK pripravuje pre svojich členov dvakrát do roka víkendové vzdelávacie semináre, nakupuje filmy do kinodistribúcie, usporadúva prehliadku Projekt 100, organizuje projekt filmového vzdelávania CinEd i Letnú filmovú školu v Uherskom Hradišti. „Na spomínaných seminároch sa snažíme zvyšovať kompetencie zástupcov filmových klubov na zaistenie efektívnejšej

propagácie klubu, zorientovať ich v autorskom práve, v zaujímavých možnostiach v oblasti dramaturgie klubov a podobne. Neoddeliteľnou súčasťou každého nášho stretnutia je výmena skúseností medzi samotnými klubistami," ozrejmuje Korená. Poľská federácia zase raz za rok organizuje pre členov tematické semináre, je spoluorganizátorom Letnej filmovej akadémie v Zwierzynici, kde sa konajú aj školenia pre klubových lektorov, a v spolupráci s ňou vznikli aj kolekcie filmov určených výlučne pre kluby.

Silvia Dubecká približuje činnosti tunajšej ASFK: „Okrem metodologickej činnosti a aktívnej spolupráce s filmovými klubmi je ASFK najväčším distribútorom európskych a mimoeurópskych umeleckých kinematografických diel aj slovenských autorských filmov. Tie nezakupuje len do programu klubov, ale ako distribútor ponúka svoje filmy aj do ostatných kín a multikín na Slovensku. Organizuje aj vzdelávacie projekty pre deti a mládež, prehliadku Projekt 100 a Medzinárodný festival filmových klubov Febiofest, je vydavateľom časopisu pre vedu o filme a pohyblivom obraze Kino-Ikon a ďalších neperiodických publikácií.“ ASFK zároveň dvakrát ročne pripravuje semináre pre zástupcov filmových klubov, kde si môžu konfrontovať skúsenosti klubisti z rôznych regiónov, stretnúť domácich tvorcov a zoznámiť sa s novými filmami v portfóliu ASFK. Súčasťou seminárov sú aj prednášky z oblasti financovania, technického vybavenia kín a marketingu.

Ako ďalej?

Podľa Silvie Dubeckej je klubová situácia na Slovensku v posledných rokoch priaznivá, o čom svedčí nielen návštevnosť, ale aj vzájomná prepojenosť filmových klubov. „Stále ostáva výzvovou práca s divákmi v menších mestách a obciach. Klubové hnutie na Slovensku má však stabilnú platformu so vzostupnou tendenciou. Pohonom na takýto úspech je chuť prekonať komerčné tlaky a tendencie a neustále budovať povedomie o tom, že aj vo filmovom priemysle existuje umenie, ktoré chceme sprostredkovať čo najväčšiemu počtu divákov. Budúcnosť v žiadnom druhu umenia nie je ľahko predvídateľná, myslím si však, že klubové hnutie bude rásť. Vychádzam nielen z neustále sa zvyšujúceho počtu divákov, ale aj z faktu, že sa každým rokom zvyšuje počet filmových klubov a organizátori v mestách po celom Slo-

vensku hľadajú alternatívu k bežne dostupným komerčným filmom.“

Ani Korená sa o budúcnosť klubového hnutia neobáva, hoci konštatuje, že klubová sieť v Česku je v súčasnosti veľmi nevyrovnaná. „Pokiaľ filmový klub vedie nadšenec, klub funguje veľmi dobre. Asi polovica filmových klubov má vedúcich, ktorí tvoria zaujímavé dramaturgie, robia úvody, usporadúvajú množstvo doplnkových akcií, vytvorili si vlastnú sieť členov a návštevníkov. Potom máme kluby v artkinách, ktoré sú zaujímavé samy o sebe, ale fungujú trochu inak ako kluby v malých mestách. A potom máme historicky také kluby, ktoré žiadnu špeciálnu klubovú činnosť nevyvíjajú a fungujú takpovediac zo zvyku. Chystáme nejaké opatrenia, ako docieľiť, aby boli filmové kluby opäť prestížnou záležitosťou, ale je to beh na dlhú trať, hoci to úsilie stojí za to,“ prezrádza Korená a dodáva: „V súčasnosti pozorujeme medzi ľuďmi akúsi novú chuť združovať sa a filmové kluby, pokiaľ ich vedú ‚srdcaři‘, na to sú a budú ideálnym miestom.“

Menej optimisticky sa k situácii stavia Pieńkowski: „Hlavným problémom klubov sú financie. V drivej väčšine fungujú v miestnych kultúrnych strediskách a sú celkom závislé od ich finančného patronátu. Veľkým problémom je aj to, že kluboví aktivisti za prácu vo filmovom klube (organizovanie premietania, prednášky, diskusie, zabezpečovanie repertoáru) nepoberajú žiadnu finančnú odmenu, čo často spôsobuje nedostatok personálu. Vo všeobecnosti platí, že stav filmového klubu závisí od stavu jeho patróna – inštitúcie, ktorá ho právne a finančne zastrešuje.“ V rozhovore pre *Film.sk* si Pieńkowski zaspomínal na situáciu v 60. a 70. rokoch, keď klubové hnutie ťažilo z podpory štátu. V oblasti distribúcie podľa neho existovalo veľa snímok určených špeciálne pre filmové kluby. Teraz také filmy chýbajú a kluby siahajú po ponuke bežných distribútorov, ktorú využívajú aj komerčné kiná. A hoci v Poľsku existujú aj distribútori nekomerčných filmov, ich ponuka bude vzhľadom na absenciu štátnych dotácií klesať. Pieńkowski považuje za problém aj ťažký prístup klubov k filmovej klasike. „Ak sa prístup štátu nezmení, klubové hnutie v Poľsku ustúpi do úzadia a budú sa mu venovať výlučne ľudia, ktorí túžia po kontakte s filmovým umením aj za cenu sebaobetovania a vlastných finančných výdavkov,“ uzatvára predsa Poľskej federácie filmových klubov. ▲

O vode a snoch

► Katarína Mišíková (filmová teoretička)

Hovorí sa, že talent filmára preverí jeho druhý celovečerný film. Ako každé zovšeobecnenie aj toto hrozí prílišným zjednodušením. V prípade filmu *Piata loď* nesvedčí o talente režisérky Ivety Grófovej len samotná kvalita jej druhotiny, ale aj odvaha presunúť sa z medzižánrovej paradokumentárnej poetiky debutu *Až do mesta Aš* (2012) k lyrickej štylizácii *Piatej lode*. Porovnávanie síce môžu pokrývať, napriek tomu zmena Grófovej kurzu k viacerým zväzda: k porovnaniam literárnym, autorským i žánrovým.

Grófová adaptovala rovnomennú knihu Moniky Kompaníkovej (prvýkrát vyšla roku 2010, roku 2011 získala literárnu cenu Anasoft litera) spolu so scenáristom Marekom Leščákom. Kompaníkovej príbeh, inšpirovaný novinovou správou o dievčati, ktoré si „požičalo“ cudzie dieťa, rozpráva o stigmach detstva, rodinných vzťahoch, prenose tráum, ale aj o nádeji, že človek sa nemusí životom plaviť sám, ak objaví skutočnú intimitu v celkom neočakávaných vzťahoch. A aj o tom, že obranou pred ustavične zraňovanými citmi nie je znečitlivenie, ale objavenie novej senzibility v intenzívnom vnútornom prežívaní. Knižné rozprávanie sa odohráva vo viacerých časových

rovinách, z ktorých hrdinka Jarka už ako dospelá nahliada na kľúčové udalosti detstva, stráveného s jej slobodnou mamou Luciou. Tá pre privčasnú materstvo nedokázala prijať svoju materskú úlohu. Jarka tak spomína na osamelé detstvo bez pevnej primárnej väzby, strávené po prenájmoch, v divokom hlúčkiku Luciiných kamarátov, potom u zatrpknutej babky Ireny, ktorá sa zase svojej materskej úlohy zbavila v snahe utiecť pred životným zlyhaním. Spomína na kamarátkinho otca, ktorý najprv zaplnil kúsok prázdneho miesta po chýbajúcej otcovskej figúre a neskôr poskytol Jarke jej jediný blízky vzťah. Aj na nočné návštevy ktoréhosi Luciinho kamaráta, ktorý jej zakaždým

potájme vložol do postele. A najmä na pár dní na sklonku prázdnin, keď s mladším chlapcom zo susedstva Kristiánom a požičanými dvojčkami vytvorili aspoň dočasne kompletnú rodinu. *Piata lod'* – knižná i filmová – je tak najmä o bremenách, ktoré s postavami celý život plávajú, presúvajú sa z rodičov na deti a ktoré ich nestiahnu na dno, len ak poplávajú spoločne.

Grófová s Leščákom našli recept na adaptáciu Kompaníčkovej knihy v transformácii rozprávania do jedinej časovej roviny a v dôzere na únos detí ako kľúčový dramatický moment. Zároveň však rešpektovali snovo vizuálnu atmosféru predlohy s jej ústrednými motívmi, pochádzajúcimi zo sveta reality i sveta predstáv. Táto voľba sa ukázala šťastnou nielen na filmové pretlmočenie literatúry, ale aj z hľadiska zovretosti príbehu a jeho dramaturgického rytmu.

Hoci sa môže zdať, že Grófovej dva celovečerné filmy vari nemôžu byť odlišnejšie, vidím v nich pozoruhodný autorský vývin, ktorý nesúvisí len so sociálne ladenou témou stvárnenu prostredníctvom subjektívnej optiky hrdiniek na hranici detstva a dospievania či s neprofesionálnym hereckým obsadením. Heterogénna, zámerne neotesaná forma filmu *Až do mesta Aš*, ktorá spájala dokumentárnu observáciu s inscenovanými pasážami a so snovými animovanými sekvenciami, v sebe funkčne snúbila viacero štylis-tických postupov. Naproti tomu *Piata lod'* stavia

na kompaktnej vizuálnej podobe, ktorú kamera-manka Denisa Buranová ladila neraz až na vratkej – zato však nikdy neprekročenej – hranici lú-bezného gýča dominantne do modro-zelených a žlto-zlatistých tónov. Zatiaľ čo v *Aši* vyvažovali drsnosť objektívnej reality (sprostredkova-nej observáciou, priemyselnou kamerou a zá-bermi nakrútenými na telefón) subjektívizované rozostrené zábery a „psychoanalytické“ animá-cie, v *Piatej lodi* sa stretávame s inak budovanou juxtapozíciou realistických a lyrických prvkov. Tá vychádza z detskej perspektívy hrdinky, ktorá podobne psychoanalyticky premieňa alebo vy-tláča svoju bezútešnú realitu silou sna a pred-stavivosti. Autenticky pôsobiace detaily, ako Jarkine odreniny, špina za nechtami, vyblednu-té „tetovačky“ či zosivené nespárované ponožky, rovnako aj spustené prostredie jej bytu, sídliska a železničnej stanice, vo filme organicky koexis-tujú s vizualizáciou jej vodných snov a s modrým oparom, do ktorého sú ponorené intímne mo-menty s mamou v spálni a v soláriu a v ktorom doslova pláva belasá záhradná chatka, pripo-mínajúca malú loďku. Nejde tu len o zjemňova-nie drsného príbehu ukradnutého detstva (Lu-cia oň prišla pre materstvo, Jarke ho zase piera jej nezájum) prostredníctvom estetizácie filmo-vého obrazu, ale aj o sprostredkovanie citlivé-ho detského prežívania sveta, prežívania na po-medzí skutočnosti a fantázie. Aj tie najkrutejšie

momenty zápletky, ako je Jarkino zneužívanie Luciiným kumpánom (ktoré môže divákovi bez znalosti literárnej predlohy poľahky uniknúť), Jarkin skok do vody z vysokej veže, len aby zaujala nevšimavú Luciu, alebo Luciino oplakávanie nenávidenej Ireny v symbolickej ultrafialovej „truhle“ solária, sa vyznačujú pôsobivou snovou atmosférou. Tú Grófová s Buranovou dosahujú najmä vďaka fluidnému svetlu týchto scén, v ktorom realita stráca pevné obrysy a prechádza do tekutého vedomia mladej hrdinky.

Namiesto epizodicky koncipovaného rozprávania bez tradične budovaných kauzálnych motívov a jednotlivých udalostí z *Ašu* sa v *Piatej lodi* stretávame s pomerne dôsledne vystavaným sužetom, ktorý možno v porovnaní so sociálnymi drámami mužov-dokumentaristov označiť za Leščákovu najprecíznejšiu scenáristickú spoluprácu. Prvá polovica rozprávania sa zameriava na vykreslenie Jarkinho sveta, dramatický moment, vnášajúci do príbehu napätie, prichádza presne v jeho polovici. Obe časti rozprávania pre-pája varírovanie a rozvíjanie ústredných motívov. Ide najmä o motívy prírody aj o zrkadlenie a opakovanie rodinných tráum (tu sa ponúka porovnanie s filmom *Eva Nová* [2015] Marka Škopa, ktorý v opačnom – rodičovskom garde spracúva podobnú tému a rovnako ako *Piata loď* naznačuje štylistickú rozmanitosť slovenských sociálne ladených filmov o rozpadnutých rodinách). Jarka, ktorú Lucia nebude mať rada, ak nebude dobrá, a zakazuje jej oslovovať ju mama, opakuje takýto vzorec správania pri detskej hre v chatke. Rovnako ako Lucia sa snaží delegovať zodpovednosť za svoje rozhodnutia na hru náhody, keď sleduje znamenia. Jarka ako zanedbané dieťa pociťuje svoju nedobrovoľnú voľnosť ako bremeno osamelosti, nie ako slobodu. Jej protipólom je Kristián, až úzkostlivo kontrolovaný rodičmi, ktorí zverili starostlivosť oňho počítaču a ovládaniu na diaľku mobilným telefónom. Tieto tak veľmi odlišné deti si ako v hre poskladajú vlastnú rodinu s cudzími batoliatami v záhradnej chatke – symbolickej arche záchranu. Tá rodina isto nie je ideálna, obom však pomôže prekonať ich rodovú záťaž: bojzlivý Kristián sa na chvíľu stane ochrancom a živiteľom, Jarka si zaumieni, že deti neopustí,

ako ich opustila ich matka a ako Jarku opakovane opúšťa Lucia. Keď v závere Jarka prinesie domov choré dievčatko, zabalené v jej tričku, a pozoruje ho vedľa spiackej Lucie, ako keby sledovala samu seba a na hrane sna a reality nechala Luciu virtuálnu šancu, aby prevzala svoje materstvo.

Piata loď je v domácej distribúcii propagovaná ako film pre celú rodinu (a pre deti od 12 rokov), a hoci ju deti dozaista zvládnu odsledovať, len ťažko ju zo žánrového hľadiska označiť za rodinný film. Dá sa predpokladať, že túto nálepku si tvorcovia osvojili po zaradení filmu do sekcie Generation KPlus festivalu Berlinale, kde napokon získal cenu detskej poroty Krištáľového medveďa. Ako rodinnému filmu však *Piatej lodi* chýbajú populárne elementy, trebárs dynamický dobrodružný dej či prístupný humor. Nazdávam sa však, že má čosi viacej, čo z nej naozaj robí film o rodinách a pre rodiny: dospelým totiž sprostredkúva krehkú obraznosť detí a deťom ponúka rozprávanie o hodnotách, ktoré azda pochopia lepšie citom ako rozumom. *Piata loď* je totiž film, ktorý ponúka lyrické stvárnenie rodinných, obzvlášť materských tém. Gaston Bachelard hovorí v eseji o obraznosti hmoty *Voda a sny* (1942) o špecifickej materiálnej obraznosti prírody a vody, ktorá je v umení i mýte spájaná s materstvom. „*Citovo je príroda projekciou matky. Milovať osamelú krajinu, keď nás všetci opustili, znamená kompenzovať bolestnú neprítomnosť a spomínať na tú, ktorá neopúšťa...*“ V umeleckej imaginácii „*voda sa neraz stáva mliekom, kedykoľvek je vrúčne opätovaná, kedykoľvek je cit, s ktorým je uctievaná jej materskosť, vreľý a úprimný*“. Jarkino upínanie sa k prírodnému živlu rajskej záhrady a jej vodné sny sú vizualizáciou nenaplnených túžob po životodarnej materskej láske. Vo vode sa dá utopiť (nie náhodou v knihe Lucia umrela práve vo vode a Irena v kúpeľni), dá sa však na nej aj odplávať a najmä: voda dokáže kolísať. Preto Bachelard hovorí o lodke ako znovunájdenej kolíše, ktorá navodzujú sny. V *Piatej lodi* Jarka márne sníva, že keď jej mama dostane miesto speváčky na výletnej lodi, navždy spolu odplávajú. V záverečnom lucidnom sne však spolu s Kristiánom ukolíšu „svoje“ dieťa na vodách predstavivosti. ▲

Piata loď (Slovensko/Česko, 2017) _RÉŽIA: Iveta Grófová _SCENÁR: I. Grófová, Marek Leščák _KAMERA: Denisa Buranová _STRIH: Anton Fabian _HUBBA: Matej Hlaváč _HRAJÚ: Vanessa Szamuhelová, Matúš Bačišin, Katarína Kamencová, Johanna Tesařová, Martina Sílúková _MINUTÁŽ: 85 min. _HODNOTENIE: ●●●●

Spojme sa, kým sa Panenka Mária díva

► **Jana Dudková** (vedecká pracovníčka Ústavu divadelnej a filmovej vedy SAV)

Dominantný trend v prístupe k filmu **Únos** operuje s tvrdením, že z umeleckého alebo faktografického hľadiska má film limity, no jeho kvality treba hľadať v téme či v zriedkavej schopnosti občianskej mobilizácie. Na tento trend však autorka tejto recenzie nepristúpi. Po prvé, **Únos** nie je tak zle nakrútený film, aby sme ho museli ospravedlňovať spoločenskou aktuálnosťou. A po druhé, ak sa aj nedá poprieť fakt, že ide o film mobilizujúci, nemusíme v tom hneď vidieť príznak morálnej nadradenosti či dokonca hrdinstva, ktoré sa nesie v pozadí jeho počiatočných reflexií.

Únos skrátka nie je film hrdinský. Je to film, ktorý veľa čerpá z midcultu, ale aj film takho zneužívateľný i aktívne zneužívajúci.

V prvom rade si priznajme, že prichádza v dobe, keď spoločnosť začína byť skoro konsenzuálne presvedčená o tom, že mečiarovský režim i jeho chápanie práva boli amorálne. Ale prichádza aj v dobe, ktorá prahne po hľadaní vinníka až tak, že prekrýva aktuálnych vinníkov tými zástupnými či minulými.

Mariana Čengel Solčanská vycítila politickú atmosféru doby, o čom nakoniec svedčí aj fakt, že film už po prvom víkende v kinách nielen nabral

pozoruhodný počet divákov, ale aj pomohol občianskej mobilizácii za zrušenie Mečiarových amnestií.

Bez ohľadu na to, čo si o nej myslíme, snímky Čengel Solčanskej vždy fungovali ako barometre aktuálnych diváckych nálad: od *Legendy o Lietajúcom Cypriánovi*, ktorá zapadla do krátkodobého trendu filmov o („národných“) legendách, cez rozprávku *Láska na vlásku* (ktorá bola prvou lastovičkou odpovedajúcou na takmer desať rokov starú sugesciu Martina Šmatláka orientovať sa na tento žáner) až po film *Únos*, inšpirovaný politicko-právnu kauzou. Jedinú odbočku v tejto

sérii predstavovala rodinná dráma *Miluj ma alebo odíď* podľa scenára Aleny Bodingerovej, trocha anachronicky nadväzujúca na „záhradné rodinné filmy“ z prelomu tisícročí.

V tomto kontexte nás *Únos* ako nový prírastok do režisérkinej filmografie neprekvapí. Áno, je to výrazný posun od historicky vágnych časov a utopických priestorov k nedávnej, úplne konkrétnej politickej minulosti. No z hľadiska ideovej konzistencie to až taký posun nie je. Všetky vybočenia z aktuálnych artových trendov u Čengel Solčanskej totiž vstupovali na pevnú, akoby predpripravenú pôdu.

V čase, keď sa medzi filmárskymi intelektuálmi ešte stále nosili pozostatky ironického prístupu k národným hodnotám, ktoré Šulíkova generácia priniesla aj ako reakciu na rozkradnutie Koliby a neakceptovateľne vulgárnu národniačku rétoriku 90. rokov, sa Čengel Solčanská nebála prísť s filmom, ktorý sa zviezol práve na prúde glorifikácie národných (anti)hrdinov. V čase rozprávania o rozklade tradičnej rodiny priniesla príbeh, v ktorom ostala voči rodinným hodnotám afirmatívnejšia, v čase sociálnych drám a artovo pôsobiacich žánrových filmov priniesla rozprávku. A v čase, keď je už jasné, že veľká časť občanov nedôveruje štátu, prichádza s filmom *Únos*, ktorý upozorňuje na únos Michala Kováča ml. a s ním spojené škandály ako na počiatok všetkého súčasného zla.

Nemýľme si tieto odchýlky od smerovaní slovenského „umeleckého“ filmu s autorskou autenticitou. Už v roku 2008 Martin Šmatlák pri príležitosti bilancovania pätnásťročnice „samostatnej“ slovenskej kinematografie upozornil na niekoľko oblastí, ktorým sa slovenský hraný film nevenoval podľa jeho názoru dostatočne. Všetky tieto absencie boli zohľadnené počas Šmatlákovho riadenia Audiovizuálneho fondu, založeného o rok neskôr, a minimálne pri kompenzácii dvoch z nich stála v prvých radoch Solčanská. Nielen vtedy, keď išlo o obnovenie kedysi veľmi úspešného žánru rozprávky, ale aj teraz, keď konečne prišli na rad aj 90. roky a mečiarovský režim.

Na rozdiel od *Lásky na vlásku* tentoraz Marianu Čengel Solčanskú predbehol *Červený kapitán*. Napriek tomu sa jej podarilo husársky kúsok: nielenže siahla po omnoho silnejšom a v kolektívnej pamäti výrazne traumatizujúcom príbehu, ale dokonca sa jej podarilo do snímky prepašovať

katolícku agendu, akú sme v slovenskom filme dávno nevideli.

Práve dôraz na kresťanské hodnoty a až biblický rozmer príbehu však miestami pôsobí rušivo a dokonca aj politicky zavádzajúco. Jednou z myšlienok, ktoré film podsúva, je napríklad tá, že Mečiarov režim znásilnil hodnoty autentických kresťanských hnutí. Aby bolo dostatočne jasné ktorých, hneď v úvode filmu sa postava Predsedu púšťa do zosmiešňovania KDĽH. Rušivé je aj príliš nápadné konfrontovanie diania s archívными materiálmi o Litmanovej (kde sa v čase únosu, príznačne, skončili zjavenia Panny Márie). A v konečnom dôsledku je rušivý aj dôraz na utrpenie matky „upáleného“ Roba (Remiáša): ide o účinnú hru na city, ktorá by však nemala byť zámerkou na politické angažovanie sa. Matiek, ktoré stratili synov ako dôsledok politických manipulácií s pravdou, by sa na Slovensku našlo isto viac, urobiť z jedinej dôvod na oneskorenú politickú angažovanosť môže byť vnímané ako príliš lacný trik, ktorý v konečnom dôsledku môže viesť až k vulgarizácii jej vlastného životného príbehu.

Na druhej strane, divácky a občiansky ohlas *Únosu* je nesmierne zaujímavý práve z hľadiska dôrazu na úlohu žien v hľadaní pravdy a odstraňovaní politického násillia. V čase, keď najväčšiu návštevnosť mávajú biografické filmy o mužoch-hrdinoch, sa ju tentoraz podarilo dosiahnuť filmu, ktorý sugeruje poslanstvo ženskej iniciatívy. Ale súčasne filmu, ktorý podobne ako nedávne dokumenty o Bezákovi a Srholcovi pracuje s obrazom „horiaceho kra“, človeka (muža!), ktorý (v *Únose* doslova) horí za pravdu, aby spasil ľudstvo.

Je evidentné, že slovenský divák na tento spasiateľský mýtus počuje. A je potešujúce, že tentoraz ho takýto mýtus aj zobudil. Ešte potešujúcejšie je, že po nasledovaniahodných mužských vzoroch prináša *Únos* aj silné ženské postavy. Váhu tohto gesta však znižuje fakt, že to, čo som nazvala „ženskou iniciatívou“, má jasnú oporu v dominantantne „mužskom“ svete: ak by sme aj nechali bokom odhodlania režisérky riadiť sa témami, ktoré na základe desať rokov starých odporúčaní svojho budúceho riaditeľa podporí Audiovizuálny fond (čo môže byť len nevinným výsledkom pretrvávania istých kolektívnych predstáv o tom, kam by sa mal uberať slovenský film), stále tu ostáva mariánsky mýtus. Svedomím filmu je (v kontexte

posledného záberu s až polopatistickou doslovnosťou) postava inšpirovaná matkou Róberta Remiáša a jeho hrdinkou novinárka inšpirovaná postavou Márie Magdalény. Ženy v príbehu sú síce katalyzátorom svedomia národa, ale ich motivácie sú rýdzo súkromné, v niečom možno až prízemné. Vidno to najmä na príklade polepšenej hriechnice Marty. Motivácie jej konania – brutálna vražda brata a strata panenstva s človekom, z ktorého sa nakoniec stane jeden z hlavných aktérov v prípade únosu prezidentovho syna – pôsobia efektne a pridávajú príbehu temné, takmer noirovské čaro. To však nie je úplne nevinné. Ako napríklad upozornila novinárka Luba Lesná (ktorá sa prípadom naozaj zaoberala) v rozhovore pre *Denník N*, zásahy do skutočného príbehu zavádzajú, pretože v niektorých ďalších aspektoch je rozprávanie takmer dokumentaristicky presné. Tieto zásahy navyše systematicky znižujú morálny kredit viacerých pozitívnych aktérov príbehu.

Nemusíme to brať ako vyslovené negatívum. Čengel Solčanská sa pokúsila urobiť film, ktorého hrdinovia budú mať povahu biblických postáv, a teda ani nemôžu byť natoľko svätí, aby neboli blízki väčšinovému divákovi. A pokúsila sa to

urobiť spôsobom, ktorý bude napriek trilerovému zachovávaní atmosféry tajomna a napätia dostatočne zrozumiteľný. Preto sa súkromné motivácie zmnnožujú a navzájom potvrdzujú a preto je marazmus doby potvrdený ešte aj tým, že práve v čase únosu ustali spomenuté zjavenia v Litmanovej.

Kritika to môže rozčúliť, no takéto „zrozumiteľné“ rozprávanie s jasnou symbolikou evidentne funguje. A to je dobre, riešením na mobilizáciu nás naozaj nemusia byť postupy ľavičiarских avantgard.

Odvrátený zrak Panenky Márie, ktorá pred vyše dvadsiatimi rokmi prišla varovať Slovensko pred jeho vlastnou brutalitou, sa tak konečne vracia späť. Symbolické gesto diváckeho záujmu o *Únos* spolu s podporou iniciatívy *Via iuris* za zrušenie Mečiarových amnestií totiž budia zdanie, že Slovensko sa konečne spojilo proti korupcii v právnom systéme krajiny. Ostáva však otázka: Nie je to predsa len trochu neskoro? Nie na film, ale na jeho „využitie“. V konečnom dôsledku môže totiž takýto prístup aj odpútať pozornosť od aktuálnych problémov, ktoré by sa mali takisto riešiť zahorúca. ▲

Únos (Slovensko, 2017) _SCENÁR A RÉŽIA: Mariana Čengel Solčanská _KAMERA: Laco Janošák _STRICH: Ondrej Azor _HUDBA: Vladimír Martinka _HRAJÚ: Rebeka Poláková, Milan Mikulčík, David Hartl, Vladislav Plevčík, Ján Greššo, Juraj Hríčka, Maroš Kramár, Ady Hajdu, Milan Ondřík, Daniel Heriban _MINUTÁŽ: 102 min. _HODNOTENIE: ●●●

Masaryk verzus Masaryk

► Peter Michalovič (filozof a estetik)

Nakrútiť film o Janovi Masarykovi predstavuje pre filmárov vždy veľkú výzvu, najmä ak si uvedomíme, že jeho život a predovšetkým smrť sú zahalené mnohými tajomstvami. Jeho profesionálnu kariéru niekoľko desaťročí detailne interpretujú a hodnotia historici a politológovia, a hoci v jeho prípade máme do činenia s ukážkovou kariérou úspešného muža, z pohľadu filmárov to nie je veľmi atraktívna téma. To si, našťastie, veľmi dobre uvedomili aj tvorcovia filmu Masaryk.

Verejnost ho pozná ako syna prvého československého prezidenta Tomáša Garrigua Masaryka, mnohí určite vedia, že bol veľvyslancom vo Veľkej Británii a neskôr aj ministrom zahraničných vecí. Bol jedným z najbližších spolupracovníkov Edvarda Beneša a zotrval v československej vláde aj po komunistickom puči v roku 1948. Narodil sa 14. septembra 1886 a jeho otec zomrel v roku 1937 práve v deň jeho narodenín. Meno Masaryk otváralo Janovi cestu do najvyšších spoločenských kruhov, stal sa uznávaným diplomatom a politikom, ale mohol sa stať aj riaditeľom veľkého priemyselného podniku. Tvorcovia filmu sa sústredili len na krátky úsek jeho života, rámcovaný udalosťami pred Mníchovskou dohodou a krátko po vytvorení československej exilovej vlády v Londýne. Masaryk v tomto období najprv hral na scéne dejín

významnú úlohu, potom na pár mesiacov úplne zmizol zo scény a málokto vie, kde ten čas strávil. V tejto komplikovanej a značne neprehľadnej dobe sa stalo veľa dôležitých udalostí, veď sa prekreslovali hranice štátov v Európe, okrem toho štáty zanikali a vznikali štáty-novotvary, až nakoniec všetko vyústilo do druhej svetovej vojny.

Jedným z aktérov týchto dramatických historických udalostí bol aj Jan Masaryk. Ako veľvyslanec v Londýne viedol v mene Československa zložité rokovania s predstaviteľmi Veľkej Británie a veľvyslancom Francúzska o osude štátu, ktorý založil jeho otec. Boli to zvláštne rokovania, menila sa rétorika, používali sa rôzne pseudoargumenty. Paradoxne jediný, kto od začiatku do konca hovoril jednou rétorikou, bol Adolf Hitler. Ten tvrdošijne opakoval to isté, jediným posunom v jeho správaní

bol citelný rast agresivity. Zato predstavitelia Veľkej Británie a Francúzska, ale aj prezident Edvard Beneš menili svoju rétoriku a menili ju priamo úmerne intenzite Hitlerovej agresivity. Od prvotných siláčkových rečí dospeli až k tomu, že porážku vlastnej diplomacie považovali za víťazstvo, za záchranu mieru v Európe. Masaryk sa stal svedkom zrady najbližších spojencov, ale čo je horšie, aj nedobrovoľným svedkom toho, ako šílenstvo postupne ovládlo verejný priestor a iracionalita z neho vytlačila posledné zvyšky racionality.

Jediným miestom, kde mohol hovoriť pravdu bez následkov a, samozrejme, aj bez toho, aby ho neprávom obviňovali zo šílenstva, bola jedna psychiatrická liečebňa v Spojených štátoch amerických. Už v nej raz strávil krátky čas, a keďže ju poznal, dobrovoľne sa do nej vrátil. Stala sa jeho dočasným refúgiom, práve tu našiel dialogického partnera v osobe nemeckého psychiatra, ktorý do Ameriky utiekol pred Hitlerom. Viedli spolu zvláštny rozhovor, obom bolo od začiatku jasné, že nelieči doktor Masaryka, ale dialógom sa pokúšajú vyliečiť navzájom z melanchólie vyvolanej stratou domova.

Pobyt v psychiatrickej liečebni umožňuje Masarykovi vracať sa vo forme spomienok do nedávnej minulosti, tvorcovia filmu na tento účel využili flashbacky. Farbisto ukázali iný, nočný život Jana Masaryka. Postupne ho predstavujú ako nadaného džezového klaviristu a speváka, milovníka tanečnice a krásnych žien, šarmantného spoločníka a zá-

roveň dôvtipného, britkého, niekedy až nepríjemne úprimného rečníka. Nebránia sa ukázať ani Masarykovo užívanie drog, tento prominentný diplomat si hocikeď bez zábran stočil stokorunáčku s portrétom svojho otca a slastne nasal dve lajny kokaínu. Alebo si zašiel na nelegálny zápas v boxe s holými pästami.

Filmový Masaryk (hrá ho – mimochodom, veľmi dobre – Karel Roden) má svoje pozitíva a negatíva, pričom jedna strana je v rovnováhe s tou druhou. Čo sa týka racionálnej a emocionálnej zložky jeho správania, pomer medzi nimi už taký vyrovnaný nie je. V súkromných aktivitách a diplomatickej činnosti neraz prevažuje emocionálnosť, Masaryk koná afektívne, jeho konanie rozhodne nevyplýva z racionálnej interpretácie podnetov a zo zvažovania možných dôsledkov. A práve to robí z filmového Masaryka dynamickú, plnokrvnú postavu. Vďaka tomu s ňou môže divák sympatizovať alebo empatizovať, môže ho chváliť alebo mu vyčítať to či ono, skrátka, berie ho ako seberovného, ako človeka dobrého a zároveň hriešneho.

Predpokladám, že primárnou intenciou tvorcov bolo nakrútiť hraný film, ktorého príbeh a diskurz je formovaný okrem tvorivých postupov hraného filmu aj disciplínou biografického žánru. Životy významných osobností sú ohnivkom, ktoré spája historikov a filmárov. Tak historici, ako aj filmári tvoria príbehy, lenže to neznamená, že medzi nimi nie sú rozdiely. Sú, a veľké. Historici konštruujú nará-

cie, lenže zápletky ich príbehov vznikajú na základe stôp po dejinných udalostiach. Povinnosťou historikov je tvoriť také zápletky, ktoré dokážu integrovať všetky stopy a zároveň ich zoradiť *chronologicky*, čiže usporiadajú ich do časovej a kauzálnej následnosti. Ak objavujú nové stopy, musia revidovať staré zápletky alebo vytvoriť nové. Filmoví tvorcovia pracujú inak, prvoradá je sú nich príbeh a jeho zápletku určuje, ktoré stopy sú relevantné a ktoré nie. Pre filmárov nie je ani taká dôležitá historická pravda ako kompozícia naratívu a estetická forma zavŕšenia. Ten istý naratív môže vyznieť tragicky alebo komicky a, samozrejme, vyvolať dva absolútne odlišné pragmatické účinky.

Pre tvorcov filmu je rovnako dôležité to, čo sa ukazuje, teda príbeh, aj *ako* sa to ukazuje, teda diskurz. Dôležitosť príbehu podľa môjho názoru podporujú dva argumenty. Prvý sa týka výberu spomínaného krátkeho úseku Masarykovho života. Bežný divák vie, čo Masaryk v tejto pohnutej dobe ako veľvyslanec v Londýne približne robil. Väčšina divákov však vôbec netuší, ako žil občan Masaryk, nevie nič o jeho milostných avantúrach, zaujatosti džezom alebo holdovaní kokaínu. Divák očakáva, že tvorcovia mu ukážu záklusie diplomacie, lenže príbeh jeho očakávanie postupne ruší, pretože divákovi ukazuje aj inú fazetu Masarykovej osobnosti. Jedna fazeta komplementárne dopĺňa druhú, jedna revitalizuje starý mýtus o Masarykovi a druhá ho deštruuje a na jeho troskách vytvára mýtus nový.

Druhý argument v prospech exkluzivity príbehu spočíva v tom, že tvorcovia si vybrali tú časť Masarykovho života, ktorá umožňuje poukázať na zmenu Masaryka vo vzťahu k prezentovaným udalostiam. Na začiatku vybraného úseku je reprezentovaný ako agent (teraz hovorím o fabule, nie o sujete), ako aktívny činiteľ, schopný vyvolať svojou aktivitou určité udalosti alebo aspoň do ich priebehu aktívne zasahovať. Vzápätí je reprezentovaný ako pacient, teda ako trpiteľ, ktorý znáša dôsledky udalostí. Vo filme sa tieto dve postavenia striedajú, čím sa podporuje dynamika narácie.

Apropo, dynamika! Tým, že som ju spomenul, som plynule prešiel k druhej zložke narácie, teda k diskurzu filmu. Od prvých záberov je jasné, že jeho tvorcovia si zvolili ťažšiu cestu, pretože namiesto lineárneho rozprávania sa rozhodli pre nelineárne.

Vo filme, ako som už spomenul, sa vyskytujú veľa flashbackov, okrem toho tvorcovia funkčne využívajú aj paralelnú montáž na konfrontáciu dvoch verzii pravdy. Na diváka môžu účinne pôsobiť aj detaily a rýchle prestrihy, pretože okrem toho, že mu neumožňujú vytvoriť si komplexný obraz o scéne, evokujú dobovú atmosféru, predovšetkým všadeprítomnú nevoziu a stiesnenosť, príznačné pre toto historické obdobie.

Dobrym partnerom filmových obrazov je reč a hudba. Keďže tvorcovia mali ambíciu nakrútiť film pre širšie než len české a slovenské publikum, väčšina dialógov a výpovedí je v angličtine, v menšej miere zaznie francúzština. Češtinu a slovenčinu počuť len vtedy, keď sa „Čechoslováci“ rozprávajú medzi sebou. Mix jazykov funguje ako jednoduchý autentifikujúci referent, schopný vyvolať efekt reálneho, ilúziu skutočnosti. Podobne sa správa hudba. Autori filmovej hudby Michal Lorenc a Kryštof Marek využili dobovú hudbu, ktorá evokuje atmosféru danej éry, a doplnili ju komponovanou hudbou, ktorá afektívne koloruje filmové obrazy. Okrem toho hudba rytmizuje príbeh a výrazne sa podieľa na zmenách jeho tempa.

Masaryk je remeselne dobre nakrútený komerčný film, ktorý nevtieravo vychádza v ústrety divákovi. Režisér a spoluautor scenára Julius Ševčík žije striedavo v Prahe a Los Angeles a podobne dvojdomá je aj jeho estetika a poetika. Obrazne povedané, látku dodala Praha a strih prišiel z Los Angeles. Ševčík spolu s Petrom Kolečkom a Alexom Koenigsmarkom napísali scenár, ktorý rešpektuje logiku príbehu a jej citlivo podriaďuje logiku dejín. Scenár neprechováva zbytočný rešpekt k téme, čo je dobré, lebo rešpekt limituje filmovú obrazotvornosť. Táto recenzia by nebola úplná, keby som v nej nespomenul vynikajúcu prácu Martina Štrbu. Hoci má svoj rozpoznateľný štýl, dokáže sa prispôbiť režisérovi a jeho filmové obrazy sú farebne aj priestorovo precízne komponované.

Film v prvom pláne poskytuje divákovi estetický zážitok, v druhom však nerezignuje na obohatenie jeho historického vedenia – a to treba jednoznačne pozitívne oceniť, čo aj robím a robím to rád. Why not, mister Masaryk? ▲

Masaryk (Slovensko/Česko, 2016) _ **RÉŽIA:** Julius Ševčík _ **SCENÁR:** Alex Koenigsmark, Petr Kolečko, J. Ševčík _ **KAMERA:** Martin Štrba _ **HUDBA:** Kryštof Marek, Michal Lorenc _ **HRAJÚ:** Karel Roden, Oldřich Kaiser, Arly Jover, Hanns Zischler, Eva Herzigová, Jirř Vyorašek, Milton Welsh, Paul Nicholas, Zuzana Kronerová, Emilia Vášáryová _ **MINUTÁŽ:** 106 min. _ **HODNOTENIE:** ●●●●●

Diera v hlave, film o spomienkach

► Martin Ciel (filmový teoretik)

Ludská pamäť je procesný nástroj na uchovávanie skúsenosti. Tvoria ju spomienky, také klebety mozgu. Nie je to veľmi presný nástroj. Ale dôležitý, i keď má často tendenciu vytvárať vlastné, fikčné svety minulosti. „*Minulosť je cudzia krajina. Veci sa tam robia inak.*“ (L. P. Hartley) Film **Diera v hlave** je o spomienkach. Sústredených spomienkach na rómsky holokaust, na vraždenie, ktoré počas druhej svetovej vojny narástlo do obľudných rozmerov. Do takmer neopísateľnej krutosti.

Základom *Diery v hlave* je rôznorodosť, formálna aj významová. Spomínajú rôzne postavy a bizarné postavičky. Rómovia žijúci na smetiskách, Rómky prednášajúce na univerzitách, bohatí Rómovia v gýčových palácoch. Francúzi, Česi, Srbi, Chorváti, Poliaci, Slováci, Nemci. Je to jazda súčasťou Európy, začínajúca sa pomerne veselo a karnevalovo, ale postupom času stále strašnejšia a morbidnejšia. Čoraz pôsobivejšia a emocionálne nástojčivejšia. Nebudete sa nudiť. Prítom ide v podstate akoby o štandardný dokument s „hovoriacimi hlavami“, výrazová zložka tento pocit občas navodzuje. Ale nie je to tak, pretože je tu plno formálnych ozvláštnení. Sú to skoro

až surreálne scény a zábery, ktoré vlastne nemajú v tradične chápanom dokumente čo hľadať. Sú nekompromisne tu a povyšujú celú základnú štruktúru na úroveň akejsi nekomentovanej eseje, ktorá sa z času na čas začne vyjadrovať obrazom preto, aby narušila bežný chod naratívu, jeho kontinuitu a lineárnosť. Vzniká zvláštna atmosféra a zaujímavá formálna harmónia.

Ide o skladačku udalostí v čase, o rôzne zmeny z počiatočného stavu na stav koncový, ktoré sa odohrávajú vo výpovediach jednotlivých postáv. A tých nie je až tak veľa. Celé sa to začína vo Francúzsku – ani by sa nemuselo, ale v závere je logika tohto začiatku už jasná –, cez

Česko a Srbsko sa vrátíme opäť do Francúzska, nasleduje Poľsko a Chorvátsko a opäť Francúzsko, Nemecko, ďalej Slovensko a opäť Poľsko, Chorvátsko, Poľsko a Francúzsko... Postavy sa nemenia, každá ostáva vo svojej krajine, každá rozpráva iný príbeh, ktorý sa postupne rozrastá, pointuje a v závere sa už príbehy preplietajú ako vrkoč, sú hrozivá a nebezpečne podobné, postupne sa z nich stáva jeden Príbeh. Jednotlivé časti/spomienky na seba nenadväzujú v chronologickej postupnosti, nadväzujú na seba príbehovo, preskakujú a presakujú sa navzájom. Ukazujú sa, že v každej krajine boli rómske koncentračné tábory, že všade spolupracovali miestne polície, že vrahovia používali takmer totožné metódy... Alebo nie? Nie je to tak, že postupne, po tých mnohých rokoch vznikla akási kolektívna rómska pamäť o holokauste, že príbehy v spomienkach putujú a nanášajú sa na ne stále iné spomienky? Aj samotní Rómovia to občas spochybujú, veď to si nemohol pamätať, tak to predsa nemohlo byť... No ale je jedno, ako doslova sa to stalo, pretože sa to proste, žiaľ, stalo. Postavy v tomto filme nie sú žiadne fiktívne konštrukty ako v hraných filmoch, ide o dobre vybraných ľudí, ktorých spomienky majú zmysel. A nie je to len nejaká farbavá verzia zmyslu, je presný a ostrý ako šablta. Aj keď nemusí byť vždy bezchybný a dokonalý. Pretože spomienky sú síce klebety mozgu, ale v prvom rade sú interpretácie. A v prípade tohto filmu ide o dôveryhodnú interpretáciu, bez páťosu, bez nadnesenosti a nezmyselnej slávnostnosti. To je veľmi dôležité, toto zbavenie sa banalít a klíšé, ktoré si táto téma v bežnom strednom prúde často vynucuje. Hrôzostrašné spomienky ženy s dierou v hlave, muža na vozíku a ďalších sú nosné samy osebe, nepotrebujú nejaké štylizované pomôcky. Tomu je prispôsobená aj práca so zvukom, ktorá je brilantná a zaslúžila by si samostatnú štúdiu. Dôsledne odpatetizovaná hudba a ruchy, ktoré doznievajú občas ešte aj v nasledujúcom obraze, zvláštne, logicky nemotivované ľudobné prejavy postáv priamo v zábere, to všetko dáva filmu od úvodných častí a potom odrazu aj tesne pred záverom akýsi cirkusový, cigánsky tón a rozmer šapita, v ktorom sa asi cítime dobre, ale vieme, že niečo tu určite nie je úplne v poriadku.

Pocit ostražitosti a nebezpečenstva sa mieša s až exoticky veselou výbušnosťou, so smutnou melanchóliou a sklúčenou hrôzou.

Hlavným motívom filmu je, pravdaže, rómsky holokaust, teda presnejšie spomienky naň. Mapovanie a skúmanie tejto nevelmi známej časti dejín našej reality. Vedľajších významových motívov je viac, rôznorodých, od problémov so súčasnou políciou vo Francúzsku cez otázku identity v Srbsku (Bill Clinton bol Róm!) až po farmu ošípaných v Čechách. Referenčná spätosť so skutočnosťou je tu veľmi silná, dokonca vďaka zjavnej úprimnosti a otvorenosti postáv až intenzívna. Preto fungujú aj evidentne inscenované či iniciované scény.

Existuje niekoľko dobrých definícií dokumentárneho filmu, jednu z nich formuloval napríklad Bill Nichols: „*Dokument je filmová forma, ktorá nám rozpráva o skutočných udalostiach a situáciách. Týka sa konkrétnych ľudí (sociálnych hercov), ktorí nám predstavujú samých seba v príbehoch vyjadrujúcich vierohodný názor či perspektívu na zobrazované životy, situácie a udalosti. Príbehy sú formované názorom či pohľadom na žitý svet priamo prostredníctvom jasného stanoviska filmára, ktorý sa namiesto vytvárania fikčnej alegórie radšej drží známych faktov.*“ Proste dokument je taký film, ktorý zaznamenáva alebo rekonštruuje udalosti, čo sa skutočne stali. Ak to platí, a podľa mňa rozhodne áno, tak *Diera v hlave* je ukázkový dokumentárny film. Má však i niečo viac.

Obraz sám osebe nesie konkrétny význam, ten získava, až keď ho vidíme v súvislostiach. Výrazová zložka *Diery v hlave* s touto premisou precízne pracuje. Obrazový kontext je tu veľmi dôležitý, máločo je zbytočné. Pracuje sa tu vo vysokej miere s veľkými obrazovými plánmi, s veľkými zábermi. V žiadnom prípade o nejaké komorné výpovede postáv sediacych v polodetaile pred knižnicou. Celé to miestami pôsobí ako veľkofilm, kompozície zaplňajú celé plátno. Je to film pre kiná. Veľké úvodné zábery miest, malé postavy na obrovských lúkach, cesty pustým lesom, monštruózne stavby a časté vlaky či koľajnice, všetko spolu súvisí a funkciou jednotlivých prvkov je podporovať výpoveď celku, ktorú zabezpečuje skladačka spomienok jednotlivých postáv. Aj keď je film založený na rôznorodosti, štruktúrovaný je tak, že výsledok

vykazuje istú jedinečnú kompaktnosť. Dramaturgia, strihová skladba a dôsledné načasovanie záberov správnej dĺžky to zabezpečujú, i keď nie úplne. V tretej štvrtine sklzáne film do monotónnosti a akejsi redundancie výrazu. Ale záver, myslím tým tri záverečné, relatívne krátke epizódy (Poľsko, Francúzsko, Srbsko), zase všetko uvedie na správnu mieru, tempo i rytmus je späť.

Pozoruhodné sú dva obrazové motívy; prvý sa však ani nedá nazvať motívom, pretože ak by sme ho zaň považovali, bol by rozpačitý a nedotiahnutý do konca. V úvodných epizódach sú jednotlivé krajiny charakterizované zvieratami – nejde úplne o metaforu, motív zvierat tu vychádza z pomerne konkrétnych súvislostí. V prvej epizóde, venovanej Francúzsku, ide o kone, v českej o ošápané a v srbskej o sliepky. Ale neskôr a ani pri iných krajinách sa už so zvieratami nepracuje. O to fascinujúcejší je však druhý obrazový motív, ktorý dáva filmu komplexnú atmosféru a divák si ho pri nesústreďenom prvom pozieraní filmu možno ani neuvedomí. Ide o sneh. Je prítomný od začiatku do konca, mráz sa nám podvedome zadiera pod kožu.

Tisíce snehových vločiek dopadajú na pomaly plynúcu rieku, drobno sneží na široké smutné polia, zasnežené stromy v lese, postavy nosia dáždniky, chrániac sa pred padajúcim vlhkým snehom, zasnežené pamätné tabule, z ktorých treba sneh odhrnúť, nebezpečný sneh pri pomníkoch, na ktorom sa dá pošmyknúť. Nejde o veselý sneh, taký ten vianočný, nejde o peknú krajinu pokrytú hustým bielym páperím. Tu z krajiny cez mimoriadne chabú snehovú prikrývku vždy niečo presvitá a trčí, či už blato, sivé kamene, nejaké smetisko alebo hnusne dymiace komíny továrne. Zábery so snehom sa vo filme používajú aj ako interpunkčné znamienka – boli by fajn i sami osebe, vznikol by fascinujúci krátky experimentálny film.

No dobre, vrátime sa na záver od snehu k *Diera v hlave*, k nie úplne obyčajnému celovečernému dokumentárnemu filmu o tom, čo Rómovia prežili (ak prežili) v priebehu druhej svetovej vojny, a k tomu, že o tom vlastne nikto poriadne nevie. Ide o autorské dielo, režisér a scenárista Robert Kirchhoff o ňom povedal toto: „*Diera v hlave ako fyzická jazva a jazva na našom historickom vedomí.*“ ▲

■ FOTO: ASFK

Diera v hlave (Slovensko/Česko, 2016) _SCENÁR A RÉŽIA: Robert Kirchhoff _KAMERA: Juraj Chlpík _STRIH: Jan Daňhel _ÚČINKUJÚ: Raymond Gurême, Fata Dedić, Nadir Dedić, Toti Dedić, Ladislav Welward, Ján Konček, Krystyna Gil, Karol Parno Gierliński, Rita Prigmore, Philomena Franz a iní _MINUTÁŽ: 90 min. _HODNOTENIE: ●●●●

Každý je svojho ostrova pánom

► **Jakub Lenčes** (poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Je ľahké prehliadnuť, že nadšenec Róbert Filo nakrútil film, no Róbert Filo film nakrútil. Autorský, z vlastných zdrojov. Malý film, ktorý putuje po niekoľkých slovenských kinách a tichučko chce dačo oznámiť. Približujem sa teda a zároveň je ťažké prehliadnuť akúsi pomýlenosť. Zrazu je ťažšie celkovo, zjavne totiž nepatrím do úzkeho kruhu zasvätených. Je ťažšie, lebo je ťažké nájsť dôvod, prečo film **Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii** v úzkom kruhu zasvätených nezotrval.

Ale. Film existuje. Ja píšem a hľadám.

Odpor kladie *Obchádzka* veľký. Skúšať v nej nájsť dačo, čo by dávalo zmysel, na to zjavne nemám oči. Sledovanie pripomína snahu pozrieť sa tam, kde sa pozrieť nedá. Je to ako skúšať sa pozrieť za záramovaný obraz. Pavučina. Mravenisko. Metafora? Film dôsledne ukazuje iba to medzi. Samotné dianie, príbeh, to nevidíme. Len prázdne momenty medzi rozhodnutiami, od ktorých zjavne všetko závisí. Nič viac.

Dialógy pôsobia psychedelicky. Priznávam však, zahľadieť sa na pomaranč a zbadat' v ňom „kosti, cesty a chrobáky“ nie je úplne nesympatické. Ezoterické sú dialógy tiež. Veď načo chlastať, keď je vonku slnečno, sú tam rieky aj motýle. Rozprava o parníku takisto stojí za pozornosť. On hovoria, ako mu na ňom hmla zanecháva mokrý povlak a že o parníku nikdy nežartuje. Keď sa opýta, či má aj ona parník, ona odpovedá: „Raz som ho mala, ale jednoduchšie je mať v kabelke lízanku.“ Úplne rutinne. Parník nebude parníkom, pravdepodobne má niečo zastupovať, no hrať sa túto hru nemám veľmi v pláne, je totiž smiešna. Zmysel treba nájsť inde.

Všetky tieto kódované správy sú podané v angličtine. Škaredej, teda príznakovej angličtine, kde aj obyčajná drobnosť vytrháva diváka z diegézy, ak teda pripustíme, že nejaká existuje.

Ešte dobre, že je k dispozícii obsah filmu. Veď ako inak by som vedel, že sa tu „*zhodnocujú nejaké možnosti*“ alebo že tu ona „*urovňuje vzťah s bývalým priateľom*“, že film je „*malou sondou do života jednotlivca v súčasnej spoločnosti (...) a špecifickým spôsobom upriamuje pozornosť na nejasné vzťahy*“? Ale kto je vlastne ona? A on? A ďalší? To neviem. Zmysel treba nájsť inde.

Stav súčasnej spoločnosti nevidno, nie je nám jasná perspektíva, z ktorej sa Róbert Filo na spoločnosť a na jednotlivca pozerá. O situácii, v ktorej sa spoločnosť nachádza, nás ako-tak informuje iba rozostrený billboard, z ktorého sa škerí Róbert Fico. Nejasné vzťahy jednotlivca zas vidno hlavne cez toporné postávanie a posedávanie postáv. Muži sú sliediči, prezrádzajú ich sexistické pohľady, nie nejaké intencie. Pritom ich všetkých, zdá sa, kamera nikdy nepristihuje pri robení niečoho zmysluplného.

Neistota sa tak stáva niečím, čo divák cíti, lebo je zmätený, nie tým, čo by dokázal rozpoznať ako

jednu z tém filmu. A nemyslím, že Fiľo chcel neistotu budovať takýmto spôsobom. Vzťahy medzi postavami nie sú zafinované. Skrížili si cesty, dačo si na rôznych miestach povedia, ale inak iba prehľadia celý film. Nie že by autor praktikoval nekomunikatívne rozprávanie, on komunikovať chce, chce vysvetľovať, chce, aby sme ho obdivovali, všetko chce, len sa mu to nedarí. Jedine že by to bolo inak.

Veď tento film, jeho forma, tematizuje nemožnosť porozumenia medzi ľuďmi. A to radikálne. Nevedno, kto je schopný vidieť do hĺbky, za základ, ktorý predstavuje povrch. Vidieť sa dajú len fragmenty, domýšľať je povolené, no celok, ten je skrytý, možno ani neexistuje. Odhaľovať sa dá, no ide to príliš pomaly. Každý je svojho ostrova pánom. Stretávame sa a rozprávame čisto pre pôžitok, pretože nás táto nemožnosť porozumenia fascinuje. Tak nejako by mohol znieť výklad filmu od dákeho hipstera, nedá sa brať úplne vážne. (?) No pôžitok, ten môže byť ozajstný, pre hipsterov, (pre nás), ako čítať

si z červenej knižnice pre pôžitok z čítania červenej knižnice. Alebo nie? Zmysel?

A názov, ten je taký baladický. Naozaj neexistuje stav šťastného konca? Celé to hmýrenie je iba snahou zachovať teplo v ničote? Znie to tak, ten názov. Nie je nesympatický, nečudo, že je taký, aký je, chcem povedať, niečo (skryté) v ňom buble. Niečo buble, pretože mrákyta a je ťažké vstať z postele. Unášať sa na vlne melanchólie, lebo dakedy sa aj zdá, že to je všetko, čo zostalo, lebo apokalypsa je aj tak za rohom (melancholický úsmev).

Ale za názvom, tam stojí celý film. A zrazu sa treba vytrhnúť, vyskočiť, prevrátiť džbán ľadovej vody na očistu, ranný chlad do nosa, toto má byť pre každého, komu nie je jedno. Komu sa z tej posteľe nechce vstať, no vstane. Naprieky sebe. Naprieky obchádzkam. Zanechať vôňu, vzpierať sa osudu a o ilúziách si myslieť svoje. Zaspávať v tom, že vôňa ešte nezmišla úplne a že všetko je stále otvorené. Vôňa je môj parník. ▲

Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii (Slovensko, 2016) **_SCENÁR A RÉŽIA:** Róbert Fiľo **_KAMERA:** Stan Kukučka **_STRIH:** Samuel List **_HRAJÚ:** Viliam Tanko, Miriam Merková, Marcel Gallik, Ivana Sabolová, Radka Lukačovičová, Peter Lejko, Ludmila Kozmenko **_MINUTÁŽ:** 109 min. **_HODNOTENIE:** ●

Druhá edícia Dejín: nové sťažne, väčší výtlak

► Peter Ulman (filmový publicista)

Keď v roku 1997 vyšla objemná knižná kompozícia *Dejiny slovenskej kinematografie*, do ktorej filmoví historici Václav Macek a Jelena Paštéková investovali svoj dlhodobý bádateľský zápal a analyticko-syntetický potenciál, išlo o udalosť vrelo prijatú odbornou verejnosťou aj domácimi fanúšikmi „najmladšej múzy“. Široko presondovaný, objektivizačne zrevidovaný a hodnotnou hierarchizovaný sumár národných kinematografických dejín sa vyuklil akoby práve včas. Slovenská spoločnosť v novovzniknutom, sporne spravovanom štáte aj slovenská kinematografia, degradovaná v ozvene zhodeného štátostraníckeho obojka, v nej dostali osvedčenie o regulárnej svojbytnosti a zmysle. Po dvadsiatich rokoch sa publikácia hlási k novým generáciám čitateľov v dvojnásobne rozšírenom vydaní, dvojzväzkovo rozkrojenom, vychádzajúcom oddelene a v časovom odstupe.

Kniha *Dejiny slovenskej kinematografie 1896 – 1969* vchádza do doby technologického zjednodušovania a urýchľovania, vábivosti aj nástrah elektronického digitalizačného infoveku. Faktografickou precíznosťou, reflexívnou kultivovanosťou a bohatstvom spracovaného materiálu sa uchádza o fundamentálnu pozíciu v čiastkovom prezentovaní odkazu moderných dejín. Zároveň je rukoväťou pre fanúšikov filmového umenia, ponúka podnety pre kulturológiu, sociológiu či politológiu a okrajovo, no kontinuálne sa dotýka literatúry, hudby, výtvarného umenia a fotografie. Technicky orientovaných záujemcov upútajú zmeny o kinoaparátach, o technologickej originalite laterny magiky alebo o počítačových pokusoch s prenosom televízneho signálu. Dominujúce sociálne, ekonomické, ideologicko-politické a internacionálne vplyvy na kinematografiu sú dopĺňané vplyvmi kultúrными (ohlas bruselského štýlu po roku 1956, radikálna zmena životného štýlu v 60. rokoch a pod.).

Autori sa popri vlastných dopĺňujúcich a prehľbujúcich prieskumoch archívnych materiálov

Václav Macek, Jelena Paštéková:

Dejiny slovenskej kinematografie 1896 – 1969

(FOTOFO, Slovenský filmový ústav,
Bratislava, 2016)

možli oprieť o výdobytky odborných štúdií, monografií a zaznamenaných svedectiev, ktoré rokmi pribudli aj vďaka aktivite ich mladších kolegov. Aj tieto pretavené a citované poznatky rozšírili v porovnaní s prvým vydaním textu jeho predchádzajúci záber a ešte umocnili jeho nasýtenosť, konštruktívnosť aj inšpiratívnosť. Explikácia je postavená na prehľadne a zrozumiteľne podanej faktografii, hodnoteniach, kategorizáciách, komparáciách, kontextoch, koncipovaných vzťahoch a prejavovaných postojoch. Jazyk a štýl odborne založeného textu má objektivizujúci sklon k istej miere rigoróznosti, je však invenčne uvoľňovaný a u oboch autorov dokáže byť aj hravý alebo ironizujúci. K živosti a plasticite knihy prispievajú tlmočené a zo zachovaných zápisníc a záznamov stručne citované výroky zo straníckych zasadnutí, rozhodnutia schvaľovacích komisií, verejné artikulácie direktív potentátov a postojev filmárov na diskusných fórach plenárok a konferencií a k tomu s časovým odstupom vyložené spomienky pamätníkov udalostí. Čitateľsky

.....

suchopárne sú dokumentačne významné päsáže s prehľadmi stranických, vládnych či podnikových organizačných smerníc a nariadení, ktoré charakterizujú povahu procesov súvisiacich s filmovou dramaturgiou, produkciou a distribúciou.

Stostranová plocha súhrnu prvých dvoch kapitol prevedie čitateľa od čias priekopníckych programov, rozširujúcich uvádzanie ponúkaných možností nového vynálezu aj cez naše teritórium, vtedy ešte úradne rakúsko-uhorské, až k obdobiu pred druhou svetovou vojnou, na prah národno-štátnej emancipácie, osnovanej súvisiacimi pomermi. Košatenie a mohutnenie tvorivých kinematografických prejavov následne vymeriava podobný stostranový rozsah zhruba šesťročným etapám, vymedzovaným letopočtami, v ktorých sa udiala zásadná politická obmena, určujúca charakter a systém nasledujúceho spoločenského a kultúrneho života. Obdobie dozretia slovenského filmu do jeho „zlatej éry“ (1963 – 1969) sa nutne dočkalo najrozsiahlejšieho textu, ktorým kulminuje a dramaticky vyúsťuje prvý diel knihy.

Popri umelecky kľúčovom dlhometrážnom hranom filme patrí adekvátny priestor filmovej dokumentaristike a spravodajstvu, detským a animovaným filmom aj počiatočnému pôsobeniu televízneho média a mimoriadnym dielam útvaru Televízna filmová tvorba. Nechýbajú odseky venované osobnostiam, ktoré film neprofilovali tvorivo ani dramaturgicky, ale napríklad cestou nadšeného ošetrovania kinematografického dedičstva alebo dlhodobými konštruktívnymi, laboratórnymi a technickými zdokonaleniami. Oprávnený priestor získala aj dobová polemika medzi zástancami intelektualizácie a prívržencami masovosti filmu.

Nápadnou inováciou je v druhom vydaní dejín obrazový sprievod textu – oproti pôvodnému vydaniu podstatne rozsiahlejší, využívajúci farebnú tlač a kvalitný papier; hlavný text dopĺňa nielen ilustratívne, ale aj demonštratívne, s pomocou strohých, ale obsažných popisov, ktoré neraz upútajú aj brisknou reflexívnou skratkou. Predostiera pestrú a vizuálne opulentnú zmes: fotografie osobností, kín, zábery z filmov a ich nakrúcania, faksimile vzácnej korešpondencie aj výrobných listov, plagáty, letáky, vývesky, firemné znaky, titulné stránky

periodík... Zábery z ľavej a pravej strany otvorenej knihy spolu miestami komunikujú, dopĺňajú sa, prípadne konfrontujú opozitné pohľady (napríklad na rôzne interpretovaný spôsob vytvorenia trikového záberu vo filme *Rodná zem*) alebo zlučujú priestor s enumeračným expozičným zameranom (keď napríklad šestica plagátov vypovedá o výtvarnej tendencii daného obdobia). Pri plagátoch, ale ani pri zobrazeniach filmových cien Trilobit a Igric nechýbajú mená ich autorov. Rôznoformátové snímky sú príhodne umiestnené v hornej časti strán, menšie – rovnako ako paralelný aparát odkazov na zdroje a dopĺňujúcich poznámok – v bočnom poli popri ústrednom texte. Široký pruh na okraji každej strany je prenesenou grafickou črtou prvého vydania, tentoraz ideálne využitou – informačne aj výrazovo.

Pomôckami sú farebne odlišené dvojstrany navigujúce ku kapitolám, stručné zhrnutie ako úsečné a jasné resumé za každou kapitolou, vyhľadávacie registre a rozsiahly zoznam prameňov a literatúry, fungujúci aj ako potenciálny navigátor. Inak precízne spracovaná publikácia obsahuje pár tlačových chýb (s. 117, 130, 398, 401, 484, 487, 490). Vďaka prístupu autorov v knihe kryštalizujú rôzne kategórie diskurzívnej inšpiratívnosti. A takisto inšpiratívnosť metodologická, ktorá ukazuje východisko k napredovaniu poznania v rozkrývaní teritoriálneho a odvetvového kontextu, v čerpaní zo stále dôkladne nevyťažенých archívnych zdrojov a v kultivujúcom aplikovaní novorozkrýtených vlastností a súvislostí, ako ich postupne historicky, monograficky aj teoreticky spracúva v tomto prípade súčasná slovenská filmová veda.

Hoci sú knižné *Dejiny slovenskej kinematografie* disponované slúžiť potrebám vyhľadávania čiastkových hľadísk, jednotlivých problematík, tém, filmov, tvorcov či dejinných procesov, osoží prečítať si ich kompletne a pocítiť efekt príbehu medzi dátami. Publikácia pôsobí ako iniciovaný odkazová, má silné vlohy podnecovať objektivizovanú historickú participáciu ako predpoklad utvárania zodpovedajúcich postojových kritérií. A oživuje záujem o naše staršie filmy, ktoré sprítomňujú niekdajšie záujmy, problémy, hodnoty a prahnutia a v rôznej intenzite a z rôznych uhlov vnímania s divákmi uhrančivo či kuriózne naďalej komunikujú cez meniace sa kódy. ▲

.....

Manfred Hattendorf: Dokumentarfilm und Authentizität. Ästhetik und Pragmatik einer Gattung

(Universitätsverlag Konstanz, Konstanz
1994, 359 strán)

Autor trochu staršej, no stále aktuálnej publikácie – svedčia o tom aj neskoršie reedície – skúma problematiku autenticity dokumentárneho filmu. Jej nadčasovosť spočíva v tom, že si zvolil metódu prípadových štúdií významných diel z dejín kinematografie, ako sú napríklad *Berlín, symfónia veľkomesta* Waltera Ruttmanna, *Memphis Belle: Príbeh lietajúcej pevnosti* Williama Wylera alebo *Noc a hmla* Alaina Resnaisa. Na týchto príkladoch Manfred Hattendorf ilustruje, akým spôsobom podľa neho vzniká u divákov dojem autenticity – nie je to výsledok špecifického vzťahu jednotlivých filmov k zobrazovanej realite, ale starostlivo vybraných prezentačných stratégií, ktoré majú na divákov práve tento efekt.

Martin Ciel: Film a politika. Ideológia a propaganda v slovenskom filme 1939 – 1989

(Vlna/Drewo a srd, Bratislava, 2017,
146 strán)

Viera v obrazy je pasca, píše vo svojej novej publikácii filmový teoretik Martin Ciel a nadväzuje, že človek z obrazov preberá určité charakteristiky, ktoré sú umelé, vytvorené svetom, ktorý „je často len ideologickou proklamáciou o skutočnosti a v žiadnom prípade nie skutočnosťou, i keď ju spoluvytvára“. Ciel skúma obrazy doby prezentované hranými, ale aj dokumentárnymi, respektíve spravodajskými filmami z čias, keď boli (de)formované vplyvom mocenského aparátu a keď sa rozvíjali rôzne modely propagandy. Pozornosť nesústreďuje len na samotné filmy, venuje sa napríklad aj zideologizovaniu filmovej publicistiky, a ako prezrádza podtitul knihy, sleduje pomerne rozsiahly časový úsek. Autor publikáciu rozdelil do kapitol Za Boha! Za národ!, Od Tatier po Azovské more, Stratégia stalinskej ideológie v hraných filmoch, Filmový policajť ako obraz normalizácie, Týždeň vo filme a Perestrojka a glasnosť.

Bezva ženská na krku (Bontonfilm)

Komédia *Bezva ženská na krku* je dlhometrážnym režijným debutom Tomáša Hoffmana, absolventa filmovej vedy na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity, bývalého redaktora časopisu *Cinema* a producenta – napríklad *Muži v nádeji*, *Nevinnost*, *Ženy v pokušení*, *Kawasakiho ruža*. Hoffman produkoval niekoľko filmov Jiřího Vejdělka, ktorý sa podieľal na scenári snímky *Bezva ženská na krku*. Ako napovedá už plagát, inšpirovaný plagátom k *Pretty Woman*, ide o romantickú komédiu. Nie však z Hollywoodu, ale z prostredia českej dediny, kde sa Eliška (Petra Hřebíčková) rozhodne začať nový život ako učiteľka. Starosta ju však neubytuje v luxusnom hoteli s Richardom Gerom, ale v bývalej márnici u mrzutého hrobára, ktorého hrá Ondřej Vetchý. Dochádza tak k radu smiešnych situácií a konfliktov. Film videlo vlni v našich kinách takmer 50 000 divákov a stal sa tretím najnavštevovanejším domácim titulom roku 2016. Na DVD vyšiel s obrazom vo formáte 16 : 9 a so zvukom DD2.0 a DD5.1 s voliteľnými anglickými titulkami a českými titulkami pre nepočujúcich. Ako bonusy nájdete na nosiči trailer, fotogalériu a plagát.

V tichu (FURIA FILM)

Slovensko-český film režiséra Zdeňka Jiráského *V tichu* (2014) pôvodne vznikol ako dokument a jeho námetom bola práca muzikologičky Agáty Schindlerovej o hudobníkoch židovského pôvodu s tragickým osudom. Postupne sa však plánovaný projekt zmenil na vizuálne a emocionálne pôsobivý hravý film, ktorý už mnohokrát videnú tému uchopil a spracoval inovatívne, originálnym spôsobom. Osudy jednotlivých postáv (Arthur Chitz, Karol Elbert, Alica Flachová, Edith Krausová a vokálna skupina Comedian Harmonists) sú vyzobravané chronologicky a paralelne, bez použitia dialógov, len prostredníctvom obrazov, vnútorných monológov, tanca, hudby a ruchov. Film mal svetovú premiéru na MFF Karlove Vary a následne putoval po festivaloch vo svete. V snímke vystupuje do popredia najmä kontrast medzi šťastnými, radostnými spomienkami na život pred vojnou a utrpením a ponížením v koncentračných táboroch, kde bola hudba jediným nástrojom, ktorý pomáhal prežiť alebo zmierniť strach z blížiacей smrti. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9 a so zvukom DD5.1 s voľiteľnými anglickými titulkami bez bonusov.

► Miro Ulman

INTERVU
S
REŽISÉROM
PETEROM
NEVEDĎALOM

dokumentarista

Pavol Pekarčík

Motám sa po rómskych osadách východného Slovenska a dokončujem film z tohto prostredia *Dlhý deň*. Je to veselá práca plná prekvapení a prekvapenia v človeku rozvíjajú zmysel pre improvizáciu. Vzhľadom na to, že je to film o nepočujúcich deťoch, popri improvizácii si rozvíjam aj základy posunkovej reči – veľmi sa mi nedarí, ale v slabšej chvíľke si spomeniem na príslovie „Kolko jazykov ovládaš, toľkokrát si človekom“. Jedna práca človeka na Slovensku neužív, a tak zbieram materiál aj na ďalšie projekty. Všetky sa odohrávajú východne od hlavného mesta. Niektoré poriadne východne.

režisér

Pavel Gejdoš

V štúdiu *Nádej* aktuálne dokončujem šiesty dokument z cyklu *Príbehy písané životo*. Film sa venuje problematike alkoholizmu a nakrúcal sa na Slovensku aj v Česku. V tomto štúdiu pripravujem ďalšie dva filmové dokumenty o domácom násilí a spoluzávislosti (o ľuďoch, ktorí žijú so závislým človekom). Popritom sa venujem práci v dabingu v RTVS. Po dvoch úspešných sériách seriálu *Som závislý* sa zároveň snažím v Slovenskom rozhlase získať prísľub na spoluprácu pri vytvorení tretej, záverečnej série – *Život v abstinencii*, ale v tomto prípade mi hviezdy nie sú naklonené.

producent

Peter Nevedál

Mám za sebou náročné obdobie piatich kinopremiér uplynulého roka, ktoré som uzavrel vianočnou TV premiérou rozprávky *Zázračný nos*. Napriek nie ideálnym podmienkam prebehlo všetko veľmi dobre, preto skúsime zahraničný predaj titulov. V tejto chvíli som už v postprodukcii dokumentu s režisérom Dušanom Traňčíkom *Svetlé miesto* a v postprodukcii je aj dokument Mareka Ťapáka o jeho otcovi. Oba filmy by mali byť hotové počas Art Film Festu 2017. V apríli rozbieham s režisérom Erikom Prausom natáčanie na Ukrajine a s Martinom Palúchom zbierame materiál na film o jeho otcovi Ivanovi. Napísanú mám aj drámu, aj komédiu, aj animák...

Febiofest ukázal kondíciu slovenského filmu

► Zuzana Sotáková

Týždňový filmový maratón – aj tak by sa dal nazvať 24. ročník Medzinárodného festivalu filmových klubov Febiofest, ktorý dal zabráť divákovi v Bratislave od 2. do 8. marca. Kto neúnavne behal z kinosály do kinosály a trpezlivo cizeloval programovú stratégiu, na konci už padal od únavy. Zato však s trofejami v podobe obohacujúcich filmov. Aj slovenských.

Úvod festivalu, ktorý organizuje Asociácia slovenských filmových klubov v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom, patrila dráme Bohdana Slámu *Baba z ľadu* so Zuzanou Kronerovou v hlavnej úlohe. Mrazivá atmosféra filmu súvisela nielen s hrdinkiným otužovaním sa v studených vodách Vltavy, ale aj s vykreslením vypätých vzťahov v trojgeneračnej rodine. Snímku uviedli v sekcii Slovenská filmová krajina, ktorá predznamenovala bohatý rok, čo vzbudilo i pozornosť divákov. V rámci sekcie predstavili organizátori festivalu aj dva čerstvé úločky z prestížneho Berlinale. Prvým bola *Piata loď* (r. I. Grófová) a druhým koprodukčný titul *Cez kosti mŕtvych*, ktorý režisérka Agnieszka Holland uviedla na záverečnom ceremoniáli so smiechom v hlase: „*Máme troška trému, ako to tu bude prijaté, ako sa vám film bude páčiť. Robili sme ho s láskou, dlho, poctivo. Urobili sme ho najlepšie, ako vieme, takže ak sa vám nebude páčiť, je to vaša chyba.*“ A zdalo sa, že experiment s prekráčaním žánrových hraníc a pohrávaním sa s náráciou napokon nedokázal publikum plne zaangažovať. Dôvodom mohla byť aj hlavná postava, s ktorou sa dalo ťažko stotožniť, zvlášť pre jej nepríčetné prepájanie teórie o pomste zvierat s výkladmi zo zverokruhu.

Cinefilov však dokázal nadchnúť posledný film zosnulého Jana Némca *Vlk z Kráľovských Vínohrad*. Po prvej projekcii sa o ňom ešte do noci hovorilo pri pohári vína. Zabudnúť netreba ani na trojicu premiérových dokumentov Slovenskej filmovej krajiny – *Diera v hlave* (r. R. Kirchhoff), *Český Alláh* (r. Z. Piussi) a *Hotel Úsvit* (r. M. Rumanová). Kým prvé dva zaujali najmä témou, v stredometrážnom dokumente z Čiernej nad Tisou vynikla na pozadí výstižne vykreslenej letargie

prostredia aj úzka zostava protagonistov, ktorú autorka sústredenejšie pozoruje. Slovenský titul napokon získal aj hlavnú cenu festivalovej súťaže V strede Európy a Cenu divákov – ide o krátkometrážny film Barbory Sliepkovej *O sestre*.

Ochutnávka zo zahraničia

Febiofest ponúkol aj bohatý výber filmov zo svetovej kinematografie. Sociálna dráma *Bezbožní* (r. R. Petrova), ktorú už ocenili na festivaloch v Locarne či vo Varšave, sprostredkúva cez postavu Gany vyblednutý život v malom bulharskom meste, kde sa z ľudí vytratilo svedomie, záujem o druhých a porozumenie. O úplne inej žene hovorí intímna dráma *Jackie* v réžii Pabla Larraína, ktorý sa ponoril do psychiky manželky prezidenta J. F. Kennedyho v najzraniteľnejších dňoch jej života – po traumatizujúcom atentáte. Pre niekoho môže byť prekážkou Larraínovo uchopenie námetu, ktorým ústrednú postavu často neprezentuje ako sympatickú osobnosť hodnú súcitu (autorky článku takýto prístup, naopak, vyhovoval), ale *Jackie* treba vidieť už len pre fenomenálny výkon Natalie Portman. Z očakávaných filmov si festivaloví návštevníci mohli pozrieť *Klienta* (r. A. Farhadi), ktorý získal nedávno Oscara, posledný projekt poľského veľikána Andrzeja Wajdu *Odrazy* či čerstvú novinku rumunského filmára Radu Judeho *Zjazvené srdcia*. (Radu Jude si na festivale prevzal Výročnú cenu ASFK za prínos svetovej kinematografii, za prínos slovenskej kinematografii a klubovému hnutiu boli ocenení Albert Marenčin a Meir Lubor Dohnal.)

Pozornosť pritiahli aj tituly, ktoré nespovedával taký intenzívny ruch. Napríklad nápadito poňatá maďarská akčná komédia *Takí normálni vozičkári*

(r. A. Till) s vyváženou kombináciou čierneho humoru a emócií z prostredia telesne postihnutých. Slubne vyzerala aj poetická komédia *Radio Dreams* (r. B. Jalali) o malom iránskom rádiu v San Franciscu, kde ambície intelektuála priťahnúť ľudí ku kultúre narážajú na realitu komerčnej stanice. Škoda, že úvodný drajv filmu, postavený na bizarných situáciách, sa niekde v polovici príbehu začína vytrácať. Naopak, celovečerný animovaný titul *Červená korytnačka* (r. M. Dudok de Wit) si plne vystačil aj bez slov a dokázal podmanivo vypovedať o síle života a jeho nevyhnutnom kolobehu až do konca.

Ajo filmovom priemysle

Súčastou 24. MFFK Febiofest bolo po druhý raz aj podujatie Industry Days, na ktorom sa podieľal i Slovenský filmový ústav. V rámci programu Works in Progress sa pred natrieskaným hľadiskom kinosály predstavilo jedenásť pripravovaných slovenských a koprodukčných snímok. Medzi tými, ktoré sa už nachádzajú pred cieľovou rovinou premiéry, je triler *Čiara* v réžii Petra Bebjaka či filmová dráma *Nina* (r. J. Lehotský) o 12-ročnom dievčati, ktoré sa v prítomnosti rozchádzajúcich sa rodičov cíti opustené a nepochopené. V postprodukcii je aj observačný dokument Pavla Pekarčíka *Dlhý deň* o hluchonemých rómskych deťoch, ktoré sa pre svoju etnickú príslušnosť aj postihnutie ocitajú na okraji okraja spoločnosti. Z hraných filmov, ktoré sú vo vývoji alebo výrobe, zaujala netradične spracovaná dráma *Fašiangy* v réžii Iva Trajkova. Príbeh na motívy novely Františka Švantnera z obdobia tesne pred druhou svetovou vojnou je vďaka čiernobielemu vizuálu s komiksovým nádychom zaujímavým filmovým prísľubom. Pripravuje sa aj psychologická dráma *Pivnica* v réžii Rusa

Igora Vološina, ktorá vzniká v majoritne slovenskej produkcii. Prvá klapka filmu o tragédii manželov, ktorým sa jedného dňa nevráti z narodeninovej oslavy ich 16-ročná dcéra, by mala padnúť už budúci mesiac. Ďalšou prezentovanou drámou bolo *Čakanie* Zuzany Liovej o staršom páre, ktorého rutinný život sa vykoľají v momente diagnostikovania smrteľnej choroby. A o láske, inakosti aj feminizme bude hovoriť historický film *Slúžka* režisérky Mariány Čengel Solčanskej. Z dokumentov sa okrem *Dlhého dňa* predstavil aj titul *Dobrá smrť* režiséra Tomáša Krupu, ktorý sa chopil tabuizovanej témy eutanázie.

Na Works in Progress bol zastúpený aj slovenský animovaný film, a to hneď tromi projektmi. Marta Prokopová a Michal Blaško predstavili osemminútovú mozaiku situácií dvoch zvierat a jedného človeka *Divoké bytosti*. Vizuálne pôsobivý transmediálny projekt Joanny Kožuch *Bolo raz more...* hovorí o tragédii Aralského mora, ktoré bolo kedysi jedným z najväčších jazier sveta a dnes po ňom zostala vyprahnutá púšť s vrakmi lodí. A vo vývoji je celovečerný animovaný film *Srdce veže* v réžii Petra Budinského, ktorý má síce premiéru naplánovanú až na rok 2020, ale na dobrodružný príbeh malého chlapca Rikiho s prepracovanou výtvarnou stránkou sa oplatí počkať.

Na záver

MFFK Febiofest vo svojom 24. ročníku nadviazal na vlnajúcu zmenu v smerovaní a predstavoval sa zvládnutou dramaturgiou, ktorá mala čo ponúknuť rôznorodým skupinám filmových fanúšikov. A pozitívom je aj festivalové podujatie Industry Days, kde bolo oproti pilotnému ročníku badať posun a je to skvelá možnosť na podnetné diskusie aj nadväzovanie kontaktov. ▲

Visegrad Film Forum so svetovými filmármi

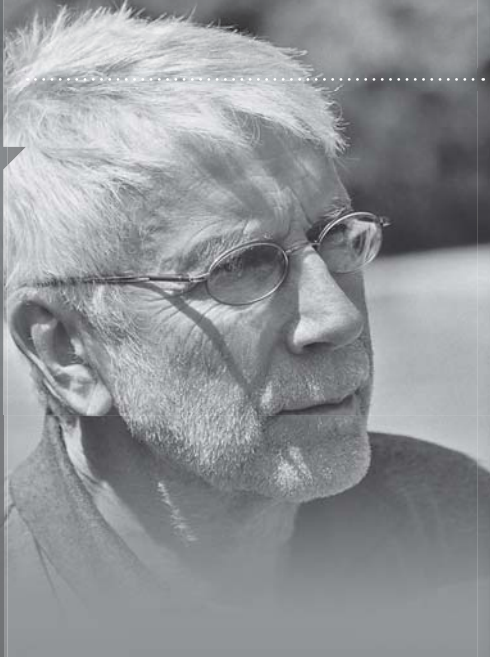
Šiesty ročník networkingovej a vzdelávacej platformy pre študentov Visegrad Film Forum pokračuje vo svojej ambicióznej ceste s cieľom sprostredkovať študentom aj laickému publiku škúsenosti filmových tvorcov svetového formátu. Od 25. do 29. 4. zavítajú na pôdu Filmovej a televíznej fakulty VŠMU v Bratislave osobnosti zahraničnej kinematografie aj televíznej produkcie. Prvým oznámeným menom bol britský tvorca masiek a špeciálnych efektov Colin Arthur, ktorý sa podieľal na viacerých známych snímkach. Jeho kariéra odštartovala sľubne vďaka spolupráci so Stanleyom Kubrickom na legendárnom filme *2001: Vesmírna odysea*. Pracoval aj na ďalších zvučných filmoch, medzi ktoré patria *Súboj titanov*, *Barbar Conan* či *Sindibád a tigrie oči*. Z jeho dielne pochádza aj obľúbený lietajúci drak so psími črtami Falko z *Nekonečného príbehu*. O vizualite bude rozprávať aj ďalší hosť podujatia – talianska architektka a dizajnérka Ludovica Ferrario, ktorá sa podpísala pod filmy Paola Sorrentina *Velká nádhera* a *Mladost* a pod jeho seriál *Mladý pápež*. Pri práci na tomto projekte dokonca neváhala vytvoriť ani repliku Sixtínskej kaplnky. Spolupracovala i s režisérmi, ako sú Wim Wenders, Franco Zeffirelli či Abbas Kiarostami. Na seriálovú tvorbu nadviaže Angličan Steve Matthews, ktorý pôsobí ako výkonný producent HBO pre oblasť strednej a východnej Európy a v súčasnosti je zároveň tátorom platformy MIDPOINT TV Launch. Podieľal sa napríklad na tvorbe televíznej drámy *Borgiovci*, gangsterkej drámy *Love/Hate*, krimisérie *Pustina* a v súčasnosti pripravuje poľskú sériu *Blinded by the Lights*. Dokumentárnu tvorbu zastúpi uznávaný ukrajinský filmár Sergej Loznica, autor mnohých dokumentov (napríklad *Osada*, *Portrét*, *Blokáda*, *Továraň*, *Majdan*), ktorý má na konte aj hrané tituly *Moje šťastie* a *V hmle*.

Na podujatí Visegrad Film Forum sa okrem študentov domácej FTF VŠMU zúčastnia aj študenti z Egypta, Írska, Ukrajiny, Česka, Poľska, Maďarska a zo Srbska. Uzavierka online akreditácie je 15. apríla. Podrobnejšie informácie nájdete na stránke www.visegradfilmforum.com.

Audiovizuálny fond a Juraj Jakubisko

Rada Audiovizuálneho fondu sa na svojom rokovaní 21. 3. zaoberala aj niektorými vyjadreniami režiséra Juraja Jakubiska, publikovanými v týždenníku *Plus 7 dní*. Vyplýva z nich okrem iného, že Audiovizuálny fond (AVF) údajne zámerne odmieta podporu Jakubiskových filmov, že takýto postoj fondu môže mať aj osobné pozadie a že AVF svojou podpornou politikou pomáha projektom, o ktoré publikum nemá záujem. V súvislosti s chystaným filmom *Perinbaba 2* režisér zároveň poznamenal, že dostal ponuku od nemeňovaného producenta, ktorý tvrdil, že keby projekt prevzal, určite by naň dostal z AVF dotáciu. „Čiže nezáleží na tom, aký film robím, ale s akým producentom ho robím. Niektorí majú dvere otvorené a niektorí zavreté. A je zaujímavé, že otvorené ich majú tí, ktorí nemajú divákov,“ cituje *Plus 7 dní* Juraja Jakubiska.

Členovia Rady AVF v tejto súvislosti vydali stanovisko, kde konštatujú, že takéto vyhlásenia sú „v preukázateľnom rozpore so skutočnosťou“ a vyzývajú Jakubiska, aby sa zdržal podobných verejných vyjadrení, ktoré môžu poškodzovať meno fondu. „Ich cieľom je pravdepodobne iba vytvoriť mediálny priestor pre propagáciu jeho pripravovaného projektu a nepriamo tak vyvolať nátlak na členov odbornej komisie, ktorí posudzujú a hodnotia žiadosti na tento projekt (*Perinbaba 2* – pozn. red.),“ píše sa v stanovisku AVF. „Zároveň takéto nepravdivé vyjadrenia môžu slúžiť aj na odvedenie pozornosti od skutočnosti, že na predchádzajúci a nezrealizovaný projekt Jakubiskovho filmu s názvom *Zabudnutý epos* má žiadateľ nevysporiadaný vzťah s Audiovizuálnym fondom. Tento vzťah súvisí najmä s tým, že žiadateľ ešte v roku 2013 prijal dotáciu z Audiovizuálneho fondu, zmluvne určenú na nakrúcanie uvedeného filmu, pričom všetky poskytnuté prostriedky minul, no nakrúcanie sa vôbec neuskutočnilo.“ V stanovisku sa okrem toho uvádza, že fond doteraz vyčlenil na podporu Jakubiskových projektov takmer 400 000 eur, no žiaden z nich zatiaľ nie je dokončený. V súvislosti s filmom *Perinbaba 2* zase Rada AVF pripomína, že fond bol prvou inštitúciou, ktorá projekt podporila ešte v štádiu jeho vývoja, a to sumou 15 000 eur.

ROMAN RJACHOVSKÝ

► **Barbora Gvozdjáková**
(absolventka audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Slovenský architekt a scénograf Roman Rjachovský sa v apríli dožíva osemdesiatky. Počas svojej kariéry vždy vyhľadával originálne fotogenické priestory a vytváral rozmanité dobové kulisy. Patrí k našim najproduktívnejším scénografom.

Roman Rjachovský stál pri viac ako troch stovkách filmov, televíznych a divadelných inscenácií, ako aj pri množstve zábavných programov. Divácky populárny film *Pokoj v duši* (2009) v réžii Vlada Balka bol jeho posledným pred odchodom do profesionálneho dôchodku.

Rjachovský sa narodil vo Zvolenskej Slatine. Jeho otcom bol ruský emigrant, ktorý sa v roku 1932 priženil do buržoáznej rodiny prvých slovenských bryndziarov. Len vďaka nekompletným kádrovým materiálom mohol Roman Rjachovský študovať za socializmu na vysokej škole. V roku 1961 úspešne absolvoval Fakultu architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT (v súčasnosti

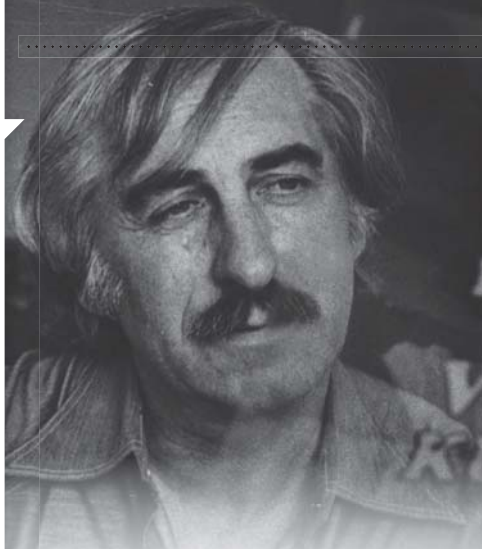
STU) v Bratislave. Právě kádrové materiály ho zastihli až po promócií a znemožnili mu ďalej pôsobiť v rámci školy. V roku 1964 sa však dostal do televízie, s čím mu pomohli aj ľudia z výtvarného oddelenia (Miki Kravjanský, Valerián Strážovec, Laco Hupka), ako Rjachovský prezradil v rozhovore pre denník *Sme*. Uviedol v ňom i to, že chcel odísť z krajiny, no po troch týždňoch v utečeneckom tábore vo Viedni sa vrátil do Bratislavy.

Jeho obsiahla televízna tvorba bola spätá aj s takzvanými bratislavskými pondelkami. V 70. rokoch sa podieľal na vzniku televíznych inscenácií výnimočných z výtvarnej aj realizačnej stránky, medzi ktoré patrili *Budenbrookovci* (1973), *Mário a kúzelník* (1976), *Americká tragédia* (1976), *Amok* (1977) či *Sesternica Beta* (1978). Známe sú i televízne filmy *S Rozárkou* (1970) či *Adam Šangala* (1972). Rjachovský zároveň spolupracoval na množstve zábavných programov, spomeňme aspoň *Ktosí je za dverami* Lasicu a Satinského.

Vďaka svojim dlhoročným skúsenostiam sa oveľa neskôr presadil aj v segmente denných seriálov (napr. *Ordinácia v ružovej záhrade*) a spolupracoval s mladšou generáciou tvorcov. Podľa Rjachovského slovom pre prácu scénografa nie je najdôležitejšie médium, dokonca ani to, či ide o ateliérovú dekoráciu, alebo upravované reálne prostredie – rozhodujúce je, aby prostredie pôsobilo vierohodne. „Musí to mať správny sloh, primeranú sociálnu úroveň dramatických postáv, svoju farebnosť, správny kontrast. Všetko by malo pôsobiť čo najrealistickejšie,“ povedal pre *Sme*.

V roku 1982 začal pracovať pre Slovenskú filmovú tvorbu a vedel sa naladiť na optiku veľmi odlišných režisérskych osobností. Podieľal sa napríklad na filmoch Dušana Trančička *Pavilón šeliem* (1982) a *Štvrtý rozmer* (1983), s Jurajom Lihositom robil na *Sajkách v hlave* (1983) i *Zakázanom uvoľnení* (1986), s Miloslavom Lutherom na titule *Zabudnite na Mozarta* (1985), s Dušanom Rapošom na komédii *Utekajme, už ide!* (1986) a so Štefanom Uhrom na *Šiestej vete* (1986) a *Správcovi skanzenu* (1988).

V roku 2003 Romana Rjachovského ocenili Zlatou kamerou za celoživotný prínos v oblasti filmového umenia na festivale Art Film v Trenčianskych Tepličiach a vlani získal cenu Igric za prínos slovenskej kinematografii. ▲

VIKTOR KUBAL

► Rudolf Urc (filmový dramaturg a publicista)

Viktor Kubal sa zo zručného ilustrátora a karikaturistu postupne vypracoval medzi zakladateľské osobnosti národného filmovníctva. Vytvoril prvé kreslené filmy a inšpiroval zrod tohto odvetia v domácom kinematografickom prostredí. Jeho rozsiahle dielo nesie v sebe prvky komiky aj tragiky, irónie a dobromyselného úsmevu, rozšafnosť i rozprávkovosť. Pred dvadsiatimi rokmi nás navždy opustil.

Hovoriť o Viktorovi Kubalovi (1923 – 1997) znamená hovoriť o zmysluplnosti celého kinematografického snaženia, osobitne línie kreslenej – bábkovej – trikovej. Podstatnú časť jeho filmografie tvoria rozprávky pre deti, sólové i seriálové príbehy s malými hrdinami (Peter, Puf a Muf, Valibuk, Dita), ktorých si obľúbili detskí diváci niekoľkých generácií.

Kľúčové podnety jeho diela však nachádzame v intenzite reflektovania spoločenských napätí, vzostupov a pádov aj v celom konglomeráte individuálnych ľudských osudov, jedinečných a súčasne univerzálne platných.

Kubal odvážne vstupoval do problematik každodenného životného chvatu, s istotou,

s pravidelnosťou a v nezlyhávajúcom kolebehu fungoval jeho „stroj“: od videného faktu cez iskru nápadu a výtvarné pretlmočenie po divácku percepciu.

Vídal som ho často s ceruzou, takým malým špakom, ktorý sa mu pri rôznych príležitostiach náhle objavil v ruke, aby si rýchlo čosi zapísal. To boli prvotné podnety a okamihy, začiatok onoho mystéria príchodu na svet, zrod inšpirácie. Nasledoval z nového uhla videný objekt, stav sveta, proces od vznešného k profánnemu, od monumentu ku karikatúre. Kubal veci a javy diskreditoval, zbavoval ich honosnosti a dekóra, bez hanby ich vyzliekal a tak nám umožnil poznať ich novú, často pravdiviejšiu podobu, než bola tá pôvodná.

Vo filme *Zem* sa kriticky vyjadril k problematike životného prostredia. Vysmieval ľudskú hlúposť (*Selekcia*), karierizmus (*Rebrík*), korupciu (*Prezent*), byrokráciu (*Na pravé poludnie*), protekčné vzťahy (*Jedináčik*), nezdravé podnikateľské prostredie (*Kino*), metaforizoval tragédiu jednotlivca na veľkej šachovnici mocných tohto sveta (*Šach a Idol*). V dlhometrážnych opusoch (*Zbojník Jurko a Krvavá pani*) zaujal jedinečnou parodizáciou a satirickými šľahmi. A všade uplatnil temperament skúseného karikaturistu, precíznu konštrukciu príbehu a burlesknú animáčnú hru.

No zanechal nám aj vzácne humanitné posolstvo. Neustále zdôrazňoval, aké dôležité je dodržiavať hierarchiu hodnôt. „*Uvedomovať si, že humor a satira sú odrazom kultúry národa – v myslení i chápaní problémov. Že to nie je otázka bitky a ubližovania, ale otázka rozhovoru. Pretože tak ako v politike niet problému, ktorý by sa nedal vydiskutovať, aj v tejto oblasti ide predovšetkým o určitú formu dialógu, rátajúceho s inteligenciou tvorca i prijímateľa.*“

Slovenský filmový ústav pripravuje pri príležitosti dvadsiatich rokov od úmrtia Viktora Kubala vydanie trojdielnej blu-ray kolekcie s jeho digitálne reštaurovanými filmami – dlhometrážnymi, krátkymi i stredometrážnou *Marcipánovou komédiou*. ▲

Animátori o Kubalovi: Bol to výmyselník, zabávač a pracant

František Jurišič:

S Gejzom Kendym sme nakrúcali dokument *Kúzelník Viktor Kubal*, často sme sa s maestrom stretávali a viedli debaty na rôzne spoločenské témy. Bolo úžasné ho počúvať, bol to „profík“, pozorovateľ a výmyselník. A tak v našich hlavách vznikol nápad „orámovat“ medailón o maestrovi takými základnými produktmi, akými sú papier a ceruzka, ktoré pod jeho rukami ožívajú v metaforických premenách. Kubalov humor je nezabudnuteľný, stále živý v jeho postavičkách, ktoré v jednoduchej linke vedia svojím pohybom, gestom vyrozprávať veľké príbehy. Vedel ich obohatiť myšlienkami, čo sa dnes z animovaných filmov často vytráca. Poin-ta mu sadla na sto percent a to robí jeho animácie aktuálnymi a živými aj dnes.

Ivana Laučíková:

Viktor Kubal je nesporne legendou slovenskej animácie. Položil jej historické základy, vytvoril neuveriteľne početné a viacvrstvové dielo a ako prvý – a nadhlo jediný – dokázal spracovať dlhometrážny film. Vo svetovom meradle takých nebolo mnoho. Ale obídme superlatívy: v čom je pre mňa fascinujúci dnes? Mal humor, bol to komik, gagman, s ľahkosťou a šarmom zabával. Dá sa toto naučiť? Našu (dnes už strednú) generáciu Peter Kerekes kedysi nazval „Kubalkovia“, možno preto, že podobne ako Kubal kultivujeme schopnosť pokryť mnohé pozície v jednej osobe, vystačiť s minimom zdrojov a členov tímu. Ale nikto z nás z Kubala neťaží esteticky – nedoceňujeme humor. Berme to ako výzvu.

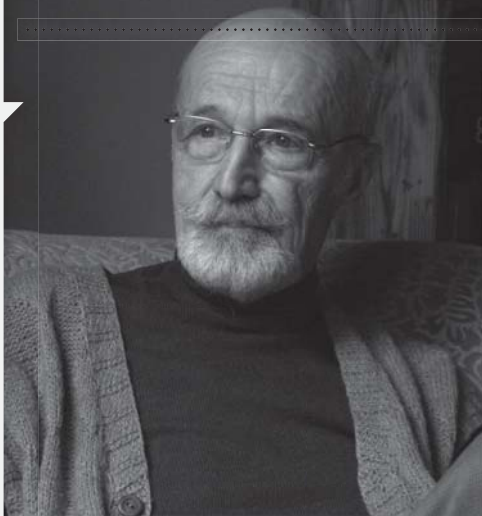
Ondrej Slivka:

S Viktorom Kubalom som sa stretol pri svojich prvých brázdach na filmových políčkach animácie. Bol to nesmierne pohodový človek, ktorý sa dokázal povzniesť nad všetky problémy láskyplným humorom. Cením si, že napriek dobe, v ktorej žil, keď na kariéru stačil „červený vodičák“ a troška aná-nej speleológie, nikdy nepodľahol väbeniu normalizátorov a nekreslil angažovanú socialistickú

karikatúru. I v tých najťažších časoch jeho práca vždy voňala človečinou. Jeho kresba bola mimoriadne úsporná a štylizovaná. Iná ani nemohla byť, veď filmy si zväčša animoval sám, vrátane tých celovečerných. Navyše bol samouk. V tom sa líšil od tvorcov českej animácie, ktorí vychádzali z bohatej vynikajúcej domácej tradície školených ilustrátorov. Všetko ešte zvyčajne dopĺňali kvetnatým komentárom. Ten u Kubala zväčša absentoval. Ale nechýbal. Neboho to treba. Jeho filmy komunikovali s divákom neverbálnou rečou expresívnej animácie s vynachádzavými obrazovými gagmi. V množstve kreatívnych nápadov nemal konkurenciu. Čerpal ich z každodenného života, i tú najbanálnejšiu situáciu dokázal okamžite fabulovať. Optimizmu, pracovitosti i lásky k animácii mal dostatok aj na rozdávanie kolegom. Keď mi ideologická komisia odstrihla záverečný titulok filmu, lebo obsahoval „zakázané slovo“ Boh, dodnes si pamätám, ako dobrotivo prišiel ku mne a svojím láskavým, utešujúcim hlasom s typickými sykavkami mi dal cennú radu do života: „Vyserte sa na to a choďte robiť ďalší film.“

Katarína Kerekesová:

Viktor Kubal sa pre mňa spájal so slovenským animovaným filmom už od detstva. Teda odvtedy, keď som ešte ani zďaleka netušila, že sa animovaný film stane mojou pracovnou náplňou a vášňou. S pribúdajúcimi skúsenosťami oceňujem jeho animačnú a kresbovú skratku, zmysel pre humor, ale aj neúnavnú pracovitosť. O jeho výnimočnosti nehovoria len dva celovečerné filmy, ale aj neuveriteľné množstvo krátkych formátov. Kubal takmer položil znamienko rovná sa medzi seba a pojem slovenský animovaný film. No práve na začiatku bola takáto dobrá a charizmatická značka pre animáciu veľmi potrebná. Myslím, že všetkým, ktorí v oblasti animovaného filmu pôsobili a pôsobia, istým spôsobom otvoril cestu k slovenskému divákovi.

MILAN ČERNÁK

► **Marcela Plítková**
(režisérka dokumentárnych filmov a dramaturgička)

V apríli oslavuje 85. narodeniny tvorca množstva spravodajských šotov a dokumentov Milan Černák. Jeho meno sa pravidelne objavuje aj na stránkach **Film.sk**, kde pripravuje rubriku **Svet spravodajského filmu**. O jubilatovi píše jeho bývalá kolegyňa Marcela Plítková.

K filmárčine som privoňala hneď po skončení školy v Spravodajskom filme a Milan Černák bol mojím prvým šéfom. Redakcia fungovala ako hodinky. V pondelok ráno sedel v projekcii, presne o ôsmej zamkol dvere a dal pokyn premietáčovi. Kto prišiel neskoro, mal smolu. Raz mi pre takéto meškanie strhol deň z dovolenky, čo neskoršie energicky popiera. Ale mám o tom doklad.

Vo štvrtok ráno bolo schvaľovanie pracovnej kópie s komentárom a v piatok sa na Koli-be miešal zvuk. Napoludnie sa všetko prerušilo a išlo na obed. Nikdy potom som sa už s takou presnou organizáciou práce nestretla. „Aký problém?“ hovoril Černák, keď som sa trápila s akýmsi organizačným zádrhom. „Na to stačí farebná ceruzka a hárok štvorčekovaného papiera.“

Na Milana Černáka si však spomínam aj vtedy, keď sa táto pravidelnosť prudko narušila. Začiatkom leta 1965 sa pretrhli hrádza, Dunaj sa rozlial po Žitnom ostrove a na miesta katastrofy sa rozbehli filmové štáby. Nakrúcanie nebolo jednoduché: zaplavené cesty, rozbité mosty, letecké zábery podliehali zvláštnemu režimu a dokonca sa muselo prechádzať cez Maďarsko. Pracovala som v Spravodajskom filme asi rok a veľmi intenzívne prežívala zvláštnu energiu, ktorá redakciu ovládla. A práve Milan Černák bol motorom aktivity celej redakcie. Nebolo bežné presadiť mimoriadne nakrúcanie a rozhybať byrokratický systém, riadený dramaturgickými plánmi, množstvom limitov, predpisov a návykov. V tom čase ešte platila snaha vyhnúť sa akýmkoľvek kontroverzným témam, ktoré by mohli poškodiť meno krajiny a zriadenia.

Tanky v uliciach roku 1968 vykoľajili nelen redakciu, ale celý občiansky život. Na to sa nedalo pripraviť! Nakrúcali spravodajcovia aj televízia. Rozhorčení autori dokonca ponúkali exponovaný materiál do zahraničia, aby sa svet dozvedel, čo sa deje. Iné filmové kotúče kameramani poschovávali a ukázali sa až po rokoch. Jeden film sa však objavil v kinách ešte v čase dramatických udalostí. Išlo o *Čierne dni*, ktoré sa realizovali v Spravodajskom filme a Milan Černák sa na nich podieľal. Možno mali nepresný komentár, niektoré formulácie by dnes autori vynechali, azda i výber obrazov by vyzeral ináč, ale film sa stal súčasťou dejinných udalostí, vyžadoval si odvahu a pohotovú koordináciu všetkých zložiek tvorby a výroby. Laboratóriá zabezpečili potrebné množstvo kópií, aby sa mohol premietiť v distribúcii na celom území vtedajšieho Československa podľa distribučného harmonogramu žurnálu. Išlo o pozoruhodný výkon občianskej angažovanosti aj filmárskej profesionality. A rýchlosť bola rozhodujúca, hoci si to autori filmu napokon odsákali.

O organizácii nakrúcania, postprodukcii a distribúcie som síce s Milanom Černákom nikdy nehovorila, lebo zvyčajne sa práca šéfov nehodnotí, no nad tvorivými otázkami, nad žurnálmi a filmami sme strávili mnoho času – zo začiatku bol dramaturgom on, potom ja. ▲

Výber zaujímavostí v medziach možností

► **Milan Černák** (filmový dramaturg a publicista)

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku Film.sk ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Desať týždenníkov, 125 šotov, z toho 52 zahraničných a z nich polovica zo Západu. A – napodiv – žiadna „tvrdá“ politická téma. Pestrosť sa stala prekvapivým znakom slovenského filmového týždenníka (názňaky boli už pred mesiacom).

To si priam žiada venovať niekoľko riadkov výraznej postave Spravodajského filmu Ladislavovi Kudelkovi. V sledovanom období bol ako tridsaťročný šéfredaktorom. Hoci bez odborného vysokoškolského vzdelania – vtedy bolo medzi slovenskými filmármi ešte veľmi zriedkavé –, mal neobyčajný cit pre film. A pretože dobre poznal prírodu Slovenska, ako súčasť tematického obohacovania žurnálu zaviedol rubriku Z rodného kraja (*Týždeň vo filme* č. 26, 27, 32). V kombinácii s jeho obdivom k histórii a výtvarnému umeniu zvlášť sa filmárske potulky po Slovensku stali aj zaujímavými výpravami po historických pamiatkach, žiaľ, častejšie neutržianými než starostlivo uchovávanými (č. 25, 29, 34). Tieto šoty boli medzi divákmi veľmi obľúbené. Ktože už chyroval o Juráňovej doline (č. 27), mamutích kvaploch vo Zvonivej priepasti (č. 33) alebo drevenom kostolíku s unikátnou krytinou v Tročanoch (č. 28).

Na muške kritickkej rubriky Pod lupou boli v č. 25 alkoholici a v č. 31 (bez titulku) stavbári. Aby bol materiál na stavbe poukladaný a nie rozhádzaný, bolo treba vyhlásiť Mesiac poriadku na stavbách, a kto ho dodržal, dostal pochvalu!

V čísle 28 komentár verejne apeloval na robotníkov železniarní v Slanom, aby dodali potrebné segmenty na stavbu vodného diela v Krpeľanoch – ináč nebude dokončené. Aj takúto úlohu plnil v tých časoch filmový týždenník.

A atrakcie? Na Žitný ostrov sa vrátili čierne bociany (26), prvý zubrý pár na Slovensku mal potomka (30), Košice dostali nové električky bez schodíkov (33) a v Plienách ste mohli stretnúť francúzsku herečku divu Marinu Vlady pri nakrúcaní nového filmu (34). Z Vysokých Tatier sú ďalšie dve zaujímavosti: manželia Slivkovci pestujú v záhrade plesnivec, ktorý je vo voľnej prírode prísne chránený (29), a strojník lanovky chytá na medicínske účely vretenice (32). Ročne ich chytí aj sto. Ale všetkých tromfla ruská chirurgička na Kamčatke, ktorú vozí na saniah psí záprah, aby mohla operovať pacientov priamo v teréne (27). ▲

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – APRÍL 2017

1. 4. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 25/1957 a 26/1957 (repríza 2. 4. o 16.30 hod.)

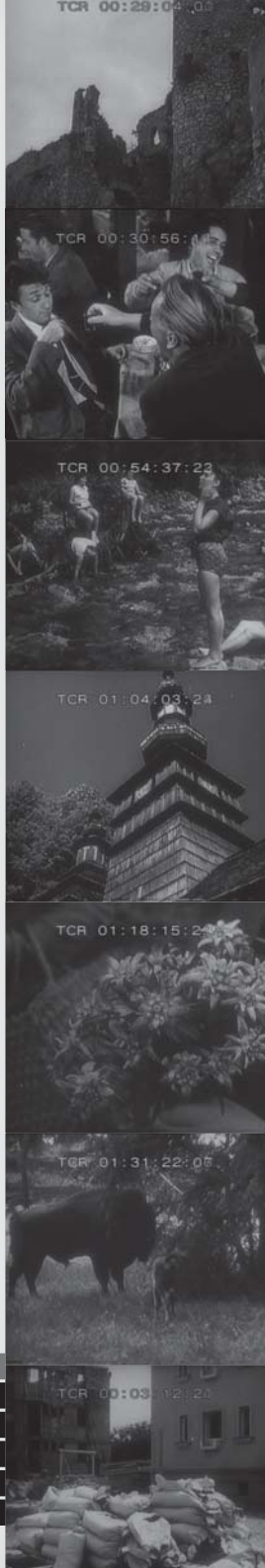
8. 4. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 27/1957 a 28/1957 (repríza 9. 4. o 16.30 hod.)

15. 4. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 29/1957 a 30/1957 (repríza 16. 4. o 16.30 hod.)

22. 4. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 31/1957 a 32/1957 (repríza 23. 4. o 16.30 hod.)

29. 4. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 33/1957 a 34/1957 (repríza 30. 4. o 16.30 hod.)

Zmena programu vyhradená!

Vojna svetov – budúce storočie • FOTO: archív SFÚ

KINO LUMIÈRE V APRÍLI: Dobývanie vesmíru a dystopické vízie budúcnosti

odporúča
programový riaditeľ
MFF Bratislava
Pavel Smejkal

Profesionálny záujem ma minulý rok priviedol k rešeršovaniu archívnych filmov s tematikou vesmírneho výskumu a kozmonautiky. Primárne ma zaujímal ich hudobná a ručová zložka, dobové predstavy o tom, ako znie vesmír – paradoxne priestor, v ktorom sa zvuk, ako ho poznáme a vnímame, prakticky nešíri. Viaceré z filmov, ktoré mi vtedy prešli rukami, zaradili dramaturgovia filmotéky Kina Lumière do jej aprílového programu. Pásmo krátkych populárno-vedeckých a publicistických snímok s názvom *Dobývanie vesmíru* pokrýva obdobie od roku 1959 – z ktorého, mimochodom, pochádzajú prvé fotografické obrazy Zeme z obežnej dráhy (Explorer 6) a odvrátenej strany Mesiaca (Luna 3) – až po začiatok 80. rokov. Okrem pozoruhodnej zvukovosti bude istotne zaujímavé sledovať filmové dejiny vesmírneho výskumu cez prizmu ideológie, napätia medzi technologickým optimizmom a alarmizmom atómového veku.

S rovnakými témami, hoci v odlišnom žánrovom kľúči, pracoval vo svojej tvorbe autor, ktorého filmový kritik Michał Oleszczyk označil za neobjaveného stredoeurópskeho Fritza Langa 80. rokov. Kedysi prehladaný poľský filmár Piotr Szulkin postupne nadobudol kultový status – najprv v komunite fanúšikov vedeckej fantastiky a neskôr i mimo nej. Jeho meno sa najčastejšie spája s filmami, ktoré do žánrových príbehov o návštevníkoch z iných svetov a dystopických vízií budúcnosti šifrovali spoločenskú kritiku, viažucu sa na obdobie vlády generála Jaruzelského. No Szulkinove filmy obstoja aj mimo tohto dobového kontextu a dnes ich azda budeme čítať najmä ako štúdié vzťahu jednotlivca a moci alebo mechanizmov mediálnej manipulácie. Aprílový program filmotéky ponúka okrem iného šancu spoznať tohto tvorcu prostredníctvom troch zo štyroch filmov jeho sci-fi tetralógie: *Vojna svetov – budúce storočie* (1981), *O-bi, O-ba – zánik civilizácie* (1985) a *Ga, ga – sláva hrdinom* (1986). Chýba len debutový *Golem* (1980). Szulkinov rukopis charakterizuje nesmierna obrazotvornosť a dôraz na mizanscénu, režisér vrhá postavy svojich filmov do ufútaného, mazľavého, zatuchnutého sveta. V jeho tvorbe je možné vystopovať viacero vplyvov – od nemeckého expresionizmu cez Kafku až po film noir. Najvýraznejších poľských hercov a herečky (Jerzy Stuhr, Daniel Olbrychski, Krystyna Janda) vedie ako režisér k exaltovanosti, ktorá v mnohom pripomína neskoršiu tvorbu jeho oblúbenca Felliniho. „Film je výkrik,“ tvrdí Szulkin v jednom rozhovore. „Skôr plagát ako maliarske plátno.“ ▲

Film Vstupujeme do doby atómovej • FOTO: archív SFÚ

KINO LUMIÈRE

KINO
SLOVENSKÉHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVU

ŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

APRÍL 2017

3. 4. 1917 **Tibor Andrašovan** – hudobný skladateľ (zomrel 14. 6. 2001)
3. 4. 1927 **Ladislav Burlas** – hudobný skladateľ
4. 4. 1932 **Stanislava Jendraššáková** – režisérka
5. 4. 1927 **Otto Lackovič** – herec (zomrel 4. 2. 2008)
10. 4. 1907 **Jaroslav Plavec** – zvukový majster (zomrel 20. 8. 1972)
10. 4. 1927 **Božena Obrová** – herečka (zomrela 26. 12. 1975)
12. 4. 1927 **Ladislav Fecko** – herec (zomrel 4. 6. 1998)
13. 4. 1922 **Hviezdoslav Herman** – filmový pracovník (zomrel 7. 9. 2000)
13. 4. 1932 **Rudolf Kraus** – herec (zomrel 11. 7. 1997)
14. 4. 1932 **Milan Černák** – režisér
15. 4. 1947 **Miroslav Košícký** – televízny režisér (zomrel 2. 4. 2012)
17. 4. 1947 **Miloslav Končok** – režisér, scenárista
17. 4. 1952 **Zuzana Kronerová** – herečka
19. 4. 1932 **Miroslav Šmíd** – dirigent (zomrel 7. 6. 2006)
19. 4. 1937 **Emil Kosír** – herec
21. 4. 1927 **Nada Kotršová** – herečka (zomrela 27. 11. 2009)
23. 4. 1937 **Roman Rjachovský** – filmový architekt
23. 4. 1937 **Milan Strojný** – zvukový majster
23. 4. 1942 **Štefan Vraštiak** – publicista, historik (zomrel 4. 4. 2016)
23. 4. 1947 **Slavomír Rosenberg** – dramaturg, scenárista (zomrel 1. 9. 2011)
27. 4. 1922 **Jana Kršková** – skriptka, druhá režisérka (zomrela 2. 12. 2011)
27. 4. 1932 **Juraj Šajmovič** – kameraman (zomrel 20. 4. 2013)
30. 4. 1927 **Zoltán Lenský** – herec (zomrel 19. 7. 1997)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2017 • Interná publikácia Slovenského filmového ústavu (SFÚ)

► zostavila **Renáta Šmatláková**

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Creative
Europe

V apríli bude mať program Kreatívna Európa – podprogram MEDIA niekoľko uzávierok v schémach, v ktorých sa slovenské spoločnosti pravidelne uchádzajú o podporu:

– 20. apríla má uzávierku schéma Vývoj – jednotlivé projekty (Výzva EACEA/23/2016). Oproti minulosti nastala dôležitá zmena v základných kritériách: spoločnosť musí preukázať, že ako väčšinový producent vytvorila dielo, ktoré už bolo v komerčnej distribúcii (kiná alebo TV) minimálne v jednej krajine mimo krajiny pôvodu diela.

– 27. apríla má uzávierku schéma Podpora filmových festivalov (Výzva EACEA16/2016), a to pre projekty, ktoré sa začnú v období od 1. novembra 2017 do 30. apríla 2018. Stále platí, že pri posudzovaní žiadostí bude zohrávať dôležitú úlohu, ako festival pracuje s publikom a ako zlepšuje mediálnu gramotnosť svojich divákov, a to nielen počas konania festivalu, ale aj počas dlhšieho obdobia.

– 28. apríla má uzávierku Kinodistribúcia – automatická podpora (Výzva EACEA/18/2016). V detailoch sa nemení nič, distribučné spoločnosti deklarujú počet divákov na nenárodných európskych filmoch v predchádzajúcom roku.

Všetky žiadosti sa podávajú online, uzávierka je vždy o 12. hodine. Texty výziev, formuláre a ďalšie náležitosti nájdete na www.cedslovakia.eu a kancelária Creative Europe Desk v Bratislave je pripravená poskytnúť potrebné rady a informácie.

► vs

► www.csfilm.cz, www.filmpost.cz

TELEVÍZIA ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH FILMOV Slovenské pondelky 2017

3. 4. ► 22.00 ► **Medená veža** ► M. Hollý, 1970, 82 min.
10. 4. ► 22.00 ► **Orlie pierko** ► M. Hollý, 1971, 86 min.
17. 4. ► 22.00 ► **Drak sa vracia** ► E. Grečner, 1967, 82 min.
24. 4. ► 22.00 ► **Víkend za milión** ► D. Trančík, 1987, 73 min.

Zmena programu vyhradená!

► Dokument *Sloboda pod nákladom* (r. P. Barabáš) získal Čestné uznanie na Medzinárodnom festivale horských filmov, ktorý sa konal od 20. do 26. 2. v Domžale v Slovinsku.

► Vo veku 83 rokov zomrela 27. 2. slovenská divadelná a filmová herečka Viera Topinková. Rodáčka z Rímskej Soboty vyštudovala herectvo na VŠMU, v rokoch 1952 až 1956 pôsobila v Divadle Jonáša Záborského v Prešove, v roku 1958 sa stala členkou Činohry SND. Zahrala si aj vo viacerých filmoch, ako sú napríklad *Ivanov* (r. J. Budský), *Všetko čo mám rád*, *Krajinka* (r. M. Šulík), *Pokoj v duši* (r. V. Ballo) alebo *Nedodržaný sľub* (r. J. Chlumský). V zozname jej hereckých úloh sú aj televízne filmy, seriály a rozhlasové formáty.

► V Prahe 4. 3. slávnostne udelili ceny Českej filmovej a televíznej akadémie Český lev, kde získal najviac, až dvanásť ocenení slovensko-český titul *Masaryk* (r. J. Ševčík). Zvítazil v kategóriách najlepšieho filmu, réžie, scenára, mužský herecký výkon v hlavnej úlohe, mužský herecký výkon vo vedľajšej úlohe, kamera (Martin Štrba), strih, zvuk, hudba, scenografia, masky, kostýmy (Katarína Štrbová Bieliková). Film *Ja, Olga Hepnarová* (r. Petr Kazda, Tomáš Weinreb) s minoritným koprodukčným podielom Slovenska uspel v kategóriách najlepší ženský herecký výkon v hlavnej i vo vedľajšej úlohe.

► Réžisér Matej Mináč a producent Patrik Pašš si 14. 3. na Švédskom veľvyslanectve v Prahe prevzali Medailu Raoula Wallenberga. Ocenenie im udelili za filmové projekty, ktorými pripomenuli humanistické aktivity sira Nicholasa Wintona.

► Päť slovenských filmov si odnieslo ocenenia z 18. Medzinárodného festivalu horského filmu a dobrodružstva Hory a mesto, ktorý sa konal od 22. do 26. 3. v Bratislave. Grand Prix získal Pavol Barabáš za dokument *Sloboda pod nákladom*. Cenu V4 si odniesol Braňo Molnár za film *Bratislava, mesto uprostred prírody*, Cenu Literárneho fondu získali tvorcovia premiérového titulu *Nesmrtelný les*, Cena pre začínajúceho filmára putovala k Adamovi Lisému za snímku *Slovensko na šnúrkach* a čestné uznanie v kategórii Voda udelili Rastislavovi Hatiarovi za film *Obyčajní chlapi*.

► Na 24. ročníku Medzinárodného filmového festivalu Praha – Febiofest sa 24. 3. uskutočnil krst publikácie *Dejiny slovenskej kinematografie 1896 – 1969* za účasti jej autorov Václava Maceka a Jeleny Paštěkovej.

► ZS

NAJPREDAVANEJŠIE PUBLIKÁCIE A DVD NOSIČE V PREDAJNI SFÚ ► MAREC 2017

► PUBLIKÁCIE

1. **Iris Kopcsyová, Pavel Branko: Ráno sa zobudím a nie som mŕtvý**
(Marenčin PT v spolupráci so SFÚ, Bratislava)
2. **Václav Macek a Jelena Paštěková: Dejiny slovenskej kinematografie 1896 – 1969**
(SFÚ a FOTOFO, Bratislava)
3. **Kino-Ikon 2/2016** (ASFK a VŠMU v spolupráci so SFÚ, Bratislava)

► AUDIOVIZUÁLNE NOSIČE

1. **DVD Tisícročná včela** (SFÚ, Bratislava)
2. **DVD Obrazy starého sveta** (SFÚ, Bratislava)
3. **blu-ray Perinbaba** (SFÚ, Bratislava)

Predajňa SFÚ Klapka.sk (Grösslingová 43) a Kino Lumière pripravili na apríl túto akciu:

Ak si kúpite aprílové číslo Film.sk, dostanete k nemu DVD s filmom **Krvavá pani** (r. V. Kubal).

NAJNAVŠTEVOVANEJŠIE FILMY V KINE LUMIÈRE ► 23. 2. – 23. 3. 2017

1. **Baba z ľadu** (r. B. Sláma, ČR/Francúzsko/SR, 2017, ASFK)
2. **Únos** (r. M. Čengel Solčanská, SR, 2017, Continental film)
3. **Piata loď** (r. I. Grófová, SR/ČR, 2017, CinemArt)
+ **39 týždňov, 6 dní** (r. J. Kozuch a B. Šima, SR, 2017, CinemArt)
4. **T2 Trainspotting** (r. D. Boyle, Veľká Británia, 2017, Itafilm)
5. **Moonlight** (r. B. Jenkins, USA, 2016, ASFK)

KALENDÁRIUM

▶ **PREMIÉRY**

DISTRIBÚCIA

ROZHOVOR

PUBLIKÁCIE

▶ **TÉMA**

FILMOVÉ NOVINKY

FESTIVALY

▶ **RECENZIA**

PROFIL

OHLASY

REBRÍČKY

A JUBILEÁ

PREDAJ MESAČNÍKA FILM.SK: knižkupecstvá a iné predajne / Bratislava ▶ Klappask – predajňa SFU (Grössingová 4,3) ▶ Artforum (Kozia 20)
▶ Hummel Music (Kobuleňská 2) ▶ Martinus (Ochotná 26) ▶ Prospero – predajňa DU (Jakušov nám. 12) ▶ väčnica VŠMU (Svoradova 2)
PEZINOK ▶ Artforum **PREŠOV** ▶ Artforum **FILMOVÉ KLUBY** ▶ Kino Lumière Bratislava – kino SFU (Spartácka 4)
▶ FK – Kino Junior Levice ▶ FK – Kino Strojár Martin ▶ FK – Kino Fontána Pešťany ▶ FK – Nado Trnava

**SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV**
SLOVAK FILM
INSTITUTE

ISSN 1335-8286

04
9 71335 828003

FILM.SK JE VIDOVANÝ MK SR POB EV, Č. EV 947/08